

SLUŽBENE NOVINE

LONDON, 8 avgusta, 1942 god.

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

RATNO
IZDANJE

Broj 8

VIDOV DAN

VIDOVDANSKI KRALJEVIĆ

London, 28.6.1942.

Posle održanog pomena povodom Vidovdana, u ovdašnjoj grčkoj crkvi, u prisustvu Nj. V. Kraljice Marije, Nj. Kr. V. Prestolonaslednika Tomislava i Nj. Kr. V. Kraljevića Andreja kao i svih članova Kralj. vlade, diplomatskih predstavnika na našem Dvoru i ostalih naših i stranih ličnosti, priredjeno je blagodarenje povodom trinaestog rođendana Nj. Kr. V. Kraljevića Andreja. Mladi Kraljević rodjen je na Bledu 28. juna 1929. godine.

Tako je Božanska Promisao učinila da se treći sin blaženopočivšeg Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja i Njenog Veličanstva Kraljice Marije, najmladji Karadjordjević, rodio licem na najveći naš nacionalni praznik—Vidovdan. Zato je naš narod svome trećem Kraljeviću već prilikom njegovog rođenja dao, iz milošte, naziv: Vidovdanski Kraljević. On je, međutim, na krštenju dobio od svoga kuma, sadašnjeg Kralja Velike Britanije Djordja VI, slovenačko istorijsko ime Andrej. Tako su imena ondašnje trojice Kraljevića simbolično olicovala bratsku zajednicu Kraljevine Jugoslavije: Petar, Tomislav i Andrej.

Najstariji brat Nj. Kr. V. Kraljevića Andreja, Nj. V. Kralj Petar II je danas nosilac Kraljevske vlasti u ovim najtežim i najsudbonosnijim danima po naš narod i našu zemlju. Drugi njegov brat je Naslednik Prestola

Nj. Kr. V. Kraljević Andrej sa svojim bratom Nj. Kr. V. Prestolonaslednikom Tomislavom.

Kraljevine Jugoslavije. Pored svoga drugog brata Nj. Kr. V. Prestolonaslednika Tomislava, Nj. Kr. V. Kraljević Andrej pod uzvišenim staranjem Nj. V. Kraljice Marije—koja je uvek, iznad svega, bila uzorna mati—nastavlja u Velikoj Britaniji svoje redovno školovanje. To školovanje se sistematski i brižljivo obavlja kako po engleskom programu, tako i po programu naših škola.

Pri tome se posebna pažnja posvećuje nastavi o našoj nacionalnoj istoriji i o našoj književnosti. Po do sada predjenom programu i pokazanom uspehu Nj. Kr. V. Kraljević Andrej prešao je u drugi razred gimnazije.

Nj. Kr. V. Kraljević Andrej, kao primeran dečak i odličan učenik, već pokazuje osobine bistrine, skromnosti i marljivosti. Njegova Uzvišena Mati i njegovi engleski i naši nastavnici zadovoljni su njegovim urođenim svojstvima i do sada postignutim rezultatima u školovanju Nj. Kr. V. Kraljevića Andreje—našem narodu tako dragog Vidovdanskog Kraljevića. Takvim nazivom najmladnjeg člana Doma Karadjordjevića naš narod je i simbolično povezao današnjicu i budućnost svoje slavne Dinastije sa najuzvišenijom svojom prošlošću, iz čijega je Vidovdanski crpeo i crpeveru za svekoliku herojsku borbu da bi u sopstvenoj državi mogao opstati i razvijati se u punoj slobodi i nezavisnosti kao koristan član čovečanske zajednice.

SVETOST KOSOVSKE LEGENDE

Govor Ministra g. Milana Grola održan na proslavi ovogodišnjeg Vidovdana u Londonu

Pre današnje proslave u crkvi i u ovom JUGOSLOVENSKOM DOMU, mi smo ovde u Londonu pre tri meseca prisustvovali proslavljanju Vidovdana u kući koja nije bila naša i iz usta čoveka koji nije bio naš. Francuski naučnik Prof. Sora, održao je predavanje o dvema velikim knjigama Rebeke Vest o Jugoslaviji, koje su za mesec dana razgrabljene ovde i u Americi. Težiste svoga predavanja direktor Francuskog Instituta bacio je na Kosovsku legendu.

Predavač nam je čitao pesme o boju Kosovskom sa dubokim osećanjem za ono što smo mi misili da samo nama i na našem jeziku nešto kazuje. Uzbudio nas je i uzbudio je sebe sama. Kroz svu neprevodljivu sirovinu našeg deseterca, neokrnjena u snazi grmela je teška kletva kneza Lazara, poslednji jecaj Majke Jugovića nad rukom Damjanovom, i očajni krik Kosovke Devojke na krvavoj razbojištu.

Sve je sveto i čestito bilo

I milome Bogu pristupacno, kaže narodna pesma na kraju duge Kosovske čitulje.

Taj sveti duhovni mir koji lebdi nad čitavom Kosovskom tragedijom od mučeničkog kneževog zaveta i pričešća u Gračanicu do svetiteljske smrti Majke Jugovića, proneo je Prof. Sora kroz svoj govor u pobožnom uznesenju. Cinilo se da čita Jevandjelje. Dvorana se pretvorila u crkvu a uzbudjenja su išla do suza.

Cime nas je to jedan stranač mogao uzbuditi toliko?

Više od svega, nas je ovog puta ponelo samo to uzbudjenje čoveka kome je ta nacionalna legenda ludija.

U tom saosećanju jednog stranača sa onim što je srodjeno sa našom dušom, u tom divljenju ne samo lepoti stihova, nego duhovnom uznesenju njihovim smislim, odgonetka je veličini Kosovske legende. U toj sposobnosti da zahvati dušu onoga koji se od kolevke nije njima napajao—vrednost je zdravih nacionalnih osećanja, u kojima se nacionalno slica sa čovečanskim, sa onim što pod svim podnebljima čoveka čini čovekom i narod narodom.

Da jedan doživljaj nadvizi sve slave i sva imena, i da dušu narodnu zapoji pobožnim osećanjem, on mora da ima dubok moralni smisao. To je ono što nadživljuje prolaznu istoriju lica, datuma, mesta, da očeva onu suštvenu večnu istoriju koju jedan narod ne ispušta iz pameti nikad, jer je vezana za njegovu sudbinu, kroz istoriju koja je prošla i kroz onu koja dolazi. Predanjima s kolena na koleno, narodna poezija mogla je u Kosovskoj legendi načiniti fantastičnim mnogo što od onoga kako je sve bilo, ali je s pobožnom vernošću istini očuvala ono zašto je tako bilo.

Onako kako je sveta u osećanju narodnom, Kosovska legenda sveta je u istinitosti svojoj; u njoj je prava istorija, ona koju katkad ni istoričari ne kazuju.

1355 godine umire car Dušan. Turci su samo na Galipolu. Ali uskoro zatim oni su u Jedrenu, a 1371 oni tuku na Marici vojsku dva srpska vladara, kralja Vukašina i Despota Uglješa gospodara u Seru. Te godine umire Dušanov sin Uroš, car po imenu, bez vlasti u zemlji razgrabljenoj od vlastoljubivih doglavnika Dušanovih. Iza Uroša nema više Nemanjića. U ženskoj liniji

dinastiju nastavlja gospodar Pomoravlja knez Lazar Hrebeljanović, nastavlja je u lozi Nemanjića i u tradiciji velikog dela Nemanje i Sv. Save, u onome što se iz podvojenih plemena i župa kroz dva veka snažne države pozvalo u državnu i narodnu celinu, kao jezgro buduće nacije.

Invazija Turaka pretila je da uništi sve to. Turci, istina, bivaju dva puta tučeni kod Bileće od Tvrtkovog vojskovođe Vlatka Vukovića i na Pločniku od vojske kneza Lazara. Ali to što su Turci mogli prodreti do Bileće i Pločnika imali su da zahvale slabosti Dušanovih naslednika na vlasti u južnoj i istočnoj Makedoniji, koji su—da bi se održali na vlasti—gna i po cenu pakta sa neprijateljem, propustili Turke bez otpora.

Teška kletva Lazareva bila je upravljena onima koji su u času koji je odlučivao sudbinu naroda za vekove, zbrinjavali svoje sitne samozive brige. Oni su ti koji su izabrali carstvo zemaljsko nasuprot Lazaru koji je primio neravnu borbu za carstvo nebesko. Vlastoljubaca i samozivaca bilo je pre Kosova i posle Kosova. Ali je sud naroda ostao isti onaj koji je izrečen u kletvi Lazarevoj: Večno prokletstvo samoljubija, i večna hvala samopričuvanja.

U posvećivanju Kosovskih junaka narod slavi svoju veru u sebe sama. Jer su ga iskušenja kroz koja je prošao naučila da samo ta vera u sebe nadživljuje sve i pobedjuje sve.

I kad uzdiže u red svetitelja kneza Lazara uzdiže ga ne kao vladara s molitvenikom u ruci nego kao junaka svesnog sudbine svoga naroda i žrtve koju treba za nju dati. Knez Lazar je žrtvuje se zato što je svetac, nego on postaje svetac zato što je bio kadar da se žrtvuje. Narod hvali pustolovno junastište Kraljevića Marka, hvali i uživa u njemu, ali sa pobožnim strahopostojanjem uzrosi duševnu hrabrost kneza Lazara; hrabrost da mirno gleda smrti u oči kad to dužnost nalaze, hrabrost ideje u kojoj se snaga ne razmeće, junak ne isprsuje a krv voljno prolivena kroz vekove pričeće čitav jedan narod kao ona sina Božjeg sa raspeća.

Ako je ta velika nacionalna i čovečanska religija vrline u Kosovskom predanju mogla uzbuditi jednog tudjina, nije čudo što je zagrejal sreću jednog umetnika hrvatskog Ivana Meštrovića, koji je za tragiju lepotu Kosova bio vezan i okom umetnika i krvlju svojih predaka Hrvata palih na Kosovu.

Meštrović je velike figure srpske epopeje snažno uklesao u mermer svoga Kosovskog hrama.

Kosovo ostaje hram; za spomen onima na čijim je požrtvovanjima sazdana nacija, za ohrabrenje onima koji se danas za nju žrtvaju, za večni pričest krvlju Lazarevom.

I večno iz njega čuje se kletva Lazareva, svima kojima danas, i sutra, i večno kao i pre pet i po vekova, nad sudbinom iste pretnje ostaju.

NA VARDARU

Suro, večito stenje gordo se u nebo diže;
Nad urvinama tavnim orli se s oblakom bore.
A' dole sa strašnim šumom Vardar se peni, i stiže
I pada kroz uske klance u sinje Jegejsko More.
O vali, o reko srpska! Stoleča tako se gube,
I kao talas tonu u more večnosti tavnje.
Al' tvoje biserne kaplje kamena podnožja ljube
Gde spomenici stoje narodne prošlosti slavne.
Ali će, k' o raski feniks, sinuti sloboda mila;
I ja ču stajati vedar gde sada pogružen stojim,
I naš će or'o beli široko razviti krila
Nad urvinama tvojim.

Voislav Ilić

NA GAZI-MESTANU

Silni oklopni, bez mane i straha,
Hladni k' vaš oklop i pogleda mrka,
Vi jurnuste tada u oblaku praha,
I nastade tresak i krvava trka.

Zaljuljano carstvo survalo se s vama,
Kad oluja prodje vrh Kosova ravna,
Kosovo postade nepregledna jama,
Kosturnica strašna i porazom slavna.

Kosovski junaci zasluga je vaša
Sto poslednji besti. U krvavoj stravi,
Kada trulo carstvo oružja se maša,
Svaki leš je svesna žrtva, junak pravi!

Danas nama kažu, deci ovog veka,
Da smo nedostojni istorije naše,
Da nas zahvatila zapadnjačka reka,
I da nam se duše opasnosti plaše.

Dobra zemljo moja, jažu! Ko te voli
Danas, taj te voli. Jer zna da si mati;
Jer pre nas ni polja ni krševi goli
Ne moguće drugom svesnu ljubav dati.

I danas, kad dodje do poslednjeg boja,
Neozaren starog oreola sjajem,
Ja ču dati život, otadžbino moja,
Znajući šta dajem i zašto ga dajem.

M. Rakić

VIDOVDANSKO PRIZNANJE DRAŽI MIHAJOVIĆU

DRAŽA MIHAJOVIĆ—ARMISKI ĐJENERAL

Za svoja velika dela i dela svojih boraca đjeneral-stabni pukovnik u početku ovoga rata, Dragoljub Mihailović, u viđu najviših priznanja dobio je sledeća unapredjenja: 7 decembra 1941 u čin đjeneral-stabnog brigadnog đjenerala; 19 januara u čin divijskog đjenerala, a u oči Vidovdans obnovljeno je njegovo unapredjenje u čin armiskog đjenerala. O ovom poslednjem unapredjenju đjeneral-stabni major Živan Knežević održao je 27. juna govor u kome je našem narodu saopštio da je divijski đjeneral Dragoljub Mihailović Kraljevskim Ukazom koji donosimo u našem "SLUŽBENOM DELU" dobio čin armiskog đjenerala.

Objavljujemo fotografiju Draže Mihailovića koju je prema originalu prvi objavio naš list, a na koju je američka štampa naknadno dodala djeneralске pletenice i orden Karadjordjeve zvezde s mačevima trećeg reda na osnovu poslednjih njegovih unapredjenja i odlikovanja.

GOVOR MAJORA Z. KNEZEVICA

Uoči Vidovdana, dana mučeništva i slave našega naroda, dana dostojanstva i časti, dana našeg ponosa, —objavljujemo celom našem narodu: da je na predlog Pretsednika Ministarskog saveta, za pokazanu i osvedočenu Komandantsku i ličnu hrabrost i izvanredne zasluge za naš narod i našu Otadžbinu u ratu protiv neprijatelja u okupiranoj Jugoslaviji,—Njegovo Veličanstvo Kralj Petar II ukazom V.K.Br.709 od 1. juna izvoleo unaprediti u čin armiskoga đjenerala divijskog đjeneralu Dragoljubu M. Mihailoviću, Ministru vojske, mornarice i vazduhoplovstva i Načelniku Staba Vrhovne komande u okupiranoj ali nikad pobedjenoj Jugoslaviji.

Obraćamo se đjeneralu Mihailoviću.

Gospodine Ministre,

Njegovo Veličanstvo naš mladi i viteški Kralj Petar II, Vrhovni komandant naše oružane sile, ceneći vaše sposobnosti i vaše izvanredne zasluge za naš narod i našu Otadžbinu, unapredio Vas je u čin armiskog đjeneralu.

Borbi našega naroda pod vašom komandom divi se ceo civilizovani svet.

Naš mladi Kralj u svome govoru pred američkim Kongresom koji sačinjavaju zajednički Skupština i Senat, govorio je o vama, vašem junakom štabu, vašim komandantima i borcima pod vašom komandom. Ovom prilikom Njegovo Veličanstvo Kralj rekao je:

"Mnogi koji nisu ubijeni ili zarobljeni od Nemaca, Talijana, Bugara i Madjara, nastavljaju borbu pod nesalomljivim voćtvom. Moi prvi vojnici i vernog prijatelja Draže Mihailovića. Smatram da mogu, sa vašim odobrenjem, poručiti tim borcima da uz njih prvo stoji snaga Sjedinjenih američkih država."

Pri pomenu imena đjeneralisa Draže Mihailovića svi članovi Kongresa ustali su i dugim manifestacijama izrazili svoje poštovanje i divljenje za herojsku borbu koju vodi naš narod pod vašom mudrom i junakom komandom.

Na prijemu američke štampe Njegovo Veličanstvo Kralj izgovorio je i ove reči:

"Đjeneral Draža Mihailović. Moj dragi prijatelj i Ministar vojske, produžuje borbu na rođnoj gradi. On se bori uz hiljade naših ljudi, čije je počrtovanje toliko da naša gredost postaje nema pred njihovim viteštvom. Uveren sam da sami oni sebe ne smatraju viteškim od vojnika drugih zemalja koji se bore protiv istog napadača. Ali čete mi oprostiti što ču vam reći da su to ljudi koji su Mome srcu najprisniji."

Oni su bez domova i čak bez utešne misli da su im porodice u bezbednosti. Matere, žene i sestre ovih redoljuba-vojnika uzeće su kao taoci zavojevača, ubijani, su ne za svoja dela, već zato što su njihovi najdraži bore za slobodu našeg zavičaja. Ako ove reči mogu da dopru do njih, želeo bih da im ovo bude poruka: da su ne samo njihov Kralj i njihova Vlada uz njih, već i velika moć i snaga Sjedinjenih američkih država i svih naroda koji se salazu za slobodu."

Da, Gospodine Ministre, naš mladi demokratski Kralj, nazvao vas je Svojim "dragim prijateljem," i svojim "prvim vojnikom."

Ovo je, Gospodine Ministre, najviđnije priznanje vašim oficirima, podoficirima i redovima. Priznanje svima onima koji se bore pod vašom komandom i ispisuju najkravije ali najlepše stranice istorije našega naroda i naše vojske. Ovo je priznanje svima našim majkama koje su izrodile takve junake kao što ste vi, Gospodine Ministre, i svi borce pod vašom komandom.

Posle ovih uspudljivih Kraljevih reči, mi možemo samo da vam kažemo: istrajte još malo, pobeda je sigurno naša, Jugoslavija će vaskrsnuti slobodna i još veća.

A tada, sva naša briga i sve naše staranje biće posvećeno stariim i iznemoglim roditeljima i beskrajnoj povorei naših siročića,—sinova i kćeri besmrtnih heroja koji su pod vašom komandom pali na polju slave za slobodu svoga naroda i svoje Otadžbine.

Neka se ceo naš narod kraj upaljenih kandila pomoli Bogu za pokoj duša izginalih boraca u kratkotrajanom otporu aprila prešle godine i boraca pod vašom junakom komandom. Neka se u isti mah pomoli Bogu za uspešnu borbu vaših junakih odreda, koji se bore za vaskrs naše Otadžbine i oslobođenje našeg naroda. Sa tim mislima, Gospodine Ministre, oficiri i vojnici van Otadžbine čestitaju vam čin armiskog đjenerala.

DRAŽA MIHAJOVIĆ

Kad sve naše nade propadoše,
Kad nebo beše mutno i tave,
Kad ime naše zamrači se slavno,
Kad junaci mukom zamukoše,

Ti sij'eg davni diže Obilića
I osvetničkim žarom ti ozari
Sume naše i zelene planine;
Sva naša trgnuše se bića
Za boj neravní, za čast domovine.

Duše naše od podviga žive
Orlova tvojih hrabrih, nedostižnih,
Dok svi sveta narodi se dive
Delim' gorštaka dičnih, neumitnih,
Razapete, nesvladane zemlje.

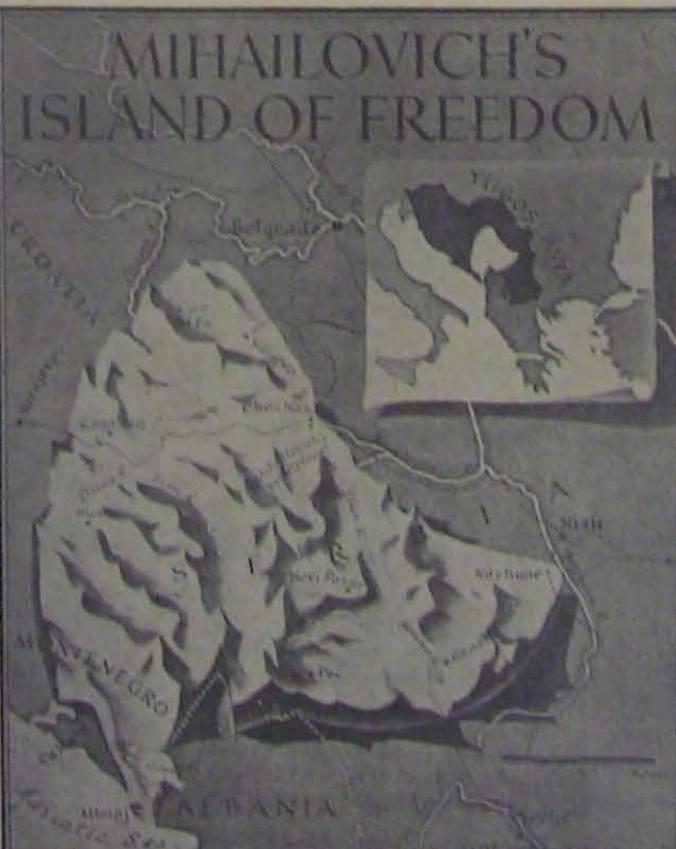
Već večnošću ime ti je posvećeno
Za vaskrs roda, za slobodu dragu.
Još Kosovo drugo nije osvećeno,
Dok dušman kleti zemlju našu blagu
Otrovom svog besa muči i skrvni.

Deca naša priželjkuju hleba,
Majke naše sve su u crnini,
Grobovi naši vapiju do neba.
Produži borbu za krv prolivenu,
Produži borbu za čast povraćenu.

Mato Vučetić.

London, na Vidovdan 1942.

DRAŽINO OSTRVO SLOBODE

Veliki i ugledni američki časopis "TIME" u svome broju u kome je doneo dug i pun hvale članak o ličnosti i delima Draže Mihailovića objavio je i ovu kartu Jugoslavije pod naslovom "Mihailovićev ostrom slobode".

DRAŽA U OČIMA AMERIKE

VEĆI OD AMERIČKOG NACIONALNOG HEROJA

Celokupna američka javnost gleda u ličnosti Draže Mihailovića jednog od najslavnijih vojskovodja ovoga svetskog rata u kome se vodi etauđna i konačna borba za slobodu čoveka i naroda. Najugledniji američki listovi posvetili su i posvećuju dugačke članke ističući herojstvo i zasluge Draže Mihailovića i njegovih boraca koji u celokupnoj porobljenoj Evropi i danas visoko drže zastavu slobode ne samo svoga naroda i svoje zemlje već i celokupnog čovečanstva koje stavlja slobodu iznad svih ostalih svojih blaga. Delo Draže Mihailovića nadahnulo je i umetnike slobodoljubive i slobodne Amerike da u crtežu i slici izraže veličinu zasluga našeg nacionalnog heroja i divljenje prema njegovoj slavi.

Tako je i F. Bačelor u velikom američkom dnevnom listu "New York Daily News" u broju od 27. marta t.g. objavio donji crtež iznad koga stavlja čuveni stih slavnog povijskog pesnika OMAR KAJAMA koji u poznatom prevodu Fitzgerald-a počinje rečima navedenim iznad ovoga crteža: "Prst sudbine ispisuje . . ." a u čijem se produženju izražava u vanrednim pesničkim izrazima misao: da što jedan put sudbina odredi, nikakva sila na svetu ne može to da izmeni. Navodeći ove stihove Njujork Deili Njuj je samim tim, htio da podvuče da je slava Draže Mihailovića za sva vremena već upisana u istoriju sveta.

U crtežu se dalje vidi ruka sudbine koja je ispisala reč "SLAVA" a ispod nje najslavnije vojskovodje u ovome ratu: Timošenko (S.S.R.), Mihailović (Srbin), MacArthur (S.A.D.). Tako je ovaj veliki američki list stavio proslavljenog Dražu Mihailovića ispred nacionalnog heroja američkog naroda đjeneralu MacArthuru.

NEW YORK DAILY NEWS, MARCH 27, 1942

TRI DOBRA JUNAKA

(Odlomak narodne pesme)

K OJI ono dobar junak bješe,
Sto jedan put britkom
sabljom mane,
Britkom sabljom i desnicom rukom,
Pak dvadeset odsjeće glava?"
—"Ono jeste Banović Strahinja."

K OJI ono dobar junak bješe,
Sto dva i dva na kopљe
Preko sebe u Sitnicu tura?"
—"Ono jeste Srdja Zlopogledja."

K OJI ono dobar junak bješe,
Na alatu konju velikome,
Sa krstašem u ruci
barjakom,
Sto sagoni Turke u buljuke
I nagoni na vodu Sitnicu?"
—"Ono jeste Boško Jugoviću."

ŠVAJCARSKA O DRAŽI

Dražu smatraju najstrašnjim protivnikom Osovine

Zadivljujuća dela Draže Mihailovića i njegovih boraca našla su odgovarajuća priznanja ne samo u britanskoj, američkoj i ostaloj savezničkoj javnosti, nego i u štampi neutralnih zemalja. Jedno od poslednjih takvih priznanja nalazi se u članku međunarodno uglednog švajcarskog časopisa "VELTVOHE." U članku pod naslovom "Djeneral Mihailović—srpski borac za slobodu" časopis ističe da je Mihailović imao hrabrosti da već godinu i po dana nastavi borbu protiv sile Osovine. Nastavio je tu borbu u svojoj zemlji po zapovesti svoga Kralja i svoje vlade protiv neprijatelja sa kojim se legalna jugoslovenska vlada još uvek nalazi u ratu. Ako se ne uzmu u obzir Rusi, đjeneral Mihailović je možda najstrašniji protivnik sa kojim sile Osovine moraju da računaju na kontinentu. Sile Osovine ucenile su Mihailovićevu glavu sa 50 miliona dinara. Ali uzalud: jer srpski seljaci nisu izdajice. Draža izjavljuje naročito da on vodi borbu na strani saveznički u ime Nj. V. Petra II Kralja Jugoslavije. On vodi rat—kaže na kraju "VELTVOHE"—za oslobođenje svoje Otadžbine od zastavi: za ujedinjenje svih jugoslovenskih naroda u velikoj Jugoslaviji, u bratskom sporazumu Srba, Hrvata i Slovenaca, na osnovi medusobnog poštovanja i na osnovi socijalnog poretku u korist radnih slojeva naroda.

ДОК јЕ ЉУДИ И ДОК јЕ КОСОВА.

Nadzivljujući sve prolaznosti Vidovdan, sa večnom Kosovskom idejom, ostaje za naš narod izvor vere:

У СЛОБОДУ - У ПРАВДУ - У СЕБЕ САМОГА

Ove godine Vidovdan je proslavljen u Londonu sa vernošću Kosovskom Duhu i sa zavetom za što skorije oslobođenje Otadžbine

London, 29.6.42.
Povodom prasnika Vidovdana juče je u ovdjajujoj pravoslavnoj crkvi sv. Sofije predjen pomen svim palim za Otadžbinu od Kosova. Ovome pomenu priauštovali su Nj. V. Kraljica Marija sa Nj. V. Preostolonaslednikom Tomislavom i Kraljevicom Andrejom. Billi su takođe prisutni članovi Kralj. vlade na čelu sa predsednikom vlade g. Slobodanom Jovanovićem, ambasador Velike Britanije, g. Rendel, sa svim diplomatskim predstavnicima savezničkih vlada na našem dvoru, kao i mnogobrojni članovi naše ovdjajuće kolonije. Crkveni obred vratio je pravoslavni prota, g. Živojin Ristanović uz asistenciju grčkog jeronimona, g. Virvasa. Nakraju pomena prota g. Ristanović održao je ovu besedu:

Vaše Veličanstvo,
Vaša Visočanstva,

Pomolili smo se luku Srpskoga Kneza-Svetitelja i usneli smo Gospodu molitvu da nebeskom radošću raduje duše njegovih kosovskih vitezova. Klanjavajući se pobožno velikoj grčkoj, koju je naš narod prineo na oltar svoje slobode u predvečerje petvekovnog mraka i stradanja, mi smo izvršili dužnost sahvalnog potomstva. Ali, nije nas samo taj osećaj dužnosti i sahvalnosti sakupio danas na ovaj molitveni sastanak u tudjini. Srpski Vidovdani nisu samo dani prekadjivanja znanih i neznanih grobova palih osimara narodne državne zajednice. Vidovdani su vazda osnačavali hodočaće srpskoga duha kroz sveta mesta avoje istorijske prošlosti, otkuda se je on vratao ushićen, nadahnut i osvećen. Podjimo, dakle, opet na sastanak sa Čestitim Knesom. Kod Svetе Gračanice ćemo osjetiti ono isto nadahnucje, koje je naoružalo Cara Lazara vizionerstvom jednoga proroka i odlučnošću jednog viteza. Tamo je mesto, gde je zajedno sa životom jednoga cara pala i sloboda njegovog naroda. Ali to je i mesto, sa koga se je podigla osvetnička ruka Obilića. Retko mesto pada i veličine, poraza i slave. Kapije u teškoj ropstvo i prvi podvig za oslobođenje.

Kada je osvanuo treći dan kosovske bitke, ona je bila završena. Srpski narod je usdignute glave primio ropstvo. Očekivalo se je da će narod osuditi svoga poginulog Kneza. Ali se dogodilo čudo: osuda je upucena onima, koji su ga napustili. Oni su ušli u istoriju kao izdajnici. Kneza nikako nije nasvao ni lošim vojskovođnjom ni nesavremenim vladacem. Njegovu vitešku smrt ne prate kletve porobljenog naroda, već pesme ushićenja i himne sahvalnosti. Tu počinje kosovska misterija i vidovdanska veličina. Vladar-Knez, koji je izgubljenom bitkom uveo narod u teškoj ropstvo, nazvan je od toga istog naroda Čestitim Knesom, Presvetlim Knesom, Mučenikom Knesom. Otkuda takvo shvatatanje nedužnih robova? Zašto taj narod ne osudi Lazara?

proletatrom i zaboravom, a Kosovo ne proglaši svojom lomacom i grobljem slobode?

Zato, što je Kosovo spasio dušu i sačuvalo savest. Zato, što je u ropstvo otišao narod, čiji nadahnuti pesnik stavlja u usta majci Kraljevića Marka reći: "Bole ti je izgubiti glavu, nego svoju ogrešiti dušu". Najzad, to nije mogao učiniti narod, koji se je zajedno sa svojim Knesom privoleo "carstvu nebeskome".

I Knes i njegov narod bili su svesni da bi predaja bes boja značila ne samo pripadanje sela i gradova, već i vere i časti i imena. Kao neposredni potomci Svetog Nemanje i Svetog Save oni nisu mogli ni da pomici o grehu prema duši i savesti... Neprijatelj je bio moćan i vojnički poraz je bio neminovan. Ali otstoјati dušu, sačuvati savest i održati neokaljano ime i veru za pokoljenja, koja će doći... to je bio amanet, primljen iz ruku Svetitelja Save i taj amanet imao je da bude najveća svetinja i zakletva. I dok je Knes pričešćivao vojsku u Gračanicu pred početak boje, on i pričešćen vojsku, kao i čitav narod u zemlji, osećali su da se u tome momentu vrati jedna velika tajna, vrši se jedno novo osvećenje, toliko sveto, koliko i sveta Liturgija: —prinosi se na žrtvenik amanetom ostavljenih svetinja državna samostalnost, fizička sloboda i semaljski život.

Zato je Knes Lazar ostao Čestiti Knes, Sveti Knes, Knes Mučenik i Svetitelj i pred Bogom za-stupnik svoga naroda.

Zato je i Kosovo za nas postalo, ne mesto katastrofe i propasti, već neiscrpljivo izvor snažnog nadahnuda i sveto mesto petvekovnog hodočaća Srpskoga duha. Na tome izvoru Šebi su se kroz vekove ropstva napajali svetiteljskim viteštvom Lazarevim i čelićem se osvetničtvom Miloševim.

To čineći oni su izdržali tiraniju i sva iskušenja i pobožno se pripremili za veliku dela, koja su dolazila. Okriljeni veličinom kosovskog podviga i pripremljeni ropstvom kao najsvetlijim i najčistijim posmom pred pričešće, Srpski narod je sa strahopoštovanjem prilazio Kumanovu, Skoplju, Prilepu, Bitoli, Kajmakčalanu. A duže osvećenih kosovskih mučenika su ih blagoslovili i pratile na tome istorijskom putu, koji je znacio izvršenje narodnog amaneta, sačuvanog kroz vekove za naše pokoljenje...

Stvorena je velika narodna zajednica. Radjanjem Jugoslavije iskupljena kosovska štva. Tvorevina vekovnih žudnja Srba, Hrvata i Slovensaca, Kraljevina Jugoslavija je imala da bude kruna napora dugo mučene, vekovima razdvajane braće. Ali, zavist starih i novih neprijatelja bila je budna. A sjaj i lepota nove Kraljevine toliko veliki, da mi ne poveravamo u toliku sreću. Nesigurno pristupilo ujedinjenu braću ogradijanju i čuvanju teško stecene tekovine. Lukavi neprijatelji postadoće ljubazni savetnici. Savest čitavog naroda pade u iskušenje. Pojavlje se i kupci

—Sam on valja ko čitava vojska.
Niti dode je bane Kostadine
Od Kratova, grada malegina,
Ne moguće od Taraka proći,
A kamo li u Toplicu doći;
Ali promaće Ljutice Bogdane,
Soko sivi s južnoga primorja,
No bez vojske, bez svih momaka
—Sam on valja ko čitava vojska.

Glas dopade silom car Muratu,
Kolika je na Toplici vojska,
Pa ne časi časa ni jednoga,
Vec od Niša okrenuo vojsku,
Udarlo na Prakuplie bješće,
Postojbinu starog Jug-Bogdana,
Prakuplie je ognjem popalo,
Pa se kreće uz Toplicu hladnu
Ka taboru srpskog car Lazara;
Na Pločniku kraj voje Toplice,
Ugledao čadoreve bješće,
Srpsku vojsku i srpske junake;
Tu se sili ustavise Turci,
Svoju vojsku tabor učinile,
I toplička polja pritisnute,
Tek se tako sagledase vojske,
I Muratu čador razapeše,
Telai viknu iz turske ordje;

Zove Murat Lazu na predaju
I ovako njemu poručuje:

"Oj Lazar, od Srbije glavo!

Hajde k meni pod čadoreva svilna,
Preklini se i meni pokloni,

Zivot cu ti, Laza, oprostiti
I krunu ti troju ostaviti,

Da caruješ kano i do sada;

Ako li me poslušati nećeš,
Hoces, Laza, grdu danas proći;

Tek tako mi dina i imana!

Odavdje ti povratišta nema,

Ostavice na Toplici glavu

Ko Vukasin na Marici mutnoj;

Dobra smislij, da se ne pokajes,

Odgavara slavni car Lazar!

"Predi" se saže, sili car-Muratu!

Kad te, care, sila zauđela,

Te si pamet svolu istetio!

N'jesam došao da ti se poklanjam,

Vec da međgan d'jelimo junacki,

Pa što kome Hog i sreća dade;

Uđe prije, da ti zao nje."

Ali su Turci mudri i lukavci,

Ne htjedes zametati kavgo,

Dokle svoju ne odmore vojsku.

Ali evo ti čuda od Turaka!

Iz turske se zaleten vojska

Ceni Arap, carev Ali-aga,

Na bijesnomu hatu od međgana,

Razigran hatu po poljani,

Gledaju ga i Šebi i Toplici;

O bedri mu sablja dimskija,

Preko krila kopije ubojito,

A u ruci šestoperac teški,

Pa ga Arap pokraj sebe nija,

Usbacuje nebuh pod oblake

A u desnu dočekuje ruku;

Pod sobom je hata razbijuto,

Udara ga ostrom bakracijom,

Po tri kopija upriličko skace,

Po četiri nebuh u visine,

U napredak ni broja se nezna;

Is usta mu živi organ sjeva,

Iz nosdva modar plamen suže.

Koliko se Arap posilo,

U p'janosti bijesno podvukuje;

"Je li majka rodila junaka,

Kaurina i srpskoga sina,

Da mi danas na međgan izdiđe?"

Kad to čuse srpske vojvede,

Pohitao svaki car-Lazaru,

Da od cara blagoslov izmolii,

Da se može ogledat s Arapom,

Medi' njima je Srdja Zlopogledja,

Zlopogledja, stari međgandžija—

Njemu carev blagoslov daje.

Ja kakav je Srdja Zlopogledja?

Cudne slike i cudne prilike,

Neobična oka i pogleda,

Mrko gleda i čitina strašila;

Na njemu je čurak od kuričaka,

A na glavi haljak od samura,

Za haljakom od statu čelenkai

Na prsimu toke sakovane,

Sjajne toke od srebra čistoga,

Sjajne mu se toke kroz hrkave

Kano m'ješec od petnaest dana,

Kad obasja kroz jelove grane;

O bedri mu sablja okovana,

Na halčaku tri kamena draga,

Vaša sablja tri careva grada!

Ljubi Srdja, pa se pridružu,

Dohvatit se kosnata mrkova,

Mrkova se na ramena bacit,

Pa polote crnom Arapom,

Udarit se junak na junaka,

Pasti Srdja kopije uboijite,

Od prve ga obraniti scase,

Ali Arapov konjic od međgana,

Na zemlju le namah poklonio,

Nad Arapom kopije preletjelo,

Udarilo u zelenu travu,

Tad je Arap konjic rasigrao,

Ta on posti kopije uboijite;

Ali je Srdja junak od međgana,

Dohvatit ga teškim šestopercom,

Na tradicu mu kopije salutio,

Pa Arapu ekonom presliča.

Prepadi se carev Arapino,

Kad u Srdja mrke oči zgleda,

Pa ne čeka da Srdja udara,

Već potreže topulski topku,

Te pogodi Srdju Zlopogledju.

Zadužbina kralja Milutina i kraljice Simone, sagradjena oko 1311. god. Svojim masivnim proporcijama i arhitektonskom izvedbom predstavlja jedan od najmonumentalnijih spomenika srpske srednjovekovne arhitekture. Znamenita je takođe zbog svojih fresaka iz istog vremena. Jedna od njih na zapadnom zidu prikazuje genealogiju Nemanjića od Stjepana Nemanje do kralja Milutina.

AKADEMIJA U ČAST VIDOVĐANA

CLAN BRITANSKE VLADE G. EMERI U IME VELIKE BRITANLJE ISTAKAO JE ZNACAJ VIDOVĐANA KAO Istoriskog dana ne samo za nas narod već i za Hrišcanstvo. ODAO JE PRIZNANJE SADASNJIM STRADANJIMA NASEG NARODA I IZRAZIO DIVLJENJE ZA SADASNJE BORBE NASHI NEPOBEDJENIH BORACA. ISTAKAO JE OBVEŽU VELIKE BRITANLJE I SAVEZNIKA DA DOPRINESU POBEDI JUGOSLAVIJE I DA OSLOBODJENOJ JUGOSLAVIJI PRUZE POMOC ZA OBNOVU BUDUCEGA BLAGOSTANJA I ZA ODRŽAVANJE MESTA KOJE JOJ PRIPADA U ZAJEDNICI SLOBODNIH NARODA.

U 17.30 časova održana je, povodom proslave Vidovđana, svećana Akademija u jugoslavskom Domu u Londonu.

Ovoj Akademiji prisustvovala je Nj. V. Kraljica Marija, Bili su takođe prisutni članovi Kralj, Vlade sa predsednikom Kralj, Vlade, g. S. Jovanovićem na čelu, britanski ambasador, g. Rendel, sovjetski poslanik na našem Dvoru, g. Bogomolov, američki poslanik, g. Bidl, poljski poslanik g. Debicki, čehoslovački poslanik g. Lipa, Herold Mičel, Britanski narodni poslanik, potpredsednik britanske konzervativne stranke, lord maršal Miln, bivši vrhovni komandant britanskih trupa na solunskom frontu, lord Vansittart, mnogobrojne ličnosti iz londonskog društva kao i veliki broj članova naše ovdašnje kolonije.

Govore su održali g. Emeri, britanski ministar za Indiju, ministar g. Milan Grol i gospodnjica Dr. Elizabeth Hill, lektor za slovenske jezike na univerzitetu u Kembridžu.

PEĆSKA PATRIJARSIIA. Sedište srpskih arhiepiskopa i patrijarha od 1253 do 1766.

Pogodi ga u prsa junačka;
Poprskase toke na prsimaj.
A' se Srdja drži na mrkovu,
Iz sedla se Srdja ne pomače.
A kad vidje crni Arapine,
Da će danas izgubiti glavu,
Okrenuo hata od međana,
Štašće pobjeć na sramotu Turkom.
A' se Srdja hitar dogodio,
Samur-kalpaks na čelo namače,
Pa se spusti za Arapom crnim;
"Stan počekaj, careva delijo!"
Ogledaj-de moga sestoperca."
Pa potježe perna budzovana
Pusimice dobro neštedice,
Te Arapa medju pleća zgodii;
Koliko ga lako udario,
Iz bojnog ga sedla isturio,
Pade Arap u zelenu travu,
Arap pada, a Srdja dopade,
Sahljom mahnu, odsjeće mu glavu.
Mrkovo je u zobnici bacii,
Pa se vrati u srpsku ordiju.

Kad u jutru jutro osvanulo
Od istoka ogranolj sunce,
Obasjalo konje i junake
Blisti oklop i svjetlo oružje,
Stoji topot ubojnjih konja,
Spravljuju se vojske s obje strane.
Sultani Murat pod čadrom
svilnim,
Sjedi silan na mokom šiljtu,

Uza njega je vezir Jevrem-bež
I ostale pase i veziri,
I dvadeset velikih kadija;
Njima care, silan, naredjuje,
Da pobita svaki svoj vojski,
Da udare na cara Lazara,
Zapistaše zurle i svirale,
Patekoš Turci u napredak,
Poletješe strjeli sa tetiva,
Od njih jarko pomrčalo sunce,
Ne vidi se polje ni zemljica,
Nit se vidi nebo ni oblaci.

Kad to vidje slavni car Lazare,

Pojahao golema Labuda
I časnim se krstom prekrstio,
Pa povadi mača uhojiti:
"Napred djeco, moji sokolovi!
Za krt časni i vjeru hrišćansku!"
Tada Srbi Boga ponenuše,
Britke oni sablje povadiše,
Poletješe svoja kopila bojna,
Poletješe niz polje topičko
I u Turke juris učinise.

Bože mili, čuda velikogn!
Cudna boja, čudna li sastanka,
Kad se dvije sastadoće vojske!
Stade zvjetek oštrog oružja,
Stade jauk ranjenih junaka;
Da je kome pogledati bilo,
Kako srpske slijevaju đorde,
Kako i turske poljetaju glave!
Ljuto biju srpske vojevede,
Razdvojile Turke na buljukne,
Pa nagone jedan na drugoga,
Od Turaka jade počiniše.

Seće Turke Strahinjuću bane;
Što bi bano Tarak' propustio,
Dočekuje Srdja Zlopogledja;
Što bi Srdja Turak' promasio,
Dočekuje Boško Jugović;
Što bi Boško Turak' ostavio,
Dočekuje Relja Krilatica;
Što bi Relja Turak' preletio,
Dočekuje Vladeta vojvoda;

Što bi Vlatko Turak' propustio,
Dočekuje Ljutica Bogdane;
Bogdan hoće da glasniki ne ode,
Ražljito tanku bedeviju,

Sabljom sjeće bedeviju gazi

I satire teškim šestopercem.

Ja kakav je Miloš Obiliću,

I sa svoja oba pobratima,

S Kosančićem i Toplicom mladim!

Njih trojice k' tri zmaja luta,

Sve razgone na buljukne Turke

I nagone na vodu Toplicu,

Te s Toplica matna zajazila

Od lješeva konjinskih i junackih;

Sam Obilić na svome ždralinu

Gom, junak, hiljade Turaka,

Te ih sjeće i desno i ljevo,

Krvava mu sablja do bačaka

I desnica do ramena ruka.

Gleda Murat sa čadara svoga,
Kako Srbi sagiju mu vojsku,

Gleda, silan, a milo mu nije,

Pa doživite vezir-Jevrem-bega,

Da ga vezir malo razgovori,

Da mu pusto srce ne prepukne

Od zlovolje i pomame silne.

"Koji li je ono junak dobar,

Što jedan put britkom sabljom

mahne,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jeste Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jeste Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,

Britkom sabljom i desnicom rukom,

Pa dvadeset otaljeće glava?"

"Ono jesti Strahinjuću bane."

"A koji je ono dobar junak

Što dva i dva na kopije nabija,

Preko sebe u Toplicu bacai?"

"Ono jesti Srdja Zlopogledja,

Što nam juče Ali-agu smaće,"

"A koji je ono junak dobar

mahe,</p

ZIDANJE RAVANICE

A L' pošeta carica Milica,
Lako šeta po carskom divanu,
Pa besedi slavnome Lazaru:
"Gospodine, slavni car-Lazare,
Zazor mene u te pogledati,
A kamo li s tobom govoriti?
Bit' ne može, govoriti hoću:
Što bijahu Nemanjići stari,
Carovaše pa i preminuše,
Ne trpaše na gomile blago,
No gradite s njime zadužbine,
Sagradiše mnoge namastire:
Sagradiše Visoke Dečane,
Baš Dečane više Djakovice;
Gradite ih dvanaest godina;
Pačarsiju više Peć ravne
I Vilindar usred Gore Svetе;
Sagradiše Lavru Studeniku
A na bistroj r'jeci Studenici,
Studenici ispod Brvenika;
Sedmogradicu Žiču na Moravi
Ukraj Ibra, više Karanovca;
U Drenici b'jeloga Deviće
I Petrovu crkvu pod Pazarom;
Malo više Djurđeve Stupove
Kod Deževe, starijeh dvorova,
Sopoćane navrh Raske hladne,
Mileševku u Hercegovini
I Trojicu na domak Taslidže,
Ukraj vode ukraj Čiotine;
Sagradiše Papraču veliku
Viš Zvornika Spreči na izvoru,
Crkvu Janju u Starome Vlahu,
Visok Gradac iznad Brvenika
I Pavlaci ispod Jadvovina;
U Prizrenu Svetog Arandjela,
Crkvu Banjsku sruže Mitrovice,
Gračanicu u Kosovu ravnom . . .
I još druge mnoge manastire
Po Srbiji i Mačedoniji.
Sve to jesu njine zadužbine!
Ti ostade u stolu njinome
I potrpa na gomile blago,
A ne gradi nigde zadužbine;
Eto nama neće pristat' blago
Ni za zdravlje ni za našu dušu,
A ni nama ni kome našemu."
Tad govoril slavni knez Lazar:
"Cujete li, sva srpska gospodo,
Sta govoril gospodica Milica,
Jer ne gradim nigde zadužbine?
Hoću graditi crkvu Ravanicu
U Resavi kraj vode Ravanu;
Imam blaga koliko mi drago,
Udaricu temelj od olova,
I postaviti čelične direke,
Pa cu crkvu sagraditi platnu,
Sagradiću od srebra bijela,
Pokriću je žeženjem zlatom,
Podnizati drobnjem biserom,
Popunjati dragijem kamenjem."

Sva gospoda na noge ustala,
I časno se kneze poklonila:

"Gradi, kneže, biće ti za dušu,
I za zdravlje Visokom Stevanu."
No tu sjedi Obilić Milošu,
Sjedi Miloš dolje u dno sofre,
Miloš sjedi, ništa ne besjadi.
Al' to vidje slavni knez Lazare
Dje mu Miloš ništa ne besjadi;
Nazdravi mu zlatnu kupu vina:
"Zdrav da si mi, vojvoda Milošu!
Pa mi i ti stogodj progovori,
Jera hoću zadužbinu graditi."
Skoči Miloš od zemlje na noge,
Skide s glave samur i čelenke,
Pa je časno kneza podvorio;
Dadoće mu zlatnu kupu vina,
Ne piće je poče besjadi:
"Hvala, kneže, na besjadi tvojoj!"
Sto ti hoćeš zadužbinu gradit,
Pokrivati zlatom i biserom,
Nakittiti dragijem kamenom,
Možeš, care, i u ruci ti je;
Al' tako mi Boga velikoga!
Tu ti nema prilike za crkvu,
Vr'jeme nije, niti može biti;
Uzmi, care, knjige carostavne,
Te ti gledaj što nam knjige kažu:

Nastanuce poslednje vrijeme,
Hoće Turci carstvo preuzeti,
Hoće Turci brzo carovati;
Oboriće naše manastire,
Oboriće naše zadužbine,
Oboriće crkvu Ravanicu,
Razvalice s' tvoja zadužbina
Oko zlata i dragog kamenja;
Iskopaće temelj od olova,
Salivace u tope djulove,
Te će naše razbijati gradove;
I crkvi će rasturiti platna,
Salivace na hate rahtove;
Hoće crkvi pokrov rasturiti,
Kadunama kovati djerđane;
Sa crkve će biser raznizati,
Kadunama podnizati djerđane;
Povadiće to drago kamenje,
Udarat ga sabljam' u balčake
I kadama u zlatno prstenje;
Raskivaće čelične direke,
A od njih će graditi čulumke,
Čulumcima biti sirotinju,
Sirotinja kleti će ti dušu;
Tu ti care zadužbine nema.

No ču li me, slavni car-Lazare!
Boļje čemo poharčiti blago,
Spremajući vojsku i junake,
Da branimo zemlju od nekrst;

Ako nam je ginut po zemanu,
Bolje nam je muški izginiti
I junački zamjeniti glave,
Nego Turkom biti izmećari;
A za crkvu lasno čemo, care,
Kopaćemo mermara kamena,
Gradīćemo crkvu od kamena.
Gradi, care, Ravanicu crkvu,
Sagradi je što god ljepše možeš
Od studena kreca i kamena;
I kad Turci preuzmu nam carstvo,
Služiti će naše zadužbine
Svega v'jeka do suda Božjega:
Od kamena nikom ni kamena."

Kad to začu slavni car Lazar,
Tad Miloš bio govorio:
"Hvala tebe vojvoda Milošu!
Hvala tebe na tvojoj besjadi,
Istina je kao što govoris,"

složni u svojoj sadašnjoj zajedničkoj borbi, složni u uverenju da je vaša pobeda sigurna, i složni u svojoj veri u srećniju budućnost." (Ovaj deo svog govoru g. Emeri održao je na srpsko-hrvatskom jeziku).

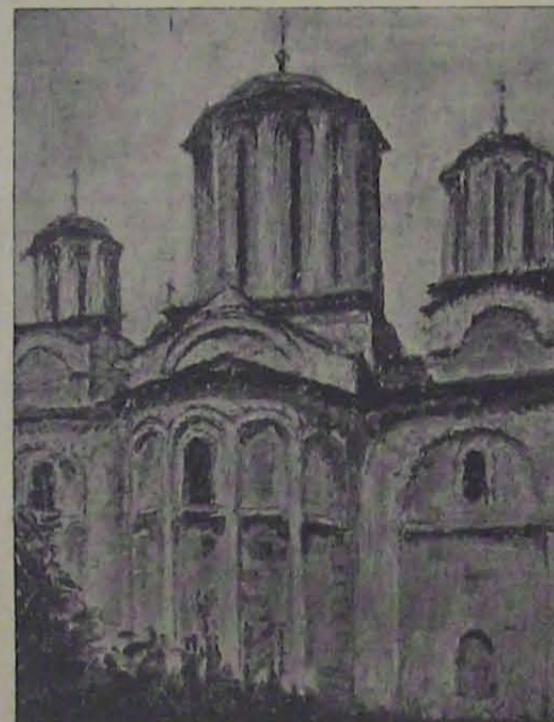
Pre ovoga g. Emeri je na engleskom jeziku rekao sledeće:

"Okupili smo se na dan značajan ne samo u istoriji Jugoslovena, već i u istoriji čitavog Hrišćanstva. Na današnji dan pre 553 godine Car Lazar i srednjovekovna Srbija pali su pred neodoljivim prodorima otomanskih armija. Na ravnem Kosovu—polju vranih ptica, ni sva hrabrost plemića ni sva vernost seljaštva nisu pomogli u borbi protiv modernog oružja i disciplinovanog i organizovanog fanatizma jančara Sultana Murata. Osvajači su skupo platili svoju pobedu i samopozrtvovanje Srbije pribavilo je hrišćanstvu pola veka tako potrebnog odmora i predaha, pre

ZADUŽBINA CARA LAZARA

O lepoti Ravanice guslar peva takodje ove stihove:

Ode care crkvi Ravanici,
Da on vidi kaka mu je crkva.
Kad je care bio prema crkvi,
Sinu crkva kao jarko sunce,
Konju ždraka u oči udari,
Pod carem je konjic poskočio...

RAVANICA kod Čuprije u Srbiji, sagradjena oko 1381. Snimak slike koju je izradila engleska umetnica W. Berry, pokazuje južnu stranu crkve. Mošti cara Lazara bile su u ovoj crkvi dok nisu prenute u Novu Ravanicu u Sremu.

no što je borba protivu Islamu nastavljena. Za samu Srbiju Kosovo je značilo potpuni nestanak kao države. Ali ne i nestanak kao naroda sa svojim sopstvenim karakterom i tradicijama. Na protiv, kroz vekove istorija priča o odluci Srbije da bez oklevanja pogleda u oči sigurnom porazu u borbi za slobodu i veru, podržavala je strpljivi ponos i nepokolebitvu nadu i sveštenika i seljaka. U vidu slavnih narodnih pesama ova je priča izgradila i ojačala nacionalni karakter naroda koji je očišćavao. Karakter daje oblik istoriji naroda isto toliko koliko i pojedinaca. Kada je 1875 godine seljaštvo Bosne i Hercegovine ustalo na ustanak, mlađa srpska kneževina pritekla im je u pomoć i bacila se protiv daleko nadmoćnije otomanske sile, sa istom nepokolebitvom odlučnošću i bez obzira na posledice, kao što je bio slučaj i na Kosovu.

"Isto se to ponovilo, pre otprilike petnaest meseci, kada je jugoslovenski narod u iznenadnom i neodoljivom poletu ustao na noge u strašnom ogorčenju protiv vlade koja je htela da njihovu zemlju predala u lancima pod nacističko gospodstvo. Jugoslovenski je narod ustao i zauzeo svoje mesto na strani slobode i evropske, hrišćanske civilizacije. I ovoga puta javio se isti onaj duh i u stvari, ponovila se prošlost. Još jednom su bili pobedjeni pod udarcima nadmoćnije sile. Ali još jednom njihov je otpor dobio dragoceno i potrebno vreme. Samo će istorija moći da kaže koliko je za

SOPOĆANI

Zadužbina Stevana Nemanje, kod Rasa (Novog Pazara). Sazidana od mokog belog kamena i mermara. Razrušena u prvo doba turanske invazije. Negdašnja lepota ove crkve ostavila je duboku spomenu u našem narodu u svim krajevinama zemlje gde se prepevava u mnogobrojnim narodnim psmama.

nas bio spasonosan onaj vremenski period od nekoliko nedelja u toku koga je prvo bitni jugoslovenski otpor odložio nemacki napad na Rusiju, ili, u stvari, koliko je i sada za nas spasonosna činjenica da se na ruskom frontu ne nalaze sive one neprijateljske divizije koje nepobedni gerile generala Mihailovića drže danas prikovane na, u stvari, drugom frontu koji u Evropi postoji.

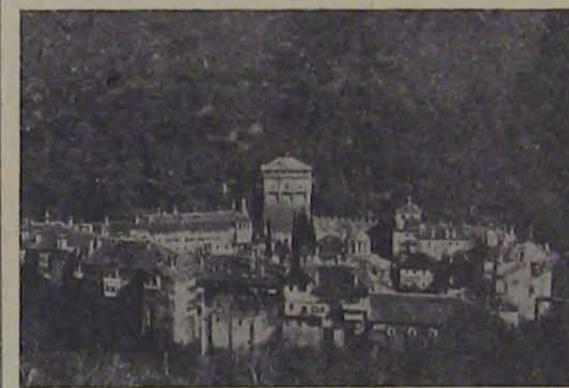
"Nada sve, oni su spasli dušu Jugoslavije, i spasli njenu budućnost. Jer na taj način zasnovali su temelje svojih zahteva prema Silama čija će pobeda odlučiti o budućnosti Jugoslavije. Bez obzira da li će doći posle dugih odlaganja ili će se, kada' dodje, prikrasti kao lojav u mraku, pobeda je sigurna. Kada god dodje doneće sobom obnovu Jugoslavije, i to ne samo nezavisnost i jedinstvo, već takođe i obezbedjeni položaj i procvat kako u materijalnom napretku tako i duhovnom voćstvu na koje je prirodna bogatstva i genije karaktera njenog naroda s pravom ovlašćuje.

"U ovom poslu obnove posle rata Jugoslavija može računati na pomoć svojih saveznika u sadašnjoj borbi, i na Britaniju u najmanju ruku ne na poslednjem mestu. Jer povezani nedavnim srećno zaključenim sporazumom o najtešnjoj saradnji sa Sovjetskom Unijom mi smo u svakom slučaju duboko zainteresovani, kao Sredozemna sila—što nameravamo i da ostanemo—u pitanju nezavisnosti i blagostanja balkanskih naroda.

"U medjuvremenu misli svih nas, kao i Jugoslovena u izgnanstvu, moraju biti sa onima koji se danas nalaze u Jugoslaviji. Naša sreća idu u svoj boljoj simpatiji prema onima koji su pretrpeli i trpe poniženja, brutalnost i zločinačke okrutnosti koje prema njima vrše nemacki tirani u njihovi šakali, a u najoštrijem gnušanju mi osudjujemo vršioce tih zverstava. Nesalomljivi duh i izvanredna dela ratnika iz vaših planina uzbudjuju nas i izazivaju divljenje. U ovome času, mislim, ja govorim njima, i ako mi moji slušaoci koji govore samo engleski ne zamere, ja ću svojim jugoslovenskim prijateljima ponoviti reči koje sam rekao onim njihovim zemljacima, koji su me mogli čuti".

POSLE MINISTRA G. EMERIJA, čiji je govor ostavio dubok utisak i bio pozdravljen oduševljenim odobravanjem, govorio je Ministar g. M. Grol, takodje oduševljen pozdravljen.

VILINDAR

Hilendar u Svetoj Gori. Zadužbina Nemanjića. Podignut u 1196 god. od Stevana Nemanje i njegovog sina Save.

GOVOR MINISTRA g. M. GROLA

Svoj govor g. Milan Grol, ministar saobraćaja i zastupnik ministra prosvete, počeо je na francuskom jeziku, i taj deo njegovog govoru glasi:

"Vaše Veličanstvo, Ekselencije, Gospodje i Gospodo,

Pre no što održim svoj mali prigodni govor na srpsko-hrvatskom jeziku; dužnost mi je da zahvalim odličnim gostima koji su udostojili našu imtinu nacionalnu svetkovinu Vidovdanu.

Meni već po drugi put pada u dužnost da govorim povodom jednog nacionalnog srpskog praznika pred slušaocima koji nisu samo Srbi ni samo Jugosloveni čak, nego naši prijatelji Britanci, Sloveni i saveznici uopšte. Zato moj zadatak nije prost, ali nije ni nezahvaljan.

Dva datuma—Sv. Sava i Vidovdan su kao dani rodjenja u jednoj porodici, dani rodjenja jednog od braće. U našoj jugoslovenskoj porodici to su dani rodjenja i krštenja srpske nacije.

Delom Nemanje i Sv. Save, srpska crkva i škola postavile su duhovne temelje nacije, kosovskom krvlju ti su temelji cementirani.

Treba imati na umu da srpski narod ne proslavlja datume ni velikih pobeda ni slavnih kraljeva, već dva datuma koji su ostvarili njegov nacionalni karakter. Više nego na sve srpski narod polagao je na svoju moralnu osnovu, na onu u čemu je njegova prava vrednost, na svoj karakter, prav i svoju veru—naivnu i prostodušnu ali nepokolebitivu: da ništa u svetu neće ostati trajno što ne bude utemeljeno na pravdi.

Proslavljanje Kosova to je uznošenje tih ideja slobode, pravde, poštovanja toga čestitog i pravog karaktera—sve što pretstavlja jednu religiju nacije. Taj kosovski duh olakšava moj današnji zadatak. Taj duh pravice koji nosi u sebi duh trpežnosti i uzajamnosti, solidarnosti može biti samo od pomoći u radu naših na postavljanju skladnog državnog uređenja Jugoslavije, sutra, kao i isto tako pravičnog uređenja medjunarodnih odnosa, kad naš pobednički mir stavi na dnevni red."

U produženju g. M. Grol izrekao je govor na našem jeziku koji donosimo na str. 1.

Posegovao g. Grola naš poznati umetnik g. M. Kovačević recitovao je narodnu pesmu "Smrt Majke Jugovića." Na kraju je Dr. E. Hill, lektor slovenskih jezika na universitetu u Kembridžu održala govor o Vidovdanu i Kosovu.

Manastir Nerezi kod Skoplja.

CAR LAZAR SE PRIVOLJEVA

CARSTVU NEBESNOME

POLETIO soko tica siva
Od svetinje od Jerusalima,
I on nosi tico lastivcu.
To ne bio soko tica siva,
Veće bio svetitelj Ilija;
On ne nosi tice lastavice,
Veće knjigu od Bogorodice,
Odnese je caru na Kosovo.

Kad je stigo u polje Kosovo,
A pred čador slavnog car-Lazara,
Spušta knjigu caru na koljeno,
Sama knjiga caru besjedila
A kad care saslušao r'jeći,
Misli care misli svakojake:
"Mili Bože, što cu i kako cu?
Kome cu se privoljeti carstvu?
Da ili cu carstvu nebeskome?
Da ili cu carstvu zemaljskome?
Ako cu se privoljeti carstvu,
Privoljeti carstvu zemaljskome,
Zemaljsko je za malena carstvo,
A nebesko uv'jek i do v'jeka."

Sve mislio, na jedno smislio:
Car voledo carstvu nebeskome,
A nego li carstvu zemaljskome,
Pa doziva srpskog patrijara
I dvanest velikih vladika
I trideset starih sveštenika,
Kaludjera i djakona mladih,
Da pričesti i naredi vojsku,
Da je spremna dočekati Turke.

Sve je sveto i čestito bilo
I milome Bogu pristupačno.

KLETVA LAZAREVA

ČESTE knjige zemlje

CESTE knjige zemlje
prehodlise,
Od Lazara, srpskog
gospodara:
Koliko je srpske carevine,
Glase šalje na sve četiri strane,
Te sazivlje vojsku i junake,
I prekljinje, do neba se čuje:
"Ko je Srbin i srpskoga roda,
"I od srpske krv i koljena,
"A ne došo na boj na Kosovo,
"Od ruke mu ništa ne rodilo,
"Ni u polju bjelica šenica,
"Ni u brdu vinova lozica!
"Ne imao od srca poroda
"Ni muškoga ni djevojačkoga!
"U kući mu čedo ne plakalo,
"Pred kućom mu kolo ne igralo,
"Vise kuće stado ne blejalol!
"Rdjom kapo, dok mu je koljena!"

IZ PESME CAR LAZAR I
CARICA MILICA
Boško Jugović
KAD ujutru jutro osvanulo
I gradska se otvorise vrata,
Tad išeta carica Milica,
Ona stade gradu kod kapije,
Al' eto ti vojske na alaje:
Sve konjici pod bojnim kopljima,
Pred njima je Boško Jugović
Na alatu, vas u čistom zlatu,
Krstas ga je barjak poklopio,
Pobratime, do konja alata;
Na barjaku od zlata jabuka,
Iz jabuke od zlata krstovi,
Od krstova zlatne kite vise,
Te kuckaju Boška po pletećima;
Primaće se carica Milica
Pa uhvati za uzdu alata,
Ruke sklopi bratu oko vrata
Pak mu poče tih govoriti:
"O moj brate, Boško Jugović,
Car je tebe mene poklonio,
Da ne ideš na boj na Kosovo,
I tebe je blagoslov kazao
Da daš barjak kome tebe drago,
Da ostanesh sa mnom u Kruševcu,
Da imadem brata od zakletve."

STUDENICA. Prozor nad oltarom.

Al' govor, Boško Jugoviću:
"Idi, sestro, na bijelu kulu;
A ja ti se ne bih povratio,
Ni iz ruke krstaš barjak dao;
Da mi care pokloni Kruševac;
Da mi reče držina ostala;
Gle stražnica Boška Jugovića!
On ne smjede poći u Kosovo
Za krt časni krvetu proljevati
I za svoju vjeru umrijeti."
Pak pročera konja na kapiju.

BOJ NA KOSOVU

K ADA Murat u Kosovo dodje
I doveđe tursku silu grdu,
Sve Kosovo polje pritisnuo
Izmed' Laha i vode Sitnice.
Kako Murat u Kosovo dodje,
Namah silan sitnu knjigu piše,
Pa je šalje na Kruševcu gradu
Na koljenje srpskom car-Lazaru,
U knjizi ga "vako pozdravljaše":
"Oj Lazar, od Srbije glavo,
Dobro vidi šta ti knjiga kaže:
Nit' je bilo niti može biti,
Jedna raja dva hrača daje—
Carovati oba ne možemo;
Već mi pošli kljuće i hrače,
Zlatne kljuće od svijeh gradova,
A hrače od sedam godina,
I Stevana u taoci sina;
Ako li mi to poslati nećeš,
Kupi vojske koliko ti drago,
Pa ti hajde u polje Kosovo,
Da junački međan pod'jelimo,
Da sabljama zemlju razmjerimo,
A glavama medje postavimo,
Pa šta kome Bog i sreća dade."

Kad je care knjigu proučio
I vidio što mu knjiga kaže,
Uz obraz mu plamen udario,
I udriće suze od očiju,
Valjaju se niz bijelo lice,
Kano kiza niz jelove grane,
Na desno se naslonio ruku,
Od jada ga zaboljela glava;
Prepao se slavni car Lazar,
Zao mu je krvu proljevati,
Zao mu je izgubiti carstvo.

Kod cara se dodesile bile
Tri vojvođe tri dobra junaka:
Jedno bješe Miloš Obilić,
A drugo je Kosančić Ivana,
A treće je Toplica Milana.
Kad vidješe tri dobra junaka,
Kako care grozne suže bje,
To je njima vrlo žao bilo,
Pa besjedi vojvoda Miloš:
"Gospodine, slavni car-Lazare!
Otkud knjiga, vatrom sagoriela?
Te je učiš, a suze proljevas?"

Progovara srpski car Lazar:
"O vojvode, moja djece draga,
Knjiga jeste od polja Kosova,
Od Turčina silog car-Murata—
Kosovo su pritisnuli Turci;
Murat iste kljuće i hrače,
Mog Stevana u taoci sina;
Ako li mu to poslati neće,
Zove mene u polje Kosovo,
Da sabljama zemlje pod'jelimo,
A glavama medje postavimo.
Sad što ćemo, moja djece draga!
Da pokupim sve što ja imadem:
Kruševačku župu i Rasinu,
Sumadiju i Moravu čjelo,
Svu Nišavu i Topličku župu,
Dubrovičku, Vranje i Preševo,
Sve Kosovo i Lab i Sitnicu,
Pa Drenicu i s njom Metohiju,
Cio Ibar sa Starijem Vlahom,
Kolubaru i s njom Počerinu,
Plodnu Mačviju i Srem zemlju ravnu,
Braničevu i kráno Kučevu,
Zlatni Timok i Krajnu donju;
Da popišem od boja junake
Sve na tevter, jednog po jednoga,
Neće izića sedeset hiljadu;
Da pozovem braću s drugih strana:
Lomu Žetu i kráno Primorje,
I ponosnu Bosnu kraljevinu,
Opet nam je malo spram Turaka.
Sad što ćemo, moji zekolovi?
Da s' bijemo, dobit ne možemo,
Baš da bi nam nagorkinje vile;
Na Kosovu od pomoći bile;
A žao mi zemlju upustiti,
I svoj narod predati u robiju
Bez odbrane i krv i junaka.
Čini mi se i bojim se lutu,
E je došlo poslednje vrijeme,
Kad će naše propadnuti carstvo."

Planu Miloš kaog oganj živi,
Pa govor i tatu car-Lazaru;
"Gospodaru, slavni car-Lazaru!
Nemoj nam se, care, prepanuti

GOVOR GOSPODJICE DR. HILL

Posle govora koje su održali britanski ministar g. Emeri i Ministar g. M. Grol govorila je gospodjica Dr. Elisabeth Hill, lektor alavistike na Cambridge-skom Univerzitetu.

Taj govor glasi:

"Vaše Veličanstvo, Ekselekcije, jugoslovenski prijatelji i svi prijatelji Jugoslavije, današnji je dan istoriski značajan, Vidov dan, dan Svetoga Vida, je u punom smislu reči jugoslovenski dan. Taj praznik ujedinjava pravoslavne Srbe, katolike-Hrvate i katolike-Slovence, jer sredom i pravoslavna i katolička crkva poštuju uspomenu na svetoga Vida.

"Iako nije mnogo poznato o životu ovoga svetitelja, priča o njemu poznata je i raširena po čitavom svetu. Jedan od 14 Svetitelja Pomagača u Danima Nužde, Sv. Vid štiti od oluja, od prevelikog spavanja, od epilepsije, ublažava nervogane, leđi boleće. U Splitu, tom lepotom ilirskom gradu, koji je ponikao iz dvorova cara Dioklecijana, svet još prepričava legendu o tome kako je svetitelj Isčešio carevog sina, istoravši iz njega satanski duh. Ali je nezahvalni car Dioklecijan optužio svetitelja da je čarobnjak i progonio ga je zato što je svetitelj odbio da povrati paganske bogove. Sv. Vid je junački podneo sve muke na koje je bio stavljen za svoju veru; bačen u kotao rastopljeni olova, iz rastopljenog olova izšao je svež kao da se kupao; jedan orao donosio mu je hrano dok je bio u nevestici; jedan ljut i gladni lav, osetivši njegovu unutrašnju snagu, puzao je pred njim i lizao mu noge, umesto da ga proždere. Do ovoga dana vernici smatraju da Sv. Vid leći sve rane koje zveri nanesu ljudima.

"Sv. Vid umro je mučeničkom smrću. A mučenik je junak koji svesno vodi borbu u neprekidnom Svetom Ratu, koji je u stvari sam život. On želi na prvom mestu carstvo nebesko, znajući dobro da će sve ostalo doći uz to, i on odabira pre smrti, nego da se povine pred suprotnim shvatanjem vrednosti života. Mučenik ne spasava svoj život i prema tome on ga ne gubi; on gubi svoj život i gubeći ga u stvari ga spasava. Život i smrt za njega su jedno te isto.

"U životu naroda ima dana čiji značaj postaje sve veći tokom vremena. Takav je dan Vidov dan. Vidovdan je postao simbol koji ne postaje sve obskurniji, nego naprotiv postaje sve više otkrivenje i sve dublji. Iako o današnjem danu govorimo kao o Vidov-danu, današnji je dan daleko više nego dan Sv. Vida, mučenika. Taj je dan postao dan sećanja na sve mučeničke sinove, sve pale junake Jugoslavije. I daleko više od toga. Jer toga je dana bijena bitka na Kosovu polju. Tako je današnji dan postao takodje i Kosovski dan, najfatalniji od svih sudbonosnih dana. Ali reč Kosovo prestala je da bude samo ime, sećanje na jedan dogadjaj. Istoriski dogadjaji koji su sledovali pretvorili su reč u stvaralački simbol, sa dinamičkom silom u njemu, Kosovo simvoliše danas živu tradiciju čitavog jednog naroda, veru kojom ljudi žive, i koja se ogleda u dogadjajima sa značajnim posledicama u čitavom svetu. Simbol prema tome u svojoj duhovnoj skromnosti užima kozmički značaj. Vidovdan, zato što ilustruje ubeđenja i dela koja nisu u suprotnosti sa načelima večnosti, predstavlja dan nadahnucu, narodni, sveti dan, progresivni simbol ispunjanja vere jednoga naroda.

"Nije postojalo samo jedno, već tri Kosova — 1389, 1915, 1941.

"Stevan Nemanja i njegov lepi sin Sava, osnivač srpske srednjeverkowne slave, plemenito su radili na materijalnom svetovnom polju, vodeći jednovremeno naivnečeg računa o duhovnim vrednostima. Nemanjička dinastija je napredovala. U njihovom grbu, krat simbolički nadmjuši krunu. Srbija je bila ujedinjena i slobodna. Ostvarivale su se nade o sprakoj veličini. Potom je došao čas ogledanja — 1389. U borbi na Kosovu polju, polju gavranova, tica zloslutnica, Car Lazar vodio je Srbe, sultan Murat Turke. I uči bitke Car Lazar, kako srpski pesnik peva, učinio je sudbonosni izbor koji mu je postavljen u jednom pismu Bogorodice, i koje mu je doneo sivi soko:

"Care Lazo, čestito koleno . . ."

"A Car Lazar je razmišljao, imajući pred sobom

"VISOK GRADAC iznad Brvenika"

Zadužbina Kraljevića Jelene, udove Stefana Uroža I rođake francuskog kralja Karla I Anžujskog. Ova crkva sagradjena je oko 1300 godine od četvorougaoog kamena i mramora. Prestavlja jedinstven primer triju stilova: vizantijskog, dalmatininskog i ranijeg francuskog gotorskog. Gotiski uticaj zapazi se u potpornej slijadi, nekime glavama od stubova i u luku glavnih crkvenih vrata. Posle smrti svoga muža kraljevića Jelena bila je nastojnica ovog ženskog manastira gde su se obucavali svakovrsni ručni radovi. Ovo poslednje Kosovo koje se danas pod tudjinskim jarom. Ovo poslednje Kosovo koje se danas bije u Jugoslaviji pokazuje Europejcima da je: "Vjera jača od tijanastva."

izbor da li da se upusti u borbu, plemenito i do poslednjeg čoveka, i časno pogine u borbi protiv nadmoćnije sile ili da učini kompromis:

"Milli Bože što ću i kako ću.

"Kome ću se privoleti carstvu . . ."

"On je izabrao nebesko carstvo ne samo za sebe samog, već i za svoj narod; on je svome narodu postavio primer za sva vremena. Car Lazar je poginuo. Poginuo je i Murat. Carica Milica, verna ljuba cara Lazara, postala je udovica, ostavljena da broji godine "usamljena i u tuži." Jugovići "zlatne zvezde i u zlatnoj kruni," simbol cveta, srpske omladine, poginuli su u borbi. Srednjeverkowna slava Srbije okončana je u narodnoj tragediji, ali su zdravi nagoni i duhovna vidovitost pravoslavnih Srba od poniženja stvorili pobedu. Gotovo punih pet vekova njihov je duh ostao nepobeden, oni su znali da će jednoga

"U uspomeni naroda ostaju stvari koje su drage i značajne. Narodno je sećanje očuvalo Kosovo u neuporedivim narodnim pesmama. I ovo narodno pjesništvo i danas je živo. Kada sam prelazila jednom preko Kosovog Polja, u moje odeljenje ušao je teleznički činovnik i probudio me: "Probudite se," rekao mi je, "da li znate gde smo?" "Ovo je Kosovo Polje." On je svečano seo pored mene i izgovorio veoma uzbudljivo jednu narodnu pesmu iz Kosovskog ciklusa. I dok je recitovao, suze su mu bile niz obraze, tako mu je drago i stvarno bilo ono što je govorio. I kada je završio, uzeo je svoj fenjerčić i izšao bez i jedne reči. To je Kosovo učinilo: stvorilo je srpsku herojsku tradiciju. Herojske tradicije

POKOLJENJE ZA PJEŠMU STVORENO,
VILE CE SE GRABIT U VJEKOVE
DA VAM VJENCE DOSTOJNE SAPLETU!

"KOSOVSKI OSVETNICI." Crtež J. Kljakovića.

stvorile su generacije junaka i još ih i danas stvaraju. I svaki od njih zna napamet reč majke Marka Kraljevića: "Bolje ti je izgubiti glavu nego svoju ogreaiti dušu." Kosovska tradicija nije samo dala nadahnucu pesnicima, već i umetnicima,

"Srbija je ponovo izvojevala svoju slobodu u XIX veku i postala je vodj za emancipaciju Balkana. 1912 godine Srbija je ponovo dobila svoje Kosovo polje. Ali ne za dugo.

"1915 godine iskušenje se ponovilo. Srbija je odbila da se pokori pred silom. Pred nadmoćnjom silom Srbija je stupila u borbu, više voćec uništenje. Iz borbe je izšla pobednički, krvareći, ali slobodna. I ovo simbolično Kosovo bilo je u izvesnom smislu još veće od prvoga, jer nije samo dovelo do oslobođenja Srbije već i njene slovenske braće, Hrvata i Slovenaca. Rodila se Jugoslavija. 20 godina Jugoslavija je rasla kroz iskušenja i zabilude. Ali njeni neprijatelji su radili svim silama da unište njenu nezavisnost. Još jednom došlo je do iskušenja.

"Ovoga puta, Božjom voljom htelo se da sudsina Jugoslavije prodje kroz najteže od svih iskušenja i da od toga iskušenja načini najslavnije Kosovo. Neprijatelje sile bile su jače nego ikada ranije. Položaj Srbija, Hrvata i Slovenaca izgledao je daleko bespomoćniji. Ali glas logike u politici, koji je nalagao kompromis, nije mogao dovesti do prodaje narodne duše. Ne može biti kompromisa, defetizma ili izbegavanja kada se radi o jednom duhovnom izboru. Narod Jugoslavije nije lišen svojih nagona, njihovi nagoni nisu otupeli, intelektualno ustanje u logičke zaključke nije nadjačalo intuisiju, niti je korumpiralo mase. Nezavisni Srbin, Hrvat i Slovenac ne može se upotrebljavati kao slepo oruđje, on ne zahtjevava pouku da se treba čuvati lažnih proroka koji dolaze u jagnjećem runu, dok su u srcu svome prošdriljivi vukovi. Ovoga puta, u marta 1941. godine, narod Jugoslavije učinio je izbor, pravilni izbor, a mladi Kralj Petar odzvao se narodnom pozivu i uzeo voćstvo u svoje ruke. On danas vodi. Ovo je zaista najuzbudljivije od svih Kosova, jer pokazuju da delo Sv. Save, primer Cara Lazara i junačno samopregorevanje nisu bili uzaludni. Ovo je stvorilo junačku tradiciju, koja nije pretstavljena samo nekoljicanom vodja, već koja živi u narodu. Takav narod ne trpi kompromis sa silama zla. Taj svečani izbor u marta 1941. pruža danas nadahnucu narodnom otporu u Jugoslaviji. Djeneral Mihalović i njegovi junaci i oni koji ih pomažu, oključujući i sve danas ovde prisutne, daju hrabrosti ne samo herojskim i mučeničkim Jugoslavenima, već i svim onim narodima koji se danas pod tudjinskim jarom. Ovo poslednje Kosovo koje se danas bije u Jugoslaviji pokazuje Europejcima da je: "Vjera jača od tijanastva."

"Dok je prvo Kosovo dovelo do narodne pesme

Od Turaka i silnog Murata; S Turcima se mi već dobro znamo;

Junačtvu su naše okušali;

Kod Pločnika na Toplici bladnaj,

Pa ni sada bolje preći neće;

Moje tvrde u tom je uzdanje,

Kad je nama sudjelo umreti,

Bolje nam je muški izginuti,

Nego ženski pokloniti carstvo,

Zar da harać kukavički damo,

I još klijuce od svijeh gradova,

I tvoj sin u vuče čeljust?

Da pašemo k' žene kecelju

Da pljunemo na obraz junaka;

Da nam puca bruka i sramoto

Kad nas živih i dobrih junaka?

Nemoj care, životu ti tvoga!

Već naredi da s' opremi vojsku;

Kupi vojsku, hajde na Kosovo,

Da junački međan podjelimo,

Istini je u nas malo vojske,

A' sto ima ono i valjado;

Nijedan ti uzmaknuti neće."

Kad Miloš care saslušao,

Zivo mu je srce zaigralo,

Pa govoril svojim vojvodama:

"O vojvode, moja braća draga!

Razgali me riječ Miloševa!

U Miloša, u dobra junaka,

Pamet mlada ali i valjana,

S njome junak može carovati!

Dosta je bolje izginuti,

Nego dati na sratomu carstvo,

A' nam valja mudro poslovati,

Vaša poznat

Bojna kopija kao čarna gora,
Sve barjaci kao i oblaci,
A čadore kao i snjegovi;
Da iz neba plaha kisa padne,
Nidje ne bi na zemljicu pala,
Već na dobre konje i junake.
Murat pao na Mazgit na polje,
Uhvatio i Lab i Sitnicu."

Još ga pita Miloš Obiliću:
"Ja Ivane, moj pobratime,
Dje je čador silnog car-Murata?
Ja sam ti se knezu zarekao
Da zakoljem turskog car-Murata,
Da mu stanem nogom pod gr'oce."

Al' govoril Kosančić Ivane:
"Da lud ti si, moj pobratime!
Dje je čador silnog car-Murata,
Usred turskog silnoga tabora,
Da ti imas krila sokolova,
Pak da padnes iz neba vedroga,
Perje mesa ne bi ti iznijelo."

Tada Miloš zaklinje Ivana:
"O Ivane, da moj mili brate,
Nerodjeni kao i rodjeni!
Nemoj tako kneze kazivati,
Jer će nam se kneže zabrinuti,
I sva će se vojska poplašiti,
Već ovako našem kneze kaži:
Ima dosta vojske u Turaka,
Al' s' možemo s njima udariti,
I lasno ih pridobit' možemo;
Jera nije vojska od mejdana,
Već sve stare hodže i hadžije,
Zanatlje i mlade čardžije,
Koji boja ni videli nisu,
Istom pošli se bljebov hrane;
A i što je vojske u Turaka,
Vojska im se jeste poboljela
Od bolesti teške srdobolje,
A dobrbi se konji poboljeli,
Od bolesti konjske sakajige."

Slike svetitelja u Nagoričanu

VECERA UOČI BOJA KOSOVSKOG

SLUŽBU služi srpski car Lazare
U taboru na polju Kosovu,
Službu služi svetog Amosa;
Svu gospodu za sovru sedao;
S desne strane starog Jug-

Bogdana,
A sa ljeve Brankovića Vuka,
Niza sovru ostalu gospodu;
U dno sovre sjede Obilića,
A do njega Kosančić-Ivana,
Do Ivana Toplića Milana.

A kada su večerali bili,
Car uzima zlatan pehar vina,
Pa govoril svoj srpskoj gospodi:
"Kome ē ovu čašu nazdraviti
"Ako ēu je napit' po starještvo,
"Napiću je starom Jug-Bogdanu;
"Ako ēu je napit' po gospodstvu,
"Napiću je Vuku Brankoviću;
"Ako ēu je napit' po viteštvu,
"Napiću je Strahinjiću banu;
"Ako ēu je napit' po milosti,
"Napiću je mojim devet šura,
"Devet šura, devet Jugovića;
"Ako ēu je napit' po ljepoti,
"Napiću je Toplići Milanu;
"Ako ēu je napit' po visini,
"Napiću je Kosančić Ivanu;
"Ako ēu je napit' po junaštvo,
"Napiću je vojvodu Milošu;
"Ta nikom je drugom napit' neću:
"Već u zdravljie Obilić Miloša:
"Zdrav Milošu, vjero i nevjeru!
"Prva vjero, potonja nevjeru!
"Sjutra ćeš me izdat na Kosovu
"I odbjeći turskom car-Muratu!
"Zdrav mi budi i zdravici popij,
"Vino popij, a na čast ti pehar!"

Kad to začu Obilić Milošu,
Planu junak kao oganj živi,
Pa poskoči na noge lagane,
Pokloni se do zemljice crne:

"Hvala tebi, slavni car-Lazare!
"Hvala tebi na tvojoj zdravici,
"Na zdravici na daru tvome,
"Al' ne hvala na takvoj besjadi;
"Jer, tako me vjera ne ubila!
"Ja nevjera nikad bio n'jesam,
"Nit sam bio niti ēu kad biti,
"Nego sjutra mislim u Kosovu
"Za hrišćansku vjeru poginuti.
"Nevjera ti sjedi uz koljeno,
"Ispod skuta piće hladno vino:
"A prokleti Vuče Brankoviću!
"Sjutra jeste ljepe Vidov danak,
"Vidjećemo u polju Kosovu,
"Ko je vjera, ko li je nevjera.
"A tako mi Bog velikoga!
"Ja ēu otic' sjutra u Kosovu,
"I zaključu turskog car-Murata,
"Staću njemu nogom pod groce
"I skinut mu alem prsten s ruke,
"O kom priča malo i veliko,
"Da ga takvog u svijetu nema!)
"Ako li mi Bog i sreća dade,
"Te se zdravo sa Kosovu vratim,
"Uhvatiću Brankovića Vuka,
"Vezan ga uz to kopanje bojno,
"Kao žena kudelj' uz preslicu,
"Nosiću ga po polju Kosovu,
"Neka vide i Srbij i Turci."

i na kraju do slobodne Srbije, drugo je Kosovo stvorilo Jugoslaviju, treće je Kosovo pokazalo čitavom svetu vrednost duhovnih vrlina.

"Na ovaj ozbiljni Vidov Dan setimo se danas, da u Kosovu uzimaju učešća i Britanci i čitav svet. I zaista u životu nas svih uvek i neizbežno dodje jedno ili više Kosova.

"Do časa kada ponovo budemo čuli guslare

Jugoslavije na Vidovdan, kada ponovo bude mir zavladao u svetu i u našim srcima, verujmo da izbor koji je Car Lazar učinio—da u to nikad i ne posumnjamo—nije bio uzaludan; setimo se pesnikovih reči:

On ostavi spomen rodu srpskom,
Da se priča i pripovijeda
Dok je ljudi i dok je Kosova.

ZAHVALNOST g. EMERIJU

Pismo Pretsednika vlade

Sutradan po obavljenoj proslavi Vidovdana u Londonu, Pretsednik Kraljevske vlade g. Slobodan Jovanović, uputio je britanskom Ministru za Indiju g.L.S. Emeriju sledeće pismo:

"Kako mi se juče nije pružila prilika, da Vam odmah na mestu javno zahvalim za Vaš sjajni govor o Vidovdanu, to Vas molim, da ovim putem primite moju srdačnu blagodarnost. Ja Vam zahvaljujem kako za one dalekosežne reči koje

ste izgovorili tom prilikom, kao član britanske Vlade Njegovog Veličanstva, tako i za one što ste rekli kao ličnost toliko reprezentativna u britanskom javnom mišljenju. Ceo govor, naime, dao je izražaja Vašeg dubokog shvatanja istoriske misije našeg naroda. Zato je ta strana govora tako mila našem srcu. Odjek toga osetili ste u odobravanju prisutnih, a, nadam se, i u ovom pismu."

USPOMENA NA KOSOVO

Predavanje o kosovskoj legendi koje je 1915 god. održao profesor na Sorboni EMIL OMAN

Gоворио vam o Srbiji. Mogao bih govoriti o vojničkoj Srbiji, o pobedama koje su zadivile Evropu. Austrijske provokacije, uvod u sadašnji rat, provokacije u kojima su se diplomati i profesori univerziteta takmičili iznoseći lažne dokumente, bile bi isto tako interesantna tema. Ali makar vas razočarao, vratiti se dalje u prošlost i potražiti u prošlosti odgovor na pitanje, koje nam postavlja svaka srpska pobeda. Kako je bilo moguće, u sadašnjem vremenu velikih državnih skupina, da se ta mala država mogla roditi, živeti i uzdići dotle da igra važnu ulogu u drami koja danas potresa dobro trećinu čovečanstva? Koja je vila darovala ovoj državi,—čim se pojavila na karti—toliko energije, da može—kao Herkul iz krovke—da odbija nalete čudovišta, dvoglavog Habsburškog orla?

Na prvi pogled malo dogadjaja izgledaju toliko neobjašnjivi. Bilo je u devetnaestom veku zemalja, koje su vaskrsle iako se smatralo da su odavno izumre; to je bio slučaj Grčke, Rumunije, Bugarske. Ali u svakom od ovih slučajeva Evropa je pomagala preporod. Mi se sećamo svojih mrnara na Navarenu, Kozaka u Plevni, diplomatu oko zelenog stola u Parizu, u Londonu, u Berlinu. Ničeg sličnog nije bilo kad su u pitanju bili Srbi i njihova braća Crnogorci. Oni su se sami oslobođili, oružjem koje su oteli od svojih tlačitelja. Evropa, zauzeta u to vreme Napoleonom, nije se brinula o njima.

Lišeni skoro sašvim materijalne pomoći, oni nisu bili zagrevani ni plamenom naših ideja iz 1789, mada mu mi pripisujemo toliku moć. Nepisani seljaci nisu ni poznavali te ideje i za njih je značilo veliki napredak, kad im je po oslobođenju jedan preduzimljivi prevodilac, oko 1810, otkrio Fenelonovog Telemaka. Oni nisu imali ni potstrelka koje daju uspomene na skorašnju slobodu. Njihovi savremeni, legionari Dombovskog, sečali su se zlatne slobode Poljske republike. Srbi su bili kao i Poljaci podeljeni između više gospodara, ali otpre tolikog vremena, da je za Evropu reč Srbin dolazila od reči sebar, kao što se reč Slaven izvodila iz reči esklav, rob.

Koja je sila mogla podići ovaj narod i probudit u njemu ovakav život? Ta sila je vera!

Ali koja vera?

Je li to bilo versko ubedjenje, hrišćanska tradicija, pravoslavna za jedne, šizmatična za druge, koju je Srbima ostavio prvi organizator njihove crkve Sveti Sava. Da, svakako; ali u prilično slaboj meri.

Na istoku je hrišćanska vera održala u celini, ili skoro u celini, hrišćanske narode, ali ona nikada nije bila po sebi dovoljno snažna da ih oslobođi. I zaista u turskom carstvu, a naročito u slaven-skim krajevima, hrišćansko sveštenstvo bilo je palo prilično nisko. Citajte zanimljivu studiju koju je g. Lui Leže posvetio bugarskome vladici Sofroniju. Videćete tamo vladike, gotovo uvek Grke po narodnosti, kako kupuju vladicanstva od carigradskog patrijarha, takodje Grka. Videćete popove, kako kupuju parohije od vladika i globe pastvu. Pa ipak ta pastva držala je do svojih sveštenika i, ni za što na svetu, ne bi se odrekla vere svojih pradredova, ali joj isto tako nikad ne bi palo na pamet da se diže za popovima na ustanak. Uostalom ni ovi nisu pomiljali na takve poduhvate.

Izvan čisto verskih tradicija treba dakle tražiti, snagu koja je podigla Srbe pre ostale raje. Francuski putnik, Ami Bue, primetio je oko 1840 godine da se u onim delovima poluostrva, koje drže Turci, Srbi razlikuju po tome što kod njih postoje predanja koja im daju gordost i energiju, nepoznati njihovim susedima Bugarima. On uostalom nije rekao u čemu se ta predanja sastoje. Primetio je samo da se na saborima, na seoskim svečanostima, po srpskim kućama zimi, a leti po dvorištima, pod slabom hladnjicom šljiva, narod okuplja oko ale-pog guslara. Slepí guslar, kaže Ami Bue, pева, prateci se svojom monotonom svirkom, beskrajno e pesme koje slušaće ipak nikako ne zamaraju. Te pesme su nam ostavili naši stari, govorili su Srbi

Jugoslavije na Vidovdan, kada ponovo bude mir zavladao u svetu i u našim srcima, verujmo da izbor koji je Car Lazar učinio—da u to nikad i ne posumnjamo—nije bio uzaludan; setimo se pesnikovih reči:

On ostavi spomen rodu srpskom,
Da se priča i pripovijeda
Dok je ljudi i dok je Kosova.

BOJ NA KOSOVU

BOJE mili, čuda velikoga!
Da li grmi, da li se zemlja trese?

Da li se izjevaju iz oblaka munje?

Niti grmi, niti se zemlja trese,

Niti se izjevaju iz oblaka munje,

Već se do dvije sukobiše vojske

Na Kosovu polju širokome,

Kad povrće sila i ordija,

Baš k'o huka olujne silne,

Stade topot konja i junaka,

Zatrese se polje i planina

Od siline konjske i junačke!

A kada se sukobiše vojske,

Te udari junak na junaka,

Zazvuketa ubojno oružje,

Završtaše konji viloviti,

Zajecaste brda i doline!

Polet'je ubojite strjele,

Zamagli se nebo nad Kosovom,

A kroz maglu odsajuju đorje

Kano jasne kroz oblake munje!

Halakaju Turci sa svih strana,

A pred njima ljudi janjičari

Doečkaše srpske sokolove,

Konjanike, najbolje junake,

Doečkaše kao bješni vuci;

Pak se stade krvca proljevati.

MACE vojsku Bogdan Juž
star
S devet sina devet Jugovića,
Ljuto-biju braća Jugovići,
Potiskoše bijesne janjičare,
Sve razgone Turke na bujjuke,
Kano vuci po planini oveo!
Sedam paša biše i ubiše,
Kad osmoga biti započeše,
Al' pogibe starac Jug-Bogdane
I pogibije osam Jugovića,
I njihova sva izgube vojska,
Sam ostade Bosko Jugoviću
Sa krstašem u ruci barjakom,
Krvava mu ruka do ramena
I krvava sablja do balčaka,
Na njemu je sedamnaest rana,
Al' još vija po Kosovu Turke.

MACE vojsku Vladeta vojvoda;
Sa njime je Draško Zečanine
I Marinko, junačina stara,
Kako Vlatko na Kosovu pade,
S Turcima se ljuto tuči stade:
Poletjeće Bošnjaci junaci
I sa njima Zečani odvazi,

Sve to kršni mladi Crnogorci,

Kano gorski iz planine vuci;

Potegeće sablje i handžare,

Pa u Turke juriš učinise!

Od Turaka jada načinise!

Pogoniše ljevo tursko krilo,

Silnu vojsku carević-Jakuba,

Nagoniše u vodu Sitnicu,

Te s' Sitnica mutna zajazila

Od lješeva konjiskih i junačkih!

Osam paša biše i ubiše,

I devetog biti započeše

Al' pogibe vojvoda Marinko;

I pogibije Draško vojvoda,

Izguboše Zečani odvazi,

Izguboše kano vitezovi.

Još ostade Vladeta vojvoda

I uz njega Bošnjaci junaci,

Te se biju i pogone s Turci.

MACE vojsku Musiću Stjepane
I sa njime Vojinovic Mićo
I vojvoda Vitomire hrabri;

Kako Stjepan na Kosovu pade;

S Turcima se ljuto tuči stade;

Biju Srbij, al' biju i Turci,

VIDOVDANSKA VERA U POBEDU DOBRA

Iz besede Dr. Nikolaja Velimirovića održane na Vidovdan posle oslobođenja Kosova.

Moto:

— Zašto je poginuo care, majko, pitao je sin?

— Ne pitaj mnogo, sine; zato što se privelo carstvu nebesnome, carstvu istinske pravde! — Zato je poginuo pravedni car.

Mi smo, braćo, svedoci nagrade Lazarevoj pravdi, nagrade koja je tek sad došla. Došao je, gle, dan veliki kao Vidovdan, no svetlji od Vidovdana. Dugo i uporno je prorican ovaj dan. Sve se bilo izgubilo, izuzev vere u ovo proročanstvo. Sva blaga narodna bila su prešla u ruke osvajača, narodu je ostalo samo jedno blago, kojim je živeo, i to jedno blago nije bilo ni srebro ni zlato, ni nadžaci ni buzdovani, no proročanstvo o jednom velikom danu, velikom kao Vidovdan, no svetlijem od ovoga; danu na kome će se dati poslednja nagrada Lazarevoj pravdi i Miloševom junaštvu. Ništa osim toga proročanstva i službe nije imao

otac da ostavi sinu, niti pokolenje pokolenju, niti stoleće stoleću. Uvek jedno isto, jedna tamna noć sa jednim zrakom svetlosti, koji je na jednoj strani osvetljavao Lazara i Miloša, a koji je na drugoj strani išao u nedogled.

Niko pod suncem nije veliki, osim čoveka, koji verna je u krajnu pobedu dobra. I niko ozbiljno ne veruje u Boga osim čoveka, koji veruje u krajnu pobedu dobra.

Ne dajmo se, braćo, nikad zavarati trenutnim uspehom zla. Naša vera često mora biti jača od stvarnosti. Zlo često dovodi našu veru u iskušenje. Ako vera naša uvek ne stoji na straži, zlo će nas iznenaditi i savladati. Negujmo kulturu tehnike-tehnika je gordost našega vremena; negujmo još više kulturu duše—jer duša čovečija gordost je svih vremena. Vera u pobedu dobra to je osnovni tvorački impuls duše, to je osnovni impuls života.

(Vladika Nikolaj, Nove besede.)

BOJ NA KOSOVU

Opis Kosovske bitke objavljen u istoriji Dr. Svetozara Čorovića.

Na Pločniku, kod Prokuplja, Turci su pretrpeli osetan poraz; ali, ipak im je uspelo da posednu važni Niš i da se održe u njemu. Godine 1386 pominju se turske čete prvi put i u Humu, gde je njihova iznenadna pojava izazvala zaprepašćenje i veliku pometnju. Dve godine posle toga prvič upada stradao je od vojvode Vlatka Vukovića jedan znatniji odred Turaka u borbi kod Bileće.

Turski porazi kod Pločnika i Bileće naterali su sultana Murata na ozbiljne pripreme za borbu sa Srbima. Te pripreme vršene su dugo i već u februaru god. 1389 znalo se za njih u Mlecima, a i u samoj Srbiji. Knez Lazar, koji je svakako ranije bio obavešten o tome, obratio se za pomoć Kralju Tvrtku, a madjarskom kralju Sigismundu, koji je mislio na osvetu, ponudio je ponovo svoje vazalstvo, na što je ovaj pristao. Duga spremanja i na jednoj i na drugoj strani kazivali su jasno da se radi o velikoj i odlučnoj borbi. To se vidi i po tome što su na bojištu pošla i oba vladara lično, knez Lazar i sultan Murat sa dva svoja sina Bajazitom i Jakubom. U Lazarevoj vojski čitavo jedno krilo sačinjavali su bosanski pomoći odredi, koje je vodio Vlatko Vuković. Sa Bosancima su došli u pomoć Lazaru, kao savezniku, i Hrvati, "krstasi", pod voćtvom Ivana Paližne, koji je kao vranski prior imao pod sobom Ivanovce, vitezove krstaše. Kao sa nekim dubokim predočećanjem značaja ovog dogadjaja našli su se zajedno u borbi protiv jednog neprijatelja, koji će im vekovima biti zajednički, Srbi i Hrvati, u jednom od najusdubonosnijih časova naše istorije. Srpski dinasti iz Mačedonije, vazali turski, nisu smeli da se udruže ugroženoj braći i da zajedničkom snagom pokušaju slomiti jaram novog zavojevača.

Do borbe je došlo u utorak, 15. junu god. 1389., na Vidovdan. U prvom delu borbe Srbici su imali lepe uspehe. Njihovo desno krilo, koje je vodio Vuk Branković, potislo je odelenje sultanova sina Jakuba i dovelo ga u nered. Tome je, možda, i doprinela pometnja što je nastala usled smrtnosne rane koju je sultan Murat zadao Milošu, neki srpski plemić ("veoma blagodaran", kaže Konstantin Filozof). Stari izvori ne pominju njegovo prezime, dok narodno predanje žna da se zvao Kobilić ili posle Obilić. Njega behu neki zavidnici oklevetali da radi knezu o neverstvu. Da dokaže "ko je veru", on je jurnuo u tursku ordiju i pretvarajući se da hoće da se preda doproje do Murata i sjurnuo mu mač u telo. Ogorčeni, Turci su ga na mestu sasekli. U zabuni koja je zbog svega toga nastala najpre se snašao sultanoj sin

Bajazit. On je dao ubiti i brata Jakuba, nešto zbog neuspela a više da ga izluči kao takmaca; a onda, brz i odlučan, stoga zvan Ilderim ("munja"), sa novim rezervama kidisa na Srbe i potisnu ih. Glavna borba vodila se oko Mazgita i Gazi Mestana.

Najteže je bilo pogodjeno srpsko središte sa knezem Lazarom, koji je bio ranjen i zarobljen, dok su se oba krila, Vuka Brankovića i Vlatka Vukovića, mogla spasti, mada sa gubitcima. Zarobljeni Lazar je pogubljen sa dosta srpskih velikasa, pored mrtva Murata, čiji prazni grob na Gazi Mestanu, na Kosovu, i danas pokazuje mesto pogibije. Turski izvori hoteći da pripisu svom velikom sultanu i ovu pobedu, gotovo jednodušno govor o tome da je Murat poginuo posle borbe.

Pogibija ova vladara i činjenica što novi sultan Bajazit nije ostao u Srbiji da nastavi osvajačko delo i iskoristi pobedu, nego što je odmah sa vojskom otišao u Jedrene da tamo osigura presto, izazvala je utisak da Turci nisu odneli pobedu na Kosovu. Bosanski vojvoda obavestio je svoga kralja da je čak pobeda ostala na strani hrišćana, i kralj je to javio na više strana. Cak se nj u Mlecima još krajem juna nije znao pravi izhod borbe. Po pričanju zabeležio je turski istoričar XV veka, Ašik paša Zade, da se u noći posle kosovske bitke medju Turcima, u vojsci, "stvorila pometnja i bi muka". U Srbiji se, međutim, kosovska pogibija shvatila i ocenila odmah u svoj svojoj tragičnoj veličini. Ali za utehu, ovi srpski porazi ostavili su neobičan utisak na sve naše naraštaje. Narod je dobro zapamtio ne samo Kosovo kao mesto borbe, nego i sva druga mesta na Kosovu, koja beše posela vojska, kao i glavna lica u njoj. Toliko mu je, još uvek, sveže sećanje o tom dogadjaju. Važno je dalje istaknuti da se povodom ovoga poraza, tako teškog i brzo od svih jasno osećanog, ipak nije javila maloudušna klonulost, kao u Bugarskoj, pa da se udarac primi kao neminovna odluka udesa, kojoj se mora čovek bespomoćno pokoriti. Lazareva pogibija odmah se shvatila kao svesna žrtva da se očuva narodno i državno dostojanstvo i da posluži kao hrana i primer za docnija pokolenja u shvatavanju vitezke dužnosti prema Otadžbini. Jedna pohvala knezu pisana krajem XIV ili odmah početkom XV veka, dovoljno podvlači ta shvatjanja, koja kao da su izraz nacionalne ideologije XIX veka ili naših dana. Knez je veli se, govorio pred borbu: "Boj nam je u podvigu smrt, nego li je stidom život. Bolje nam je u borbi primiti smrt od mača, nego li dati pleća neprijateljima našim. Mnogo smo živeli za svet, stoga se potrudimo za kratko da podnesemo podvig stradalnički, da poživimo večno na nebesima". A njegovi su mu ljudi odgovarali: "Za otacastvo naše umreti nećemo poštedeti sebe . . . Umrimo, da svagda živi budemo".

VIDOVDAN 1941

PROSLAVA VIDOVDANA NA INDIŠKOM OKEANU

Tužan i bolan bio je naš Vidovdan tragične 1941 godine. Taj svoj najsvetiji praznik naš narod u porobljenoj i raskomadanoj Jugoslaviji mogao je proslaviti samo u svojoj duši i u svojim mislima crpeći u njemu nepokolebitivu veru: da će Kosovski idealni slobode i pravde na kraju pobediti sva zla nasilja i mračnjaštva. Oni koji su se zatekli van svoje Otadžbine na Vidovdan 1941 nisu propustili da makar najskromnije proslave taj dan u istim mislima i u istim nadama.

Jedna naša velika grupa u svome izgnaničkom putovanju zatekla se 28. junu 1941 na Indiskom okeanu na jednom velikom britanskom brodu. Kako je ta grupa proslavila Vidovdan 1941 izneo je naš urednik g. P. Ivanković na Usmenim novinama koje je Udruženje jugoslovenskih novinara u Londonu posvetilo ovogodišnjem Vidovdanu. G. Ivanković je rekao:

Pet stotina pedeset treći Vidovdan, čijem je Kosovskom duhu naš narod ostao veran kroz toliku stoleća, doživljavamo sada u Engleskoj. U ovoj Engleskoj koja je prošle nedelje proslavila sedmu stogodišnjicu svete Magna Carte i čija je štampa tim povodom istakla: da je Engleska kroz proteklih sedam vekova ostala nepokolebitivo verna principima slobode proglašenim tim istočrskim aktom i da se i u današnjem ratu bori

za očuvanje ovih tekovina slobode. Naša Magna Carta—to je Kosovska legenda. A mi ćemo ovoga puta proslaviti svoj Vidovdan u gostoprimaljivoj britanskoj prestonici sa čvrstom verom u konačnu pobedu i principa Magna Carte i Kosovskih idea. Uzvišenost i plemenitost ovih naših idea veličao je prošloga svetskog rata u ovome prestonom gradu velikan našeg novinarskog poziva lord Northcliff. U čvrstoj veri u njihovu pobedu nalazimo duhovne snage da podnesemo duševne patnje sadašnjega vremena za koje je pretdstnik Churchill rekao svome narodu: "Nemam ništa više da vam pružim sem krv, napora, suza i znoja . . .", što važi za naš narod više nego i za jedan drugi.

Pošto je današnji broj naših Usmenih novina posvećen Vidovdanu, nije bez interesa da se iznese kako je jedna naša grupa od 122 lica prošle godine na Indiskom Okeanu proslavila ovaj naš nacionalni praznik, na britanskom brodu Stratherd —na galiji carskoj, kako bi rekao naš pesnik.

Tu pogibe od Konjica Ivko i sa njime od Omolja Živko; Tu padeš dva divna junaka, Jedno Bjelić, drugo Zlatnokosić, Dva viteška zmaja sa Krajinje; Tuna pade junak od junaka, Sivi soko Musiću Štjepane, Sav u krv junak ogrezao, Branec svoga cara čestitoga.

Još se drži slavni car Lazare, I trećeg je konja pojaha; Na visokom konjicu zelenku Razmahuje dugim mačem svojim, Da ohrabri što je malaksalo, Uz cara je Strahinjiću bane I vjerna mu sluga Vidovsare, Uz cara je Orloviću Pavle I siv soko Boško Jugoviću, Do zahoda sunčeva se biše.

Al' je tako od Boga sudjeno! I treći put Lazo posruuo: Pod njim pade ranjeni zelenko, A s njim pade slavni car Lazare, I njega su rane osvojile.

Kidisan Turci kao vuci, Ugrabije ranjenog junaka, Ugrabije slavnog car Lazara.

Tu izgibe sva njegova vojska; Pade Boško kao vitez pravi Uz svojega cara čestitoga; Ranjen pade sluga Vidovsare, Na njem rana dvades' i četiri Branec cara mačem u desnicu, Otpade mu mišća da ramena, Pade junak caru uz koljeno, I zmaj ljuti, Orloviću Pavle, Pade Pavle u ranama teškim, Desna mu je otsečena ruka, I lijeva nogu da koljena. Sam ostade Strahinjiću bane Na djugatu konju pomamnome, Još on leti ko zmaj sa planine, Ražljutio sebe i dijogata, Pa razgoni po Kosovu Turke.

Tako pade srpska kruna zlatna! Sa nevjere Brankovića Vuka Propalo je na Kosovu carstvo. Pade Lazo, al' mu osta ime, Ostanuće svjetlo i čestito, Dok je svjetla i dokle je vjeka.

MILOS UBIJA MURATA
PROGOVARA Obilić Mišo: "O Murate, silni care turski! Kad me pitaš pravo da ti kažem: Nisam došao da ti se poklonim, Jer još nosim desnicu junaka, I još mi je na rameni glava; Nit' donosim ključe ni harače; Ključe drži srpski car Lazar, I držaće dok ima junaka, Koji će mu carevinu braniti"; Harači se pokupit' ne daju, Jer to raja podneti ne može: Jedna zemlja, a dva gospodara, Jedna raja, dva haraca daje! No čuli me turski car Murate! Kad smo sinoć pri večeri bili U našega cara čestitoga, Nevjerom je mene ocrnio, Pa to junak podneti ne mogu, Da mi puca bruka i sramota, Gde ostadoh vjera u nevjeri; Stoga dodjoh tebi pod čadara." Misli care Milos se preklanja, Bi mi milo, pa se razradova, Te Milos' vako progovara: "Bre aferim, vojvoda Milos!" U meni ti loše biti neće, No čuli me, srpska vojvodo! U Turaka jeste adet stari Za vezira kao i za raju: Poklonit' se caru do zemlje I poljubit načlu i papucu."

Pak je Murat nogu opružio, Pokučio načlu i papucu, Misli care Milos će ljubiti. Planu Miloš kao organ živi, Muratu je hitro priskočio, Povadio handjar od pojasa, L'jevom rukom nogu prihvatio. A desnom je cara rasporio: Raspori ga posred srca živa Od učkura do bijelog grla I stade mu nogom pod groce (Zaboravi alem prsten s ruke, Kako ne se Lazi zarekao).

Tad povadi sablju iz korice, Pa s okreće i desno i ljevo, U ruci mu britka djorda s'jeva, Te obara paše i vezire I ostale careve ridžale;

Tu poseće vezir-utuglju I do njega muhar-sahibiju I dvanaest velikih ridžala.

Tad su Milos iz čadara vinu, Jednom skoči, pred čador iskoči, Dok dopade do konja Zdralina I do Svojih vjernih pobratima;

Lazarica, u Kruševcu. Dugarska crkva cara Lazara.

MURATOV AMANET
I ZVEDOŠE srpskog car-Lazara
I sa njime Obilic-Milosa,
Izvedoše pred Muratov čador;
Kod čadra kod vode bunara,
Skidoše im sa rameha glave;
Sam Bajazit mahnu ostrom
djordom,
Pade glava srpskog car-Lazara;
A kad mahnu vezir Jevrem-beže,
Pade glava vojvode Miloša.

Onda Turci dovedoše roblje,
 Pa govore caru Bajazitu:
 "Evo, care, roblja čaurskoga,
 "I' čemo ga sada pogubiti?"
 "I' čemo ga sada isturčiti?"
 Naredjuje silni Bajazite,
 Da lsek u nebrojeno roblje,
 Da ne stede malo ni veliko,
 Sto se turskoj vjeru ne prikloni.

Al' to čuo turski car-Murate,
 Pa je njima 'vako govorio:
 "Nemoj tako, sine Bajazite!"
 "Nete, Turci, ne grješite duše!"
 "Sto je vama roblje sakrivilo?"
 "Nemojte ga, braćo, pogubiti,
 "Nemojte ga, braćo, ni turčiti!"
 "Nego ovo mene poslušnije:
 "Mislite li dugo carovati,
 "Vi nemojte raju ucvjetili,
 "Vi nemojte raju pogaziti;
 "Ne iznos'te globi ni poreza,
 "Ne iznos'te na raju bijeda;

"Ne dirajte u njihove crkve,
 "Ni u zakon, niti u poštenje;
 "Ne tjerajte osvete na raji.
 "Sto je Miloš mene pogubio,
 "To je sreća junačka donjela:
 "Ne može se carstvo zadobiti
 "Bez kurbana i skupnih žrtava;
 "Vi nemojte raju razgoniti
 "Po sumana da od vas zazire,
 "Nego paz'te raju k'o sinove;
 "Podajte joj ralo i volove,
 "Sva ce vama mirna biti raja.
 "Tako čete dugo carovati,
 "A drukčije izgubiti carstvo."

To izusti turski car Murate,
 To izusti, a dušu ispusti.

VLADETA VOJVODA
VLADETA je konja oznojio
I u b'jelu p'jenu obukao.
 Pita Rade Vladetu vojvodu:
 "Oj Boga ti, kraljeva vojvodo!
 "Što si tako konja oznojio?
 "Ne ideš li sa potja Kosova?
 "Ne vidje li cara čestitoga?
 "Ne vidje li braću Jugoviće?
 "Ne vidje li Brankovića Vuka?
 "I ostale srpske vojvode?"
 Al' besedi Vladetu vojvoda:
 "Oj Boga mi, Oblačiću Radel
 Vi ste dockan stigli na Kosova;
 Evo idem sa Kosova bojnog,
 Gdje s' prolila mnoga srpska

kryaca;
 Ja ne vidjeh cara čestitoga,
 Već ja vidjeh careva zelenka,
 Vlijaju ga po Kosovu Turci,
 A car mislim da je poginuo;
 Sokolovi braća Jugovići
 Izguboše u boju prvome;
 Izguboše sve srpske vojvode;
 Al' ne vidjeh Brankovića Vuka,
 Ne vidjeh ga ne vid'lo ga sunce!
 On izdade cara čestitoga!"

KAZIVANJE SLUGE MILUTINA
TADA sluga stade kazivati:
 "Svi ostaše, gospo, u Kosovu.
 "Gdje pogibe slavni car

Lazare,

"Tu su mnoga koplja izlomljena,
 "Izlomljena i turska i srpska,
 "Ali više srpska nego turska,
 "Braneč", gospo, svoga gospodara,
 "Gospodara slavnog car-Lazara,
 "A Jug ti je, gospo, poginuo
 "U početku, u boju prvome;
 "S njim pogibe osam Jugovića,
 "Gdje brat brata izdati ne htjede,
 "Dokle godje jedan tecijasef
 "Jos ostade Boško Jugoviću,
 "Krstas mu se po Kosovu vije,
 "Jos razgoni Turke na buljuke,
 "Kao soko tice golubove;
 "Do sad mislim da je poginuo.
 "Gdje ogreznik kryca do koljena,
 "Tu ugledah Strahinjića Bana:
 "Razmahuje svojom britkom

djordom,

"Jednom mahne, dvadeset glava
 padne,
 "Oko sebe snopljie povaljuje;
 "Još ostade, da razgoni Turke.
 "Miloš ti je, gospo, poginuo
 "Sa dva svoja vierna pobratima
 "Kod Sitnice, kod vode studene,
 "Gdje su mnogi Turci izginuli:
 "Miloš zgubi turskog car-Murata
 "I Turaka dvanaest hiljada;
 "Bog da prosti, ko ga je rodio!
 "On ostavi spomen rodu srpskom,
 "Da se priča i pripovijeda,
 "Dok je ljudi i dok je Kosova."
 "A što pišas za prokletog Vuka?
 "Proklet bio i ko ga rodio!
 "Proklet mu pleme i koljenje!
 "On izdade cara na Kosovu
 "I odvede dvanaest hiljada,
 "Gospo moja, ljutog oklopnika."

KOSOVKA DJEVOJKA
 KAD pošeta vojvoda Milošu,
 "Krasan junak na
 ovome svjetu,
 "Sablja mu se po kaldrmi vuče,
 "Svilen kalpak, okovano perje,
 "Na plećima kolasta azdija,
 "Oko vrata svilena marama;
 "Obazre se i pogleda na me;
 "Skide Miloš kolastu azdiju,
 "S pleća skide pa je meni dade:
 "Na djevojko, kolastu azdiju,
 "Po čemu čes mene spomenuti;
 "Po azdiji, po imenu mome;
 "Evo t' idem poginuti, dušo.

grupom putovali političari i bivši ministri: Petar Živković, Božidar Maksimović, Krsta Miletić, Miloš Bobić, Veseljek Vilder, dr. Grga Andjelinović, Božidar Vlajić, Dobrivoj Lazarević, dr. Milan Dj. Milojević, dr. Milan Martinović, dr. Alojs Kuhar i drugi. U grupi su bili pojedini šefovi misija i diplomatski činovnici naših poslanstava iz Grčke, Rumunije, Madjarske i Bugarske. Bilo je i više naših porodica sa malom i odraslijom decom. Medju ostalima nalazila se i čerčicom Vesnom supruga našeg činovnika Mohorovičića, koja će dočnjije na svome putovanju za Ameriku doživeti brodom i u čamcu za spasavanje kao junakinja dati život jednom sinu, spasivši i svoju čerčicu. Cela ova naša grupa krenula je brodom iz Suezu 19. juna ka Capetown-u. Krenula je preko dalekih mora i okeana u neizvesnost bolnoga izgnanstva a sve dalje od svoje porobljene zemlje.

Pod teškom duševnom potištenušću jednog ovakvog putovanja, naša grupa morala je proći i kroz Crveno More, koje će po svojim paklenim vrućinama i najtežim našim raspoloženjima ostati svakome u najernjoj uspomeni. Jedini vedri momenat bio je kada smo 22. juna, u blizini Port Sudana dobili neočekivanu i krajnje ohrabrujuću vest: da je Hitler u svome osvajačkom besu napao i na Rusiju.

Tako smo prešli Ekvator izmedju 26. i 27. juna, da bismo nedaleko odatle, a prema Britanskoj Južnoj Africi dočekali na Indijskom Okeanu svoj Vidovdan 1941. godine.

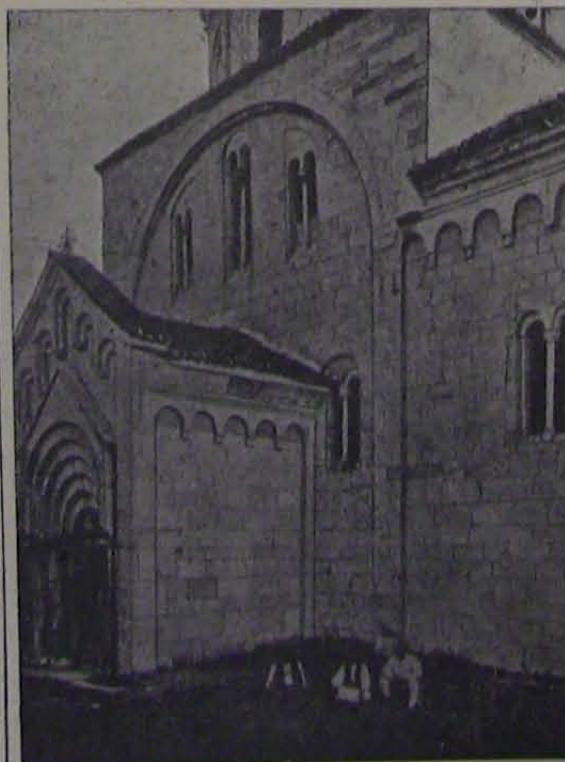
Izveštena o značaju ovoga našeg nacionalnog praznika, brodska komanda na Stratherdu, —gde je jugoslovenska grupa i inače uživala najšire savezničko gostoprimstvo,—odmah je izašla u susret izraženoj želji sa naše strane da se Vidovdan proslavi na brodu. Ova svečanost obavljena je 28. juna u velikoj dvorani broda. Ona je počela u 11. časova. Prisustvovala je cela naša grupa sa članovima Kraljevske vlade i banom dr. Šubašićem na čelu. Dalje su bili oficiri komande broda i komande vojničke posade, kao i ostali engleski putnici gradjanske i vojne ličnosti. Medju njima se nalazio i jedan mladi britanski oficir koji se kao slepi heroj vraćao u svoju zemlju, pošto je ova oka nedavno izgubio u borbama na Kritu.

Crkveni obred obavio je katolički sveštenik Gabrovšek uz asistenciju dr. Kuvara. Posle ovog verskog imena svima palim za Otadžbinu od Kosova do tada, održani su govor o značaju Vidovdanske proslave. Prvo je govorio Ministar prosvete g. M. Trifunović. On je naročito istakao istovetnost stava i odluka našega naroda u 1889., u 1914. i u 1941. godini, kada se, prožet svojim Kosovskim duhom, upustio u neravnu ali slavnu borbu za svoju nacionalnu slobodu i državnu nezavisnost. Zatim je održao govor ban Dr. I. Šubašić. On je govorio kao dobrovoljac sa Solunskog fronta o istorijskom značaju Vidovdana i o potrebi slike Srba, Hrvata i Slovenaca u zajedničkoj Jugoslaviji. Treći govornik bio je jedan Englez. On je engleskim slušaocima izneo što je bila Kosovska bitka i kakav je značaj imao Vidovdan za celu dalju slavnu istoriju našega naroda. Proslava je završena sviranjem naše i britanske himne.

Ova proslava Vidovdana na Indijskom Okeanu ostaće nezaboravna u sećanju naših učesnika. U tim dirljivim momentima sve njihove misli bile su upućene našoj potlačenoj i pačeničkoj Otadžbini, praćene najusrdnijim molitvama za njeno što skorije oslobođenje i za što skoriji naš povratak. Za vreme proslave kanule su i mnoge suze, i to čak i preko okorelih muških lica izbrazdanih borama koje svedoče o ranijim preživelim patnjama i borbama u životu.

Jednog od učesnika na ovoj proslavi nema više medju živima. To je general Milo Djukanović, koji je dočnjije na putu za Ameriku nestao u Atlanskom Okeanu prilikom potapanja njegovog broda. Sećamo se ovoga zasluznog vojnika i

STUDENICA

Južna strana crkve koju je oko 1196 podigao Stevan Nemanja

VIDOVDAN 1941 u Kairu

Na dan 28. Jun 1941 priredjena je proslava Vidovdanskog dana u Kairu. Ova fotografija snimljena je posle te proslave. Na fotografiji su, pored ostalih, predsednik Kraljevske vlade g. Slobodan Jovanović, potpredsednik g. dr. Juraj Krnjević i ministar g. Milan Grol.

rodoljuba, sa kojim smo delili teške misli i raspoloženja na našem putovanju. Njegova duboka duševna rana za porobljenom Otadžbinom neprekidno je kvarila. Te svoje duševne patnje izrazio je na ovome putu na jedan prema sebi nemilosrdan ali inače veoma slikovit način. Kad ga je jedan prijatelj zapitao zašto je stalno tako potišten, on je narodski slikovito odgovorio:

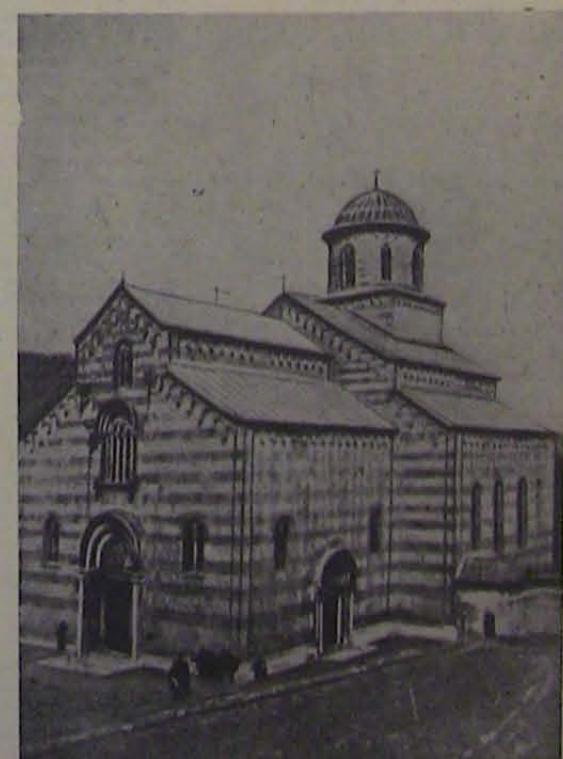
"Osećam se kao ono seosko pseto koje je u neznanome gradu izgubilo svoga gospodara."

Tako je on, na svojstven način, izrazio: koliko je nerazlučna ona veza koja nas spaja sa našom Otadžbinom i koliko je nepokolebljiva naša vernošć svojoj rodnoj grudi. Možda odveć narodski, djeneral Djukanović je izrazio na ovaj način istu misao o Otadžbini kakvu je davno jedan veliki pesnik izneo sledеćim rečima:

Posto se zapitao: "Šta je Otadžbina? Kakva meka oaza, u kojoj izmedju sebe govore o ljubavi zemlja i čovek, koju smo mi sami jednoga dana pa svojoj čudi izbrali?" Odgovorio je: "Ne, Otadžbina je zemlja ovapločena u nama i uprkos nama nezapamćenim i uzvišenim venčanjem izmedju jedne rase i jedne njive koje su jedna drugu stvorile."

Naš narod, —čija je vernost Otadžbini legendarna a koji iznad svega stavlja njenu slobodu i nezavisnost—zaverava se i na današnji Vidovdan; da će, kao i u prošlosti, i kroz buduće vekove ostati veran svojoj *Magna Carta*—Kosovskom duhu.

VISOKI DEČANI

Zadužbina Stefana Dečanskog. Sagradjena 1327-35. Jedna od najlepših Nemanjičkih zadužbina.

GUSLAR NA KOSOVU

Završni redovi tragedije Ive Vojnovića

"Smrt majke Jugovića"

Na Kosovskom razbojištu apoteozu naroda

završava guslar stihovima:

SVE SU PJESENJE DANAS DRUMOM PROSLE
 DA IZVJESTE CUDOTVORNU TAJNU:
 ETO Z GROBA UMORENA CARSTVA
 SRPSKA DUSA VASKRSNA JE SADA.

"U taboru čestitoga kneza;
 "Moli Boga, draga dušo moja,
 "Da ti s' zdravo iz tabora vratim,
 "A i tebe dobra sreća nadje,
 "Uzeću te za Milana mogu,
 "Za Milana, Bogom pobratima,
 "Koji me je Bogom pobratio,
 "Visnjim Bogom i svetim

Jovanom,—

"Ja ču tebi kum vjenčani biti."

"Za njim ide Kosančić Ivane,"

"Krasan junak na ovome svjetu,

"Sablja mu se po kaldrmi vuče,

"Svilen kalpak, okovano perje,

"Na junaku kolasta azdija,

"Oko vrata svilena marama,

"A na ruci burma pozlačena;

"Obazre se i pogleda na me,

"S ruke skide burmu pozlačenu,

"S ruke skide, pa je meni dade:

"Na, djevojko, burmu pozlačenu,

Po čemu čes mene spomenuti,

A po burmi, po imenu mome;

Evo t' idem poginuti, dušo,

U taboru cara čestitoga;

Moli Boga, moja dušo draga,

Da ti s' zdravo iz tabora vratim,

A i tebe dobra sreća nadje,

Uzeću te za Milana mogu,

Za Milana, Bogom pobratima,—

Ja ču tebi ručni đivev biti."

"Za njim ide Toplica Milane,

"Krasan junak na ovome svjetu,

"Sablja mu se po kaldrmi vuče,

"Svilen kalpak, okovano perje,

"Na junaku kolasta azdija,

"Oko vrata svilena marama,

"A na ruci koprena od zlata;

"Obazre se i pogleda na me,

"S ruke skide koprena od zlata,

"S ruke skide, pa je meni dade:

"Na, djevojko, koprena od zlata,

Po čemu čes mene spomenuti,

Po kopreni, po imenu mome!

Evo t' idem poginuti, dušo,

U taboru cara čestitoga;

Moli Boga, moja dušo draga,

Da ti s' z

NA SVOME KOSOVSKOM PUTU

Govor Ministra prosvete g. Miloša Trifunovića.

U dvorani Srpskog Narodnog Doma u Hamiltonu, u prisustvu velikog mnoštva naroda, držao je g. Miloš Trifunović, ministar Prosvete sledeći govor:

Evo nas je, draga braćo i sestre, sudska dovela u ove predele Severne Amerike, u Kanadu, predele daleko od naše Otdažbine Jugoslavije, nas članove Kraljevske vlade, i dodelila nam izvesne dužnosti. Dužnosti, da u ovim teškim danima kroz koje prolazi gotovo celo čovečanstvo a naša Otdažbina naročito, kažemo o današnjoj situaciji u svetu, a vi očekujete i o stanju našeg naroda u zemlji. Medju vama danas evo tri ministra ovde a dva druga i Ban Hrvatske nalaze se po drugim krajevima Kanade i Sjedinjenih Američkih Država. Naš mladi Kralj nalazi se kao što znate u Londonu i pored Njega Prezident vlade i još nekoliko ministara. Mi smo dakle rasturen sad po dalekom svetu, po Aziji, Africi, Americi, Evropi. Mi svi radimo uz našeg dobrog i plemenitog Kralja, da pomognemo Otdažbini i sada koliko se može, a i za one dane kad sreća i pomoć Božija pomognu da se zora oslobođenja pojavi na horizontu.

Vi možete zamisliti i osetiti, da putujući ovako po svetu, van svoje zemlje, naša je duša žalosna. Ona je u toliko bolnija, što vesti koje nam stižu iz porobljene naše zemlje, tako su strašne, da se gore ne mogu zamisliti i da u najvećoj meri prevazilaze sve patnje i jude koje je naš srpski narod doživeo u svetskom ratu od 1914-1918. A najteža je stvar na svetu biti izgnanik svoje Otdažbine, ne gledati njen nebo, njene planine, reke, ne disati onaj sveži njen vazduh, ne gledati svoj narod, svoju braću a slušati kako ga neprijatelj istrebljuje sa takvom krvoločnošću kako nikad istorija nije zabeležila—ali, ima jedna stvar teža od ove. Teža, mnogo teže je biti rob, živeti u ropstvu, pod varvarstvom, jer su to patnje i moralne i fizičke. Da ne bi bili robom jedva su naš Kralj i vlast uspeli da ropstvo izbegnu i uz put je vlast izgubila dva svoja člana, koji su poginuli. Mnogi se pitaju: da li je moralno doći do rata između nas i Nemačke? Odmah ču reći: to je naivno pitanje, draga braćo.

Nemci su naši susedi. Njih je 70 do 80 miliona a nas oko 15 miliona. Oni silni i moći, osorni i pusti, a mi mali, skromni. Zar ima ikoga koji bi mogao pomisli: da bi mi mogli učiniti ma kakvu neuputnost prema Nemećima. Ta mi smo videli, da su pokorili Francusku, Belgiju, Holandiju, Dansku, Norvešku, Češku, Poljsku, okupirali Madžarsku, Rumuniju, Bugarsku i napravili ih robljem uz njihov pristanak. I mi smo prema Nemećima bili više nego skromni. Oni su nam već ekonomskim ugovorima naturili svoju volju. Oni su odredjivali kurs njihovog novca, marke prema našem novcu, kako su oni hteli. Davajući Nemicima: žito, stoku i sve ostale artikle, mi smo u zemlji već trpili oskudicu. Ali, braćo ova naša želja i težnja da ostanemo skromni, mirni, korektni u načelu i poslušni, nije nam pomogla. Nemci su imali drugu težnju i druge namere. Vi znate njihovu političku "nauku." Oni propovedaju da su oni neka viša rasa od drugih rasa, da su oni viša nacija, narod, od drugih naroda, i da zato drugi narodi moraju njima da služe, da robuju, naročito mali narodi. To je u sastini taj novi red u svetu koji Hitler propoveda. To je uostalom ona stara nemačka težnja: Nemačka iznad, svega (Deutschland über alles). Po toj njihovoj teoriji da su oni najčistija rasa na svetu, oni istrebljuju Jevreje sa groznom svirepošću. Neke države sagle su glavu i primile tu nemačku teoriju: Madžarska, Rumunija, Bugarska. I eno madžarskih i rumunskih sinova, oteranih Nemećima, da se bore protiv Rusa. Bugare su Nemci gurnuli u njihovu vojsku, da nas napadne. Zajedno s njima, ti Bugari su okupirali naše pokrajine, a tako i prema Grčima. Sutra će ih gurnuti da se bore protiv Turaka.

Nemci su hteli ovo isto napraviti od nas, od našeg naroda, od naše Jugoslavije. A, braćo draga, to mi nismo hteli, nije htio naš mlađi Kralj, nije htela vojska, nisu hteli sve političke partije i zato su u vlasti sve partie i zastupljene preko svojih glavnih ljudi, zastupljeni i Srbi, Hrvati i Slovenci. I zato je pao režim koga je prestavljao Knez Pavle a došao na presto naš Kralj Petar II i današnja vlast. Nemci su nas napali posle nedelju dana bez objave rata, onako kako su napali Belgiju, Holandiju, Norvešku, Poljsku, Rusiju. U momentu kad su naši Nemci napali, mi nismo bili izvršili mobilizaciju, mi nismo imali mnogo tenkova. Polovinu aviona izgubili smo u borbama za prva tri do četiri dana a oko 250 naših avijatičara spašeno je i eno ih gde se u Palestini i Egiptu spremaju sa engleskom vojskom za nove borbe. Mi smo u borbi podlegli pred mnogo nadmoćnjim neprijateljem.

Neki nam kažu: što nismo sagnuli glavu i pustili da nemački ratni materijal prelazi preko naše zemlje na Grčku, čiji se narod junaci borio; pustili da nemačka vojska predje i preko naše teritorije oko Strumice i napadne Grčku, jednom rečju što nismo mirno, dobrovoljno postali robovi Nemački.

E, slušajte braćo!

Bjeće ljudsko što se zove čovek, sastoji se iz dva dela: tela i duše, a pod dušom razumemo naš unutarnji, duhovni, naš moralni život i naše osećanje. I postavilo se pitanje: pa šta je važnije kod čoveka: da li njegov unutarnji život, njegova duša i njegov osećanje što se sve manifestuje u onome što zovemo SAVEST. Ali je važniji njegov materijalni, telesni deo, telo čovečije.

Naivno je to pitanje. Važno je obadvoje i duhovni, moralni unutarnji život, savest kao što je važno i telo čovečije, fizički deo čoveka. Oni ne mogu, ova dva dela čovečeva odvojiti jedno od drugog. Kad ugine fizički deo nestaje i unutarnje života ljudskog. Ali, i fizički deo ne može ostati bez unutarnjeg moralnog života, bez duše ljudske, bez savesti. I svaki čovek neguje i razvija i svoj unutarnji život kao god i telo svoje, fizičko zdravlje. Čovek bez unutarnjeg života, bez moralnog života, bez savesti približava se životinji. Zamislite čoveka koji bi kazao: nek ja imam da jedem i pijem, a ne tiče me se ni bližnji moji, ni porodica ni Otdažbina, lek je samo meni dobro—taj bi čovek bio čudovište. Pa vi često za hrdjava čoveka, koji je egoista kaže: ovaj čovek nema

ni srca ni duše. A to je teška optužba. Pa i životinje imaju nešto unutarnjeg života: staraju se za svoje mlade, hoće do gina za njih, a neke su verne čoveku pa hoće da ga brane po opasnosti za svoj život. Taj unutarnji moralni osećajni život, to je deo koji čini pravog čoveka i tim delom se ljudi razlikuju jedan od drugog.

Ovo što važi za čoveka, važi i za narod, jer je jedan narod skup pojedinaca koji imaju jedan jezik ili koji imaju izjednačen unutarnji život, osećanje, savest, koji žive na jednom prostoru gde su živeli njihovi preci od mnogo stotina i hiljad godina, gde su grobovi njihovih otaca, majki, dece bližih i daljih predaka. I mrtvi čine Otdažbinu i to mnogo više nego živi, sve je povezano i mrtvi i živi, jednom tradicijom i ta tradicija to je duša narodna. Zato naša Jugoslavija nije samo Otdažbina današnje generacije, to je Otdažbina i Kneza Lazara i cara Dušana i braće Jugovića, Otdažbina i Stojana Jankovića iz ravnih Kotara i zmaj Ognjenog Vuka iz Srema, Otdažbina starine Novaka iz gore Romanije, Otdažbina i Petra Kočića i Alekse Santića i ko bi još sad za ovaj trutak sve pobrojao. Zato braćo, nema pravo današnja generacija da kaže: pa zašto branimo Otdažbinu i da ginemo, sagnimo glavu u jaram i idimo dobrovoljno u ropstvo Nemcima.

Vi znate da je uoči bitke no Kosovu caru Lazaru donela tica Lastavica knjiga (pismo) od Svetog Bogorodice. Tako kaže duša naroda srpskog. U knjizi se pita car Lazar: kome će se privoleti carstvu, da li carstvu zemaljskom ili carstvu nebeskom. Pa se u knjizi kaže, ako će se privoleti carstvu zemaljskom, on će ostati car ali to će carstvo za malena biti, t.j. za kratko. A ako će se privoleti carstvu nebeskome, njegova će vojska sutradan, na Vidovdan sva izginuti pa i car Lazar, ali će on večno živeti u carstvu lepšem, u carstvu nebeskom. Duša narodna ovim kazuje: ako knez Lazar hoće da se pokori turskom caru Muratu, njegova vojska neće imati žrtava: on, car Lazar ostaće vazal Muratov na srpskom prestolu ali i to za malena. A ako hoće da večno živi, onda da se bori i brani Otdažbinu i čast narodnu, njegova vojska izgineće i on poginuti, ali će zato večno živeti. Knez Lazar i sve vojvode s njim, izabrali su ovaj drugi put da ginu i brane Otdažbinu, izabrali carstvo nebesko. I zaista oni večno žive, pa i vi, ovako udaljeni od majke Otdažbine, zar i vi na Vidovdan, kao svuda gde Srbina

ima, ne idete u crkvu da se pomolite Bogu i knezu Lazaru da nas ohrabri, umudri da idemo njegovim **PUTEM KOSOVSKIM**.

Austro-Ugarska carevina uputila je u letu 1914 godine ultimatum maloj Srbiji. Jedna tačka ultimatuma bila je takva, da ako bi je primili, čast i dostojanstvo Srbije stradali bi. Sašvao se Ministarski Savet pod predsedništvom našeg slavnog i velikog Kralja Petra. Savetuju se. Nije lako, jer smo već imali ratove 1912 sa Turcima i 1913 sa Bugarima. Ali je u pitanju čast narodna. I nismo primili ultimatum i počeo je rat—koji se posle razvio u svetski rat. Kralj Petar je mogao tada da se ne upušta u rat i ostane na prestolu ali on je pošao putem Kneza Lazara, putem **KOSOVSKIM**.

Kad smo posle sjajnih pobeda srpske vojske nad vojskom Austro-Ugarske, najzad savladani pošto joj je došla u pomoć Nemačka vojska pod Makensem, i kad smo se u poznu jesen i u zimu povlačili preko Albanije, Austrija je poslala poruku Kralju Petru, da se preda, kad je vojska gotovo već sva izginula ili od bolesti pomrla, i da ga ostavi na prestolu,—onda se sastaše u Peći naše slavne vojvode i generali, te da sa vojničkog gledišta i sporazumno sa vladom razmotre ovu ponudu. I svi, i Kralj i vojvode i vlade rešile: da se nastavi borba sa ono vojska što je ostalo i da se ide moru gde će na saveznici prihvati.—Dakle nastavili su opet **KOSOVSKIM**.

Pa zar smo mogli braćo i sada drugčije raditi kad nas je neprijatelj napao, ni krive ni dužne, napao bez objave rata. Ne braćo. I naš mlađi Kralj nije mogao poći drugim putem, nego putem svoga nezaboravljenog i slavnog oca Kralja Aleksandra.—**PUTEM KOSOVSKIM**.

Kad smo nas nekoliko ministara bili u Južnoj Africi i otišli u Pretoriju da pozdravimo predsednika vlade Južno Afričke Unije, generala Smutsa, pored drugih razgovora, on je upitao o promeni režima u Beogradu pred nemački napad. Mi smo mu izložili uzroke promene ovako u ovom smislu, tada je ovaj slavni general i državnik rekao: jest, vi ste izgubili Otdažbinu, ali ste spasi čast i dušu narodnu.

Ja vam napred rekoh, da je naša duša u ovim danima žalosna. Ali u ovim najtežim danima kroz koje prolazi celo čovečanstvo, mi smo mali i gordini, jer se nalazimo na čestitom putu, na putu časti. Nalazimo se pored Belgije, Holandije, Norveške, Čehoslovačke, Poljske, pored Grčke, nalazimo se pored Rusije. Pa nalazimo se pored velikog i slavnog naroda Velike Britanije čijoj se hrabrosti i poštovanju divi svet. Pa se nalazimo pored Sjedinjenih Američkih Država, pa se nalazimo i pored sinova ove velike i divne zemlje Kanade, jer se njeni sinovi bore na bojnim poljima za zlobodu sveta i dostojanstvo čoveka.

Mi smo uvereni da je naša pobeda bliža nego što se misli. I kad dodje taj željeni čas i mi se vratimo u našu Otdažbinu Jugoslaviju mi cemo se uvek sećati ovog lepog prijema u Hamiltonu na ovom lepom i velikom jezeru Ontario.

Od vas braćo ništa ne tražimo iako nalazite za potrebno da materijalnu pomoć neku činite, a to vi činite našem narodu, prema vašem nahodjenju i mogućnosti.

Ali jedno tražimo i molimo da poslušate: da živate i slažete se medju sobom i Srbima i Hrvatima i Slovencima. Ostavite vaše male zadjevice i istupajte pred ovim velikim narodom u Kanadi, u Sjedinjenim Američkim Državama kao jedan čovek, sa jednim osećanjem za našu Jugoslaviju. Tako će vas bolje i ceniti i uvažavati kao ozbiljne i mudre ljudi a tako će i naša Jugoslavija, koju toliko volite biti više ugledna i uvažena.

SEĆANJE NA ŠTROSMAJERA

Povodom 138 godišnjice rođenja velikog djakovačkog biskupa.

— Od V. Vildera —

Nije moja zasluga što sam jedan od rijetkih savremenika koji je vidio živa Štrosmajera, sjedio za njegovim stolom, slušao ga i prenasio u njegovom biskupskom dvoru u Djakovu. Bilo je to 1904 godine. Pošto je dvadesetogodišnjeg krutog banovanja madžarskog eksponenta grofa Kuena, koji se tako dugomogao održati jedino zbog razdora između Hrvata i Srba, nastalo je u Hrvatskoj malo olakšanje. Svitala je zora novih dana. Izdaleka ono se navještaj novе epohe u životu naroda Europe. U Srbiji zasjao je posle revolucije na prestolju obožavac i prevoditelj Điona Stjarta Mila, engleskog pisca "O Slobodi," Kralj Petar I. Hrvatska omladina, kojoj su onda stojali na čelu Stjepan Radić i Dr. Ivan Lorković, sve se više zagrijavala za ideju narodnog jedinstva Hrvata i Srba. I ona je luč odlučne borbe protiv madžarske hegemonije prva ponijela u onda sasvim bespravni i žanemareni seljački narod. Zaredali su zborovi. Jeden je održan i u Djakovu na komu smo govorili Stjepan Radić i ja. Tako smo bili na rukama kod Štrosmajera, devedesetogodišnjeg starca. Veliko je sunce bilo na zapadu. Dok je Stj. Radić bio tada u najvećem zamahu svoje fantazije udružene sa neiscrpnom energijom i akcijom. On je bio uvjeren da je na njemu da nastavi djelo Štrosmajerovo u novom obliku. Tridesetogodišnji mlađi čovek bujicom riječi razlagao je kod stola svoje misli kako se čitava naša narodna borba Hrvata i Srba mora staviti na široke demokratske i socijalne osnove, a devedesetogodišnji starac odobravao je riječima da njemu još jedino preostaje, da nam s neba pošalje svoju pomoć. Ja sam samo slušao i gledao osjećajući, da nešto veliko umire da se nešto veliko rodii...

U noći, prije spavanja, pojavit će u mojoj sobi jedan mladi svećenik iz Štrosmajerove okoline da pokuša, kao zloduh da moje divljenje okrene u mržnju na Štrosmajera. Bio je to jedan od onih, koji su spremali osnutak klerikalne stranke medju Hrvatima, a koje je Štrosmajer javno demantovao. Kazao mi je onda: najbolje je Štrosmajera karakterizirao neki čuveni Jesuita, kad je rekao: Štrosmajer je velik čovjek, ali mali biskup. Zato, jer de mari više za svjetovne nego li za crkvene stvari.

Poslijе, kroz cijeli moj život sve do sada, bivalo mi je sve jasnije da se baš u tim rečima ogledava ne samo veliki lik Štrosmajera, nego i lik njegovih protivnika. Zar može biti velik biskup, a mali čovjek? Zar ne mora u

(Nastavak na str. 13)

SMRT MAJKE JUGOVICA.
Crtac J. Kljakovića.

VERA I NADA JUGOSLAVIJE

TELEGRAM PRETSEDNIKA KRALJ. VLADE I ZASTUPNIKA MINISTRA VOJSKE G. SLOBODANA JOVANOVICA POVODOM GODISNICE NEMACKOG NAPADA NA RUSIJU.

20. juna t.g. održana je u Londonu u Empress Hall-u proslava godišnjice britansko-ruskog saveza. Ovom svečanom skupu, do koga je došlo inicijativom i učešćem najistaknutijih britanskih političkih faktora prisustvovalo je oko 5000 ljudi. Svečanost je otvorio episkop Chelmsford-a koji je i preтsedavaо ovome skupu.

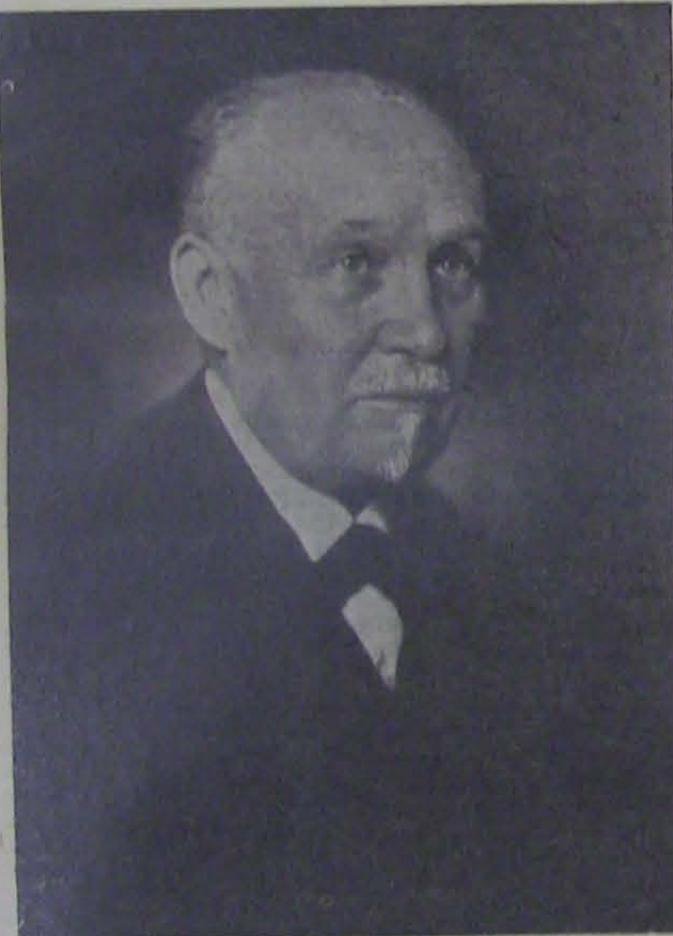
Pošto je otvorio svečanost, episkop Chelmsford-a pročitao je kao prvi pozdrav ovoj proslavi telegram preтsednika Kraljevske vlade g. Slobodana Jovanovića. Taj telegram je glasio:

"O godišnjici nemačkog napada na Sovjetsku Uniju, u svojoj borbi, Jugoslavija, diveći se herojsku vojsku, polaže svu svoju veru i nadu u britansko-sovjetski savez, koji će, u saradnji sa Sjedinjenim Američkim Državama, stvoriti novu ljudsku zajednicu pravde i slobode za male i velike."

Citanje pozdravnog teleograma preтsednika g. S. Jovanovića bilo je pozdravljeni određenim odobravanjem. Od svih ostalih mnogobrojnih telegrafskih pozdrava koji su bili stigli, preтsedavajući je pročitao jedino još pozdrave glavnih savezničkih vojskovodja: Timošenka, McArthur-a i Wavella.

Glavni govornik na ovome skupu bio je član britanskog ratnog kabinetra, Sir Stafford Crips. Prisutni su naročitim određenjem pozdravili onaj deo njegovog govora u kom je isticao potrebu obrazovanja drugog fronta.

Svi nedeljni britanski listovi u svojim opširnim izveštajima izneli su veliki uspeh ove proslave britansko-ruskog saveza.

Pretsednik Kralj. vlade g. Slobodan Jovanović

SMRT MARŠALA D'ESPEREY-a

Vest o smrti velikog maršala Francuske i vojvode jugoslovenske vojske izazvala je duboko saуčešće u svima našim krugovima. Pretsednik Kralj. vlade g. S. Jovanović izrazio je priznanje Jugoslavije za velikog pokojnika.

Preminuo je francuski maršal Franchet d'Esperey, vojvoda jugoslovenske vojske i bivši vrhovni komandant medjusavezničkih trupa na solunskom frontu. Smrću ovog velikog francuskog vojskovodje naš narod gubu jednog od svojih najvećih i najstalavnijih francuskih prijatelja. Po svršetku rata maršal d'Esperey produžio je da ređu i perom deluje na produbljivanju tradicionalnih veza prijateljstva između našeg i francuskog naroda i upotrebljavao je sav svoj uticaj, koliko u upravljujućim francuskim krugovima, toliko i u francuskom narodu da istakne junaku i presudnu ulogu, koju je srpska vojska odigrala na solunskom frontu i da podvuče, od kolikog je interesa za bezbednost Francuske i za očuvanje mira u Evropi da francusko-jugoslovenski savez i prijateljstvo ne bude nikad ničim pomučeni. On je znao da u toj svojoj apostolskoj misiji bude i oštar prema onim kratkovidnim francuskim političarima koji su poslednjih godina nastupali mišljenje da Francuska ne sme da se angažuje za očuvanje nezavisnosti malih država srednje Evrope i Balkana. Kapitulacija Francuske koju su izveli maršal Petain, general Weygand i Laval izazvala je kod starog maršala duboko ogorčenje i on od tog vremena, iako teško bolestan, nije prestao da osudjuje sve one koji su odvojili Francusku od Engleske za vreme ovoga rata.

27. mart oduševio je starog maršala i on je za najvećom bolji pratilo kalvarij, kome se naš narod izložio da očuva svoje ime naroda koji se nikad bez borbe neprijatelju nije predao. Sa bivšim francuskim ministrom u Beogradu Brugerom on je tada poveo vrlo živu akciju za prikupljanje pomoći i priloga ne samo za naše izbeglice i studente u Francuskoj nego i za slanje paketa našim zarobljenicima u Nemačku. Ta njegova plemenita i prijateljska akcija urođila je vrlo dobrim rezultatima, blagodareći njegovom velikom prestizu i simpatijama koje naš narod uživa u Francuskoj. Ime vojvođe Franchet d'Esperey-a, kojim se, pored spomenika podignutog u njegovu čast, naziva jedna od najlepših ulica Beograda i mnogi trgovci i ulice naših gradova, ostaće u večnoj uspomeni našeg naroda.

"FRANCE" pod naslovom "Jugoslovensko priznanje Franchet d'Esperey-u" donosi tekst pisma koje je g. Slobodan Jovanović, preтsednik Kr. vlade, uputio generalu De Golu povodom smrti maršala

Franchet d'Esperey-a. To pismo glasi: "Sa velikim usbudjenjem saznao sam za smrt vojvode Franchet d'Esperey-a koji je, do poslednjega dana, bio Veliki Maršal. Hitam da vam izrazim svoje najdublje saуčešće i da vam umolim da primite i saуčešće svih oficira, podočira i redova jugoslovenske vojske u čijem je sastavu bio slavni maršal. Onaj koji je vodio pobednički srpske armije od Soluna do Trsta umro je u momentu kada njegove obe Otadžbine pate. Ali on može mirno počivati u svom poslednjem anu, Francuska i Jugoslavija vaskrsnuće blagodareći vašim vojnicima, generalima, blagodareći našim vojnicima koji, pod komandom generala Mihailovića, nastavljaju borbu. Poznato mi je da je samo starost sprečila vojvodu Franchet d'Esperey-a da uzme aktivno učešće u divovskoj borbi koja se odigrava i da je njegovo jedino žaljenje ostavljajući naglo bilo što nije dovoljno živeo da vidi svoje hrabre vojnike kako pohodnički ulaze u njegov Pariz i u njegov Beograd."

Na ovo pismo general De Gol u svome odgovoru rekao je: "Kao i vi lično, ja sam uveren, da ovaj veliki vojnik, nije se nikad pokolebao u svome čistom i proučljivom patriotizmu. Njegova nezadomljiva volja nije nikada ujavila praznini poraz Jugoslovena i Francuza koje je on, bratski ujedinjene, vodio pohed. Pre nego što je umro, imao je bar radost, da pozdravi podvige herojskih četnika generala Mihailovića u kojima je upoznao dostoje našednike boraca sa Vardara i sa Strume."

"France" objavljuje da je preтsednik g. S. Jovanović uputio preko radija sledeću poruku udovi maršala Franchet d'Esperey-a:

"Sa najvećim usbudjenjem saznao sam vest o smrti onoga koji je, do svojih poslednjih dana, bio Veliki Maršal. Francuska je izgubila jednog od najvećih svojih sinova, a jugoslovenski narod i vojska komandanta koji je pobednički vodio srpske trupe od Soluna do Trsta. Vojvoda Franchet d'Esperey nije više među nama. Ali će njegov život ostati za sve one koji su mu se približili primer poštovanja, čestitosti i patriotizma. Molim vas, gospodin, da isvolite primiti najdublje saуčešće vlade, naroda i vojske Jugoslavije kao i izraz moga najdubljeg poštovanja."

Ova saуčešća preтsednik g. S. Jovanović uputio je i u avoјatu zastupnika ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva.

PRVI BRITANSKI AMBASADOR

15. juna t.g. obavljena je u Londonu svečana audijencija dosadašnjeg britanskog poslanika na našem Dvoru g. Georga Rendela, koga je Kralj Velike Britanije naimenovao za prvog britanskog ambasadora na našem Dvoru posle odluke britanske vlade da se, u znak posebnog priznanja prema našoj zemlji, dosadašnje britansko poslanstvo podigne na stepen ambasade. U prošlom našem broju doneli smo izveštaj o toj audijenciji i govore koje su povodom predaje akreditiva prvog britanskog ambasadora održali Nj. V. Kralj Petar II i ambasador g. Rendel.

U čast ambasadora g. Rendela preтsednik Kralj. vlade g. Slobodan Jovanović priredio je ručak 17. juna. U toku ovoga ručka izmenjane su ardačne zdravice između Preтsednika g. S. Jovanovića i ambasadora g. Rendela. I u ovim govorima podvučena je bliskost i trajnost saveza između Velike Britanije i naše Kraljevine i čvrta rešenost obeju saveznica da izvođuju zajedničku pobjedu i da najbliže saradjuju na organizovanju i održanju budućeg mira u Evropi.

G. George William Rendel, britanski ambasador na našem Dvoru.

JUGOSLAVIJA I FRANCUSKA

PISMO PRETSEDNIKA KRALJ. VLADE G. S. JOVANOVICA POVODOM FRANCUSKOG NARODNOG PRAZNIKA.

"FRANCE" objavljuje sledeće pismo koje je preтsednik Kr. vlade g. Slobodan Jovanović u svojstvu zastupnika Ministra inostranih poslova uputio g. Dežanu, komesaru za inostrane poslove Boračke Francuske, povodom francuskog praznika 14. jula:

"Povodom nacionalnog praznika 14. jula hitam da vam dostavim najiskrenije želje koje vlada i jugoslovenski narod gaje za veličinu i prosperitet Francuske. Osvojenje Bastilje dovelo je do proglašenja Deklaracije prava čoveka i građanina, osnove svih čovečanskih institucija koje je Francuska dala svetu. Danas, blagodareći Hitleru, politička i društvena jednakost, poštovanje sopstvenosti, suverenitet naroda, poštovanje mišljenja i religioznih verovanja, sloboda reči i štampe, ukinuti su u Evropi. Civilizovani svet sada vrši opsadu jedne druge Bastilje. Naše dve zemlje, u krugu drugih Ujedinjenih naroda, po cenu ogromnih žrtava, doprinose osvojenju ove Bastilje XX veku i porazu Nemačke, koja simbolistički absolutizam jedne rase koja se smatra višom i režima čudi jednog koji se smatra gospodarom vasionom. Neka bi ova proslava bila jedna opomena onima koji, budući samo nepobedjeni, veruju da su nepobedljivi, opomena da nema Bastilje na svetu, koja bi se duže vremena mogla odupreti volji svih naroda."

OTVARANJE JUGOSLOVENSKOG DOMA

U LONDONU JE IZRŠENO SVECANO OSVECENJE JUGOSLOVENSKOG DOMA. — RESEDA PROTE ZIVOJINA RISTANOVIĆA.

U podne 4. juna osvećen je u Londonu Jugoslovenski Dom ("Yugoslav House," 2, Lowther Gardens, Exhibition Road, S.W.7). Ovom osvećenju prisustvovali su potpreтsednik Kraljevske vlade g. dr. Krnjević i g. dr. Krek i ministar pravde g. dr. Gavrilović, kao i veliki broj drugih službenih lica i članova naših kolonija. Bio je prisutan i g. Rendel, britanski ambasador na našem Dvoru kao i nekoliko uglednih britanskih lica. Crkveni obred osvećenja izvršio je najpre pravoslavni prota g. Ristanović a zatim katolički svećenik g. Gabrovack. Istovremeno sa ovim osvećenjem održan je i pomen našim ratnim žrtvama.

Prota g. Ristanović održao je sledeći govor: "Po našim narodnim običajima i osvećanoj tradiciji da svaki plemeniti i koristan posao otpočne sa molitvom, mi smo danas svečanim činom osvećenja otvorili Jugoslovenski Dom u Londonu. Uovo sumorno vreme, kada smo za sobom ostavili porobljenu Državu i naš narod u očaju; kada je stotine hiljada naših nedužnih ljudi, žena i dece mučenikom smrtnu platilo svoju ljubav za slobodom i kada druge stotine hiljade naših hrabrih vojnika čami i umire po sarobljeničkim logorima naših neprijatelja, dok sve ono, što je moglo da izbegne smrt i teror nastavlja neravnu i očajnu borbu po rodnim planinama Jugoslavije, uovo vreme otvaranje Jugoslovenskog Domu u savezničkoj i prijateljskoj Engleskoj treba da bude od osobitog značaja."

Ovaj Dom ima da u suštini predstavlja duh i misao buduće Jugoslavije. On ima da okupi poveće sve što je pozitivno u nama i da odbaci sve što ne bi islio u prilog jugoslovenske zajednice. Ja rekoh, da ovaj Jugoslovenski Dom treba da bude duh i misao, ali da dodati još i određenje i napor buduće Jugoslavije. Zašto buduće Jugoslavije? Mi smo danas obogaćeni velikim iskustvom, koje smo stekli u Jugoslaviji do 10. aprila 1940. i od onda do danas. Mnoge su pogreške i teška lutanja, rasne razmirice i nesporazumi postojali medju braćom u predratnoj našoj Državi. Neprijatelj, koji je te naše nesrede sa strane posmatrao i bojio video, taj neprijatelj, koji je neumorno radio da jas medju građanima jedne iste države produbi što dublje, pa da onda u tome jazu udari temelj zida, koji treba da zavadi i razdvoji, jedino je i računao na radzar i pobunu. Došao je krah u momentu, koji je neprijatelj, uz pomoć svojih grešnih pomoćnika u samoj zemlji izabrao. Naš narod, koji nije želeo ni očekivao rat, i koji je stalno verovao da bez stvarne krvice ne može biti napadnut u svojoj kući, bio je zgranut užasom, kada je video svoju prestonicu, slični i mučenici grad Beograd u plamenu i ruševinama. Organ je uništavao teško stecene tekovine jednog radnog naroda a teror grčevito stekao jednu mladu Državu. Nestalo je slobodne Jugoslavije. Otuda se čuje jaук i naricanje. Do juče slobodan narod, postao je robje najbrutalnijeg osvajača u Istočiji. Ali, dešava braću moja, neprijatelj nije mogao da ubije volju i veru. Ruševi naša selja i gradove neprijatelj nije mogao da uništiti nadu za novu i bolju Jugoslaviju."

(Nastavak na str. 12)

BRITANSKO - RUSKI SAVEZ

Govor Potpredsednika Kralj. vlade g. Dr. Miha Kreka odrzan na londonskom radiju povodom zaključenja saveza Velike Britanije i Sovjetske Rusije.

Prilikom prve godišnjice napada na Rusiju, Hitler je u stvari mogao da slavi dve svoje istoriske greške. Nacistički vodja prvenstveno je pogrešio kad nije umeo da oceni ruske odbrandbene snage. Već do sada ova greška koštala ga je milione nemačkih života. Još više se Hitler opekao računajući na duboke razlike načelne prirode koje su vladale još pre godinu dana između Istoka i Zapada, kada je pokušao primeniti staru metodu svih ugnjetača: "Divide et Impera"—podeli pa vladaj. Čitav svet je odmah progledao ovu igru, pa je odgovorio: "Rusija je napadnuta. Nemac je neizazvan napadač. Rusija brani svoju zemlju, svoju slobodu, svoj život, brani ono što je njeno. Njezina borba je pravična, njezina sudbina je naša sudbina. Borba i pobeda je nerazdeljiva. Uspeh ili neuspeh, sudbina je nad svima." Tako su odgovorili Engleska, Amerika, Kitaj i svi Saveznici. Hitler se je našao odjednom pred čvrstim frontom slobodoljubivih naroda.

Krvave borbe na prostranim frontovima od Beloga do Crnoga mora samo su učvrstile zajednicu, i dale joj životnu strvarnost. Fanatička požrtvovnost mučenog, a nikad potištenog, ruskog naroda primer je svim narodima i državama u ratu. Uspesi ruskih armija predmet su divljenja i dokazuju da je u ruskoj duši ostao nepromjenjenjak organ ljubavi prema domaćoj ruskoj zemlji i da je čvrsto ubedjenje da je Nemac smrtni neprijatelj ruske domovine, istoriski neprijatelj s kojim kompromisa nema. Njegova pobeda značila bi smrt Rusije i odatle sva borba na život i smrt. Na drugoj strani neograničena požrtvovnost Engleske, učvrstila je poštovanje i podigla visoko cenu u redovima ruske vojske i celokupnog ruskog javnog mnenja. Britanija je po cenu zanešivanja svojih vlastitih armija, a u želji i cilju da do poslednjeg dela ispunji sva obećanja data Rusiji, izvršila ogromna liferovanja u materijalu i oružju. Preuzela je na sebe strahovite teškoće transportovanja oružja po morima i zraku i sve je na vreme u potpunosti izvršila. Svaki engleski konvoj koji je uspešno stigao prošlih meseci u rusku pristaništa znači dobivenu bitku. Sa pristizanjem ovih skupocenih transporata rasla je cena engleskog savezništva u Rusiji.

Iz englesko-ruske ratne zajednice proizašla je zajednička politika kako je zapisana u rusko-engleskom sporazumu zaključenom u Londonu. Šta znači taj sporazum? Prvo, da su se obe velike sile obavezale da će zajednički sporazumno voditi rat. Postoji potpun sporazum u pogledu načina ratovanja kao i podele oružja i svih ratnih sretstava. Kada, na koji način i gde će Saveznici početi i otvoriti novi front da razbiju neprijatelja, sve to je sporazumno utvrdjeno. Zajednički će se zaključivati mir; svako zasebno primirje ili zaključenje mira je isključeno. Pobeda je nepodeljiva i mir je nerazdeljiv. Principi Atlantske povlje postali su Londonskim ugovorom načela o miru jednaki za sve Saveznike. Narodi će slobodno odlučivati o svojoj budućnosti, svi mali i veliki. Nijedan od velikih saveznika neće odredjivati oblik i način uprave i vladavine. Zajednička politika ka slobodi produžiće se u zajedničkom naporu za obnovu Evrope još najmanje 20 godina posle rata. Tako kaže pakt. Nova Evropa neka dakle bude pravi izraz želje danas podjarmljenih naroda i jake zajedničke volje Rusije, Engleske i Amerike da se Evropa što brže obnovi i da se sa svim mogućim sredstvima zajamci njezin trajan mir.

Sve ovo treba imati pred očima. Treba da ponavljamo to neprestano naročito u ovim danima, kada mašina Hitlerove propagande pokušava da naduva dogadjaje na frontovima, da bì time prekrila faktički očajno stanje u kojem su se našli fašizam i nacizam. Znajmo, da se rat neće svršiti sve do Rusije, Engleske i Amerike ne pobede, pa i ako momentana slika frontova doživljuje ma kakve promene. Ugledajmo se na velike Saveznike. Zaboravimo sve što nas razdvaja. Za veliki cilj pobjede potrebna je velika zajenica snaga. Svaka nesloga među nama je samo čista nezaslužena korist našim neprijateljima. Svaka naša svadja je samo dobitak neprijatelju. Ovo osnovno i najpotrebnije osvedočenje mora obuzeti srca i misli svih Slovenaca i svih Jugoslovena, da se mogu požrtvovano udružiti i pripremiti za onaj veliki cilj, za udarac koji će nam doneti oslobođenje. Ovu pouku i ovaj primer dali su nam London i Moskva.

NAUK OTPORNOSTI I SAMOPOUZDANJA

Primer koji pruža život Petra Markovica

GOVOR G. BOZIDARA VLAJICA POVODOM SMRTI PETRA MARKOVIĆA ODRŽAN NA LONDONSKOM RADIJU 6.6.42.

Crnoj, beskrajnoj povoreci naših narodnih mučenika pridružila se i jedna prilika nova. Potišten nevoljama, koje već čitavu godinu navaljuju na našu zemlju, ojađen prizorom pogibije tolikih najbližih prijatelja i saradnika u svom Valjevskom kraju, proganjan i lično i držan kao talac, Petar Marković presvisnuo je. Onakav, kakvog ga je Bog dao, morao je presvisnuti.

Gubitak Petra Markovića—čoveka srca i savesti, druga, borca, javnog radnika, suodlučujućeg učesnika u narodnim i državnim poslovima—propraćamo sa bolom iscrpenim do dna, iako pada u doba kad zla sudba gomila gubitke pred nama. Ali vremena koja preživljavaju nedopuštaju da se predajemo tuzi. Uspomeni Petra Markovića odužićemo se kako valja, ako nam njegov pomen bude jedan povod više da se uđubimo u one visoke narodne vrednosti, koje su i u njemu našle izraza. Na tom izvoru zahvaličemo novu snagu. Tako će nam i pomen Petru Markoviću poslužiti kao još jednom ponovljeni nauk otpornosti i samopouzdanja.

Petar Marković bio je rasni čovek sredine iz koje je ponikao. Rodio se on u jednoj od onih nahijskoj Valjevskoj—koje, povezane oko Rudničkih planina, oko Topole i Takova, čine jednu zemlju veliku po bogatom nizu svojih zaslužnih sinova, još veću po svom snažnom izvornom skupnom duhu. Iz te zemlje i iz njenog skupnog duha poticalo je kroz čitavih sto godina nadahnute za istorijsko delo da se onde gde su još početkom prošlog veka stajali jedan prema drugom, turski pašaluci sa potlačenom rajom i oblasti pod krunom habsburškom, načini narodna država Srba, Hrvata i Slovenaca. Taj seljački narod, koji je 1804 i 1815, pod Karadjordjem i Milošem, digao bunu, umeo je smesta da se snadje i pred novim zadacima.

Iz redova pobunjenih seljaka niču vojskovodje, diplome i državnici, a sam narod, u jednoj opste-narodnoj mobi koja se protegla kroz čitavo stoljeće, stvara svoje vlastito društvo i svoju vlastitu državu.

Istoriski državotvorni smisao te zemlje shvatio je i neprijatelj. Zato je Hitler, baš na tu stranu udario, pre svega i više svega, čim su dogadjaji pokazali da je jugoslovenska država, vezujući srednju Evropu s kapijom Balkana i Moravsko-Vardarskom dolinom, prepreka njegovom pohodu zavojevanja na jug i jugo-istok. Svesna i ovoga puta svog istoriskog poziva, po jednom faturu koji za prvenstvo vezuje izpaštanju, baš ta zemlja pre svih drugih i više svih drugih uzvratila je Hitleru dostojan odgovor. Iz samog reda stvari moralno je proizaći da se Draža Mihailović baš odatre javio.

Petar Marković je dete sela, te seljačke Srbije. Kao toliki pre i posle njega, i on napušta selo i silazi u grad na školovanje. Ne trbuham za kruhom, stoga što u očevini nema dovoljno zemlje i za njega, nego po neodoljivom nagonu, zajedničkom čitavoj seljačkoj Srbiji, da ga tamo u Beogradu, čeka javni posao, koji je isto toliko njegov vlastiti, kao što bi bio onaj da je ostao u selu da ore svoju rodjenu njivu. Već na Velikoj školi on ulazi u javni život, i to sa uverenjem da tako vrši misiju zbog koje je i krenuo iz svoje Leskovice.

Sa ovakvim uverenjem o svojoj misiji, istrajavao je Petar Marković do svog poslednjeg dana: kao javni radnik, narodni poslanik, ministar, narodni prvak u opoziciji protiv režima na vlasti. Kad je dospeo do najviših državnih funkcija, i onda je Petar Marković ostao iznutra srastao sa svojom rodnom sredinom—narodski čovek svog seljačkog naroda.

Ovakvo saosećanje i saživljavanje sa selom, kakvo je i u njegovom primeru ponovljeno, bilo je presudno za gledanje Petra Markovića na državnu i nacionalnu politiku, kao što je bilo presudno i za sve one generacije bližih i daljih zemljaka njegovih, koje su krajem prošlog i početkom ovog veka dovršavale izgradnju srpskog društva i srpske države. Iz takvog saosećanja i saživljavanja sa rodnom zemljom, ne kao rezultat odmeravanja najracionalnijih rešenja, prirodno je izraslo celokupno političko osvedočenje Petra Markovića. Tu je koren njegovog dubokog uverenja u neophodnost demokratske vladavine i narodne samopravne, u kojima se demokratija ne vezuje za formu i postupak nego obuhvata čitav način mišljenja i življena. Tu je koren njegovog ubedjenja da u narodu seljačkom, kakav je naš, demokratski režim mora obezbediti ne u reći nego u suštini, da u svemu delanju državnom, interesu seljaštva zadobiju mesto koje im prilada. Tu je koren njegovom osećaju da je politika jedna raba domaćinska, pri kojoj odanost vlastitom mišljenju ne isključuje trpeljivost prema tujem, i pri kojoj valja raditi trezveno i postupati sa merom i ravnotežom.

Rukovodno načelo Petra Markovića pri svakom njegovom javnom činu bila je vera u istorijsku ulogu Srbije u srpskom narodu i na Slovenskom jugu, polazeći uvek od gledišta da je sloboda jedna i nedeljiva—sloboda nacije od svake tujinske vlasti i sloboda gradjanina u slobodarskom režimu u nacionalnoj državi.

Nova država Srba, Hrvata i Slovenaca zatekla je Petra Markovića politički formiranog. Kad se 1920-1921 pristupalo povlačenju prvih ustavnih temelja državnih, i on je bio sa svima onima na srpskoj strani koji su verovali da ta država, u interesu odbrane spolja i iznutra, ne može biti drukčija do jednostavnog unitarističkog. Ali su njemu bile dovoljne već prve godine iskustva, da idući za svojim krepkim osećanjem stvarnosti, uvidi da se problem ustrojstva države u kojoj su pored Srba, i Hrvati i Slovenci, postavlja ne onako prosti kako se to u zanosu ujedinjenja zamišljalo.

Petar Marković bio je sav prožet rodoljubljem srpskim i sav posvećen svojoj užoj domovini Valjevskoj i njenim tradicijama—od prote Mateje, Bircanina, braće Nenadovića do vladike Nikolaja. On nije zatvarao oči pred težinom neizbežnih sukoba i pred teškoćama života u složenoj državnoj sredini, kakva je srpsko-hrvatsko-slovenačka. Ali je on isto tako bio svestan preim秉tava velike državne zajednice, postavljen na odlučujućoj raskrsniči, istoku, severu i zapadu. I zato je on u čitavom svom daljem političkom delanju bio gotov da primi sve napore i tegobe koje su nastojanja za sporazumno uredjenje srpsko-hrvatsko-slovenačke države donosi.

Kad nam već sudba nije dopustila da se sa Petrom Markovićem oprostimo nad grobom njegovim, u zemlji našoj—da mu poslednji pozdrav poručimo ovako, sa ovog glasnika slobodni sredista naroda čije je slobodne ustanove on nada sve uzdizao.

BALUGDZIC I DRAGOMIR JANKOVIĆ

DVA STARA PRIJATELJA DOMA KARADJORDJEVIĆA I PRIVRŽENIKA DEMOKRATSKIH TEŽNJI SRPSKOG NARODA.

DRAGOMIR JANKOVIĆ.

U Beogradu je 24 marta umro bivši poslanik u Madridu i bivši ministar Dvora Dragomir Janković, u svojoj 75 godini.

Dragomir Janković počeo je svoju karijeru kao diplomatski činovnik. Kao nekadašnji pozorišni kritičar "Otadžbine" i prevodilac, god. 1888 primio se položaj dramaturga Narodnog Pozorišta, a god. 1903 položaj upravnika Narodnog Pozorišta. God. 1905 Janković se vraća u ministarstvo spoljnih poslova kao načelnik, a zatim posle nekoliko meseci dolazi na položaj ministra Dvora, odnosno Kraljevog sekretara, kako se taj položaj nazivao u ono vreme. Na ovom položaju ostaje sve do godine 1917. Krajem prvog svetskog rata Janković je neko vreme proveo na položaju poslanika u Madridu. Od ujedinjenja врача se na položaj u Dvoru, koji napušta 6 januara 1929, da poslednje godine službe završi od 1929-1936 kao poslanik u Madridu.

Na delikatnom položaju Kraljevog sekretara, odnosno ministra Dvora, on je jedno za drugim kod oba Kralja, Petra I i Aleksandra I, proveo 20 godina.

U Domu Karadjordjevića Dragomir Janković postao je bio skoro član porodice, kroz duge godine intimnog rada u punome poverenju. U toj službi Janković je bio poznat sa svojim taktom čoveka ne samo dobro vaspitanog i visoko obrazovanog, nego, što je inače slučaj bio redak, nezavisnog, nevezanog nikojim partijskim, koterijskim ni porodičnim interesom.

U burnim momentima i odlukama koje su pogadjale ljudе ili partije neobavešteni su pokatkad pripisivali ponešto uticaju Kraljevog sekretara. Samo oni koji su ga dobro znali, znali su koliko je to netačno. Ako je kad od njega traženo mišljenje, ono je uvek moglo biti samo objektivno, pažljivo odmereno i uvek nadahnuto težnjom da Kraljevski Dom u svima odnosima ostane u liberalnim tradicijama Kralja Petra I.

Vezan do kraja života kroz ovu svoju karijeru ljubavlju za knjigom Dragomir Janković odužio se i sa tog mesta knjizi i umetnosti uopšte.

ZIVOJIN BALUGDŽIĆ.

Šest meseci pre njega umro je njegov prethodnik na položaju Kraljevog sekretara Živojin Balugdžić. U njemu je još više gledan prirođan član kuće Karadjordjevića, jer je Balugdžić počeo svoje sekretarstvo Kralju Petru mnogo pre 1903 godine, još u emigraciji.

Socijalist ubedjen i borben pre toga, u slobodoumnim idejama do kraja života, Živojin Balugdžić doprineo je ne malo postavljanju zdrave atmosfere u odnosima Kraljevske Kuće u jednom seljačkom narodu kao što je naš.

Kao poslanik u Rimu Balugdžić je brzo morao ostaviti položaj kod fašističke vlade za koju nije mogao pokazati dobro raspoloženje, isto kao što mu je ranije bio onemogućen položaj poslanika u Berlinu. Pored toga razloga postojao je drugi, još teži: od svog dolaska Knez Pavle nije više računao ni sa kojim mišljenjem ni savetom starih prijatelja Kraljevske Kuće, pa ni Živojina Balugdžića i Dragomira Jankovića.

Do poslednjeg dana u slobodi Balugdžić je vodio političku rubriku u Srpskom Književnom Glasniku. Nevezan formalno ni za koju partijsku grupu Živojin Balugdžić ostao je do kraja života zatočnik slobodne misli. I jedan i drugi, Janković i Balugdžić, ostali su do kraja života u tradicijama predratne Srbije—iz njihovih pravih dana—otmeni u skromnosti na visokim položajima za koje ih nisu vezivali ni novac ni sujet, nego samo predan pošten rad. Završili su kao otmena gospoda, gospoda veća u penziji nego na položajima, ne želeći se nikad ni zašto što im je učinjeno na zao. I do poslednjih časova brižna reč im je bila samo opštē interes.

Otvaranje Jugoslovenskog Doma

(Nastavak sa str. 11)

Molimo se Bogu i činimo što do nas stoji, da ta nuda našeg naroda ne bude uzaludna. Neka su porušene zgrade naših naselja, neka neprijatelj i mahnita privremeno po našoj lepoj zemlji, koja je videla mnogo varvara u svojoj istoriji,—obnoviće se varoši i sela, i nestane neprijatelja—osvajača spolja. Ali, teško nama, ako ne uništimo neprijatelja zajedničke kuće, koji je u samoj kući; nećemo naći opravdanja, ako u samim sebi ne ubijemo i u koren ne uništimo sve, što bi budilo kući narodnoj. Treba se poučiti na teškom iskustvu i kroz užasnu tragediju, koju preživljujemo videti slabosti naše, koje su nam smetale.

Nadajmo se, da je organ ratne svireposti sagorio pogreške naše. A ogromne nevine žrtve neka nam budu najsvetija zakletva. Teško nama, ako ne budemo dostojni tih žrtava. Iz mučeničke kosturnice i nevinog prolivene krvi diže se nova i bolja Jugoslavija, koja s pravom očekuje da nas, decu svoju, nadje boljima i svesnim novim odgovornostima.

Ovaj dom treba da predstavlja sutrašnju, novu, mnogom krvljui i iskrenim suzama pokajanja okupan Jugoslaviju. Svi mi, koji se nalazimo van Otadžbine treba da pred stranim svetom i našim saveznicima budemo ambasadori naših narodnih stremljenja, a ovaj Dom treba da bude prozor, kroz koji će se sagledati ono, što ima da nosi ponosan naziv: Velike i jake Jugoslavije. Neka atmosfera ove kuće bude najači glasni govornik prijateljima strancima naše istinske ljubavi i odanosti za našeg mladog Kralja Petra II i Kraljevinu Jugoslaviju.

A sada, draga braćo, pomolimo se Bogu da se smiluje dušama naših mnogobrojnih mučenika, koji padoše za Kralja—uzdanici i veličinu i slavu svoga

JEDNA ZNAČAJNA KOMEMORACIJA

Tridesetogodišnjica smrti Dr. Milovana Dj. Milovanovića, jednog od najzasluznijih srpskih državnika koji su pripremili velike dogadjaje i doprineli docnjem ostvarenju Jugoslavije. Značajna uloga Milovanovića u dogadjajima izazvanim aneksijom Bosne i Hercegovine i pripremama za balkanski oslobođilački rat

Povodom tridesete godišnjice smrti Dr. Milovana Milovanovića Udruženje jugoslovenski novinara u Londonu posvetilo je svoj broj "Usmeđih novina" od prvog jula toj godišnjici. O ličnosti i zaslugama pokojnog Milovanovića održao je predavanje Dr. Milan Dj. Milojević, jedan od njegovih saradnika. Zatim je Dr. Milan Gavrilović, Ministar pravde, iznesne svoje uspomene kao takodje jedan od saradnika ovog velikog državnika. Uz izvesne dopune pročitao je potom g. Miloš Bobić, bivši ministar, svoj govor održan na londonskom radiju povodom godišnjice smrti Dr. Milovana Milovanovića koji u celosti donosimo. Pored ovih govorova pročitano je i pismo koje je povodom ove komemoracije uputio novinarskom Udruženju Milovanovićev lični prijatelji, veliki engleski novinar i zaslužni prijatelji našeg naroda, g. Vikham Stid. U ovom pismu g. Stid iznosi svoje lične uspomene na pokojnog Milovanovića i odaje priznanje velikim njegovim zaslugama za Srbiju i za kasnije ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca.

GOVOR g. M. BOBIĆA.

Na današnji dan pre trideset godina umro je u Beogradu znameniti političar i državnik srpski Dr. Milovan Dj. Milovanović. Smrt ga je zadesila na položaju Prezidenta ministarskog savete i Ministra spoljnih poslova Kraljevine Srbije.

Kad ga se u današnjim prilikama sećamo i odavde iz Londona o njemu govorimo mi to činimo sa osećanjem zahvalnosti i ponosa prema zaslužnom sinu našeg naroda čija je diplomatska delatnost i u Londonu ostavila sjajnog trag.

Politički rad Milovanovićev bio je vrlo plodan i vrlo raznovrstan. Posle sjajno završenih studija na Pariskom univerzitetu, još pri samom ulasku u politički život on je pokazao veliki smisao u prilagodjivanju nauke sa Zapada prilikama i mogućnostima svoje zemlje. To se vidi i u njegovoj saradnji na zakonodavstvu i u njegovom vodjenju pojedinih resora. Počeo je svojom čuvenom doktorskom disertacijom "O garantnim ugovorima" a najdalje je dobio u diplomatskoj delatnosti kad je branio princip poštovanja međunarodnih ugovora i međunarodnog morala.

Aneksijom Bosne i Hercegovine Austrija, u čijoj je senci Nemačka, nasreće na interesu našeg naroda i stvarno vrši prepad na međunarodni pravni perekak, ali se trudi da taj čin pretstavi kao svoju unutarnju stvar. Milovanović, na čelu srpske diplomacije brani interes svoga naroda, ali celo pitanje postavlja inteligentno i taktično na široku bazu odbrane pravnog poretku u međunarodnim odnosima tako, da na Petrograd, Pariz i London ostavlja jedan veliki utisak. Nije mogla ondašnja Srbija zaustaviti Austro-Ugarsku, kad to nisu mogle učiniti države mnogo moćnije od nje, ali Milovanović je uspeo da u vezi s Bosnom postavi ponovo Srpsko nacionalno pitanje pred Evropu, a da u jednom, za Srbiju teškom trenutku, izbegne rat sa Austro-Ugarskom. On je bio preteča koji u političkim centrima civilizovane Evrope zvoni na uzbunu savesti, ukazujući na opasnost i za druge, ne samo male već

i velike narode od nekažnjenog vredjanja budjega prava. Austrija je računala da će prepadom zbuniti vojnički nespremnu i partisko-politički kako je verovala "pocepanu" Srbiju, ali se u tome ljuto prevarila. Srbija je izvršila jednu dotele nevidjenu koncentraciju narodnih snaga. Narodne političke stranke i njihovi šefovi prethodili su primerom. Nikola Pašić ustupa predsedništvu vlade Stojanu Novakoviću. Srbija će pritešnjena dati poznatu izjavu da nova "situacija stvorena u Bosni i Hercegovini ne zadire u prava Srbijina." Ali će time krija samo privremeno biti otklonjena. Opasnost će ostati da lebdi nad Evropom, a krvavi sukob biće samo odložen. Srpski narod čekao je verujući ljudima koji ga vode.

Milovanović je umro rano. Krupni dogadjaji posle njegove smrti daće sve više zapravo njegovom predviđanu opasnosti za civilizaciju čitavog sveta ako se ustali praksa iz aneksije Bosne, 1908 pogodila je njegovu zemlju. Dve godine iza njegove smrti Viljemovače Nemačka pregaziti Belgiju, proglašivši ugovor o poštovanju njene neutralnosti krom od hartije. Svet će zaplivati u krv prvog svetskog rata. Doći će Hitlerova Nemačka da gaženje zadate reči načini princip i normalnom metodom svoga poslovanja u međunarodnim odnosima. Doći će do drugog svetskog rata.

Milovanović je pripadao jednoj velikoj generaciji javnih poslenika malene Srbije. Njegovi su savremenici veliki ljudi u politici, u vojski, u nauci, književnosti i umetnosti. Oni će pripremiti i nositi najkupnije dogadjaje naše nove istorije. Takmičiće se ne samo grupe i ne samo pojedinci. Pred kosovskim zavetom ni otac sinu ni sin ocu ispred sebe neće dati. Kad u časopisu DELU 1895 pod uredništvom Ace Stanjevića piše čuvenu raspravu "Srbi i Hrvati," Milovanović govorii svom toplinom bratskog srca, ali i svom dubinom razuma realnog političara. Još tada on proročki predviđa da će izvesne zablude, ako se pri njima ostane, biti smetnja za pravilno i srećno postavljanje srpsko-hrvatskih odnosa u budućnosti. On poručuje i Hrvatima i Srbima-prečanima da se nemaju čemu nadati od uskih i sakatih rešenja u okviru budje države. On je najjasnije politički izrazio misao: KO NEĆE BRATA ZA BRATA, TAJ ĆE TUDJINA ZA GOSPODARA.

Sudbina je prema Milovanoviću bila nepravedna i gorčinom njegovog kratkog veka i datumom njegove smrti. Umro je 1912, pošto je načinio sporazum sa Bugarima, koji će biti polazna tačka za balkanske ratove. Nije doživio Kumanovo, nije video osvećeno Kosovo, ni ulazak Petra Mrkonjića u Dušanovo Skoplje. Nije doživeo ni Cer ni Rudnik, ni video zoru sa Dobroga Polja. Nije doživeo ujedinjenje Srba, Hrvata i Slovenaca, ostvaranje ideala svojih i svoje velike generacije.

Umro je onoga dana kad su se u bratskom českom Pragu na sveslovenskom kongresu novinara i sokolskom sletu, bratimili i ljubili Srbi, Hrvati i Slovenci, u prisustvu pretstavnika majke Rusije.

Ostavio je za sobom mlađim naraštajima veliki primer istinske službe narodu i Otadžbinu.

DJENERAL DJUKANOVIĆ

Dični sin junačke Crne Gore i proslavljeni heroj iz ratova za oslobođenje i ujedinjenje našao je smrt u valovima Atlantskog Okeana.

Artilleristički brigadni general Milo Djukanović, čestita starina od 70 godina, potomak je slavne junačke Crnogorske porodice Djukanovića. Rodeo je u Kćevu iz Katunske nahije, iz istog mesta gde je rodjena Crnogorska Kraljica Milena, čiji je bio daljni rođak. Po prirodi vrlo inteligentan, kao Kraljević pitomac biva u svojoj ranoj mladosti upućen u italijansku vojnu akademiju a docnije u Turinu završava i Ratnu akademiju. Vrlo jake i stručne spreme, jedan od prvih školovanih oficira u Crnoj Gori, imao je spreme i mogućnosti za najširi rad. I on je radio. Radio je u miru i u ratu. Imao je svoj nacionalni cilj: ujedinjenje Srbije i Crne Gore i pomagao je njegovom ostvarenju rečima i delom. Ratnik bez mane i straha, sa 6 rana zadobivenih na polju časti, njegove junačke grude krasila su sva ratna odlikovanja Crnogorskog i Srpskog.

Učestvovao je u svima ratovima za oslobođenje i ujedinjenje. I u velikom svetskom ratu 1914-1918 za ujedinjenje svih Srba, Hrvata i Slovenaca aktivno je učestvovao general Milo, kao artilleristički komandant brdskog diviziona, a pri kraju kao komandant Moravskog artillerističkog puka.

Po završenom ratu, vidimo ga kao komandanta 8 artillerističkog puka u Podgorici. Njegov koristan rad donosi mu potpuno zasluženo priznanje, i u 1923 godine postaje artilleristički brigadni general i komandant Zetske artillerističke brigade u Trebinju. U tim prvim godinama, kada je stvarana jugoslovenska vojska, njegovo učeće na tako velikim položajima kao što je komandant puka i brigade, bilo je od neocenjive koristi. Sa koliko je ljubavi govorio o tom misionarskom poslu. Tako je očinski uticaj i vaspitao mlađi oficirski kor, koji je počeo izlaziti iz naše jugoslovenske akademije. Mnogo je voleo svoj narod i poziv. Uspeo je. Jer nikao od njegovih potčinjenih nikada nije mogao za tog čestitog heroja da kaže i jednu ružnu reč.

Umoran, izranjavan, bez pojedinih delova tela traži penziju po molbi i dobija zasluženo priznanje odlikovanjem Jugoslovenske Krune III reda. To je bilo 1927. godine. Povukao se na svoje skromno porodično imanje kraj Nikšića, kod svojih sestara i sinovaca. Ali ni onda, nije prestao da radi. Bio je u svima nacionalnim i sportskim društvinama. Naročito je pomagao sirotinji. I ako dubokih godina bio je vrlo vedrog duha. Vrlo trezven, veoma načitan, poznavao

je sve probleme ne samo naše nego i svetske.

Pošto je po pensionisanju preveden u rezervu, određen je ratnim rasporedom za komandanta celokupne artillerije Boke Kotorske i pomoćnika komandanta Boke Kotorske. Na ovoj dužnosti zatekao ga je mučki napad neprijatelja 6. aprila prošle godine. Gde bi mogao biti, ako ne na ratnom rasporedu stari borac general Milo Djukanović.

Najteži dan u životu za njega je bio 16. aprila, kada mu je komandant Boke saopštio da je razrešen dužnosti, jer je potpisana kapitulacija sa neprijateljem. Čestita starina uputi intendanskog kapetana mornarice Mičevića sledećim rečima: "Vidji de sinko, imali koji brod koji želi spasavati obraz, jer neću da me ovako stara, prvi put u životu, neprijatelj hvata i zarobljava."

Kada je došao u dodir sa jednim oficirom podmornice "Nebojša," koji mu je izložio da podmornica napušta otadžbinu i da ima samo 1% nadje, da stigne u savezničke luke, ova čestita starina sa suzama u očima, tihim glasom traži da i njega povede izgovarajući sledeće reči: "Ako mogu djeca poginuti slobodna, vala mogu i ja stari ratnik biti sa njima."

Ukravši se na Kr. podmornicu "Nebojšu," general je odbio mesto u oficirskom prostoru i tražio da deli mesto sa ljudstvom u ljudskom prostoru, održavajući svojom vredinom i hrabrošću duh i razpoloženje kod ljudi. Posada ga je pazila i volila kao svoga sveca, diveće se njegovoj izdržljivosti i duhu. Međusobno su ga zvali "Naš general" smatrajući ga svojim ocem. Pozvan od Kr. vlade u Atinu, kada se podmornica nalazila u grčkim vodama, Djukanović se po starom Crnogorskom običaju izlubio sa celom posadom, rastajući se teška srca od podmornice.

Na molbu naše iseljeničke kolonije iz Amerike i u misiji Kr. Vlade, general Djukanović je pre izvesnog vremena pošao u Ameriku. Na ovom svom poslednjem putu, položio je život na oltar Otadžbine, pogodjen od neprijateljskog torpeda.

Njegova smrt je veliki gubitak, jer je bio očljenje one stare elite—generacije stvaralaca Jugoslavije—očljenje čoštva i junačina.

Njegova smrt je najveći gubitak za njegovu porodicu i slavno pleme Djukanović i vaskoliki pošten svet.

Starino generala, neka ti je večna hvala na svemu što si za svoju zemlju i rod učinio!

Uspomena na tebe biće nam sveta i večna.

Major V. Roždjalovski.

POLJACI O VIDOVĐANU

Članak DZIENNIKA POLJSKOG povodom našeg nacionalnog praznika

"Dziennik Polski" donosi pod naslovom "Vidovdan" na vidnome mestu i podvučenim slovima sledeće:

"Dan žalosti. Godišnjica slavne bitke na Kosovu, gde je srpski car Lazar sa cvetom srpskih junaka dao svoj život za veru i otadžbinu. Poginuo je takodje i napadač sultana, od ruke junaka Obilića.

"Za dulje vreme Srbija je pala pod osvajačem. U zemlji su zavladali sila i progoni. Iznad svoga zavladala je strana vlast. Običaji pokorene "raje"—kako su Turci nazivali podjarmljene hrišćane—sačuvali su se ipak u porodicama i izdržali su vekove. Bilo je i takvih, koji su klonuli i poturčili se. Ali bilo je i takvih koji ni za trenutak nisu prestali da se bore. Erdovita Crna Gora bila je gotovo do naših dana teren borbi. Saveznik boraca bila je divlja priroda Balkana i prečutni sporazum sa svima koji su srpski govorili i osečali.

"Koliko li analogije sa današnjim danom—i za Jugoslaviju i za druge pokorene zemlje! Opet napadač, stran po krvi i veri i običajima, koji nameće svoju vlast —i opet zatvaranje u rodbinskim domovima iz kojih svakoga dana odlaze novi borci.

"Treba s poštovanjem pognuti glave pred muškošću i teškim patnjama bratskog nam naroda, toliko nam bliskog danas kao i kroz poslednjih 150 godina. Treba sa divljenjem gledati mlađoga Kralja, koji je pošao primerom velikih predaka, odbijajući glasove slabosti i trenutne koristi. Treba najzad priznati da će sadašnje patnje Jugoslavije biti cement koji će je učvrstiti na vekove.

"Nestaće strašnog napadača, koji će za sobom ostaviti ruševine, mržnju i krv. Proći će niz godina dok se izleže ove rane. Ali pobediće pravda i Krst, koji je učvršćen na vrhovima Balkana, uvek večan i uvek vladajući narodima takve volje."

"Dziennik Polski" donosi takodje pesmu "Vrbas" g. Jovana Dučića prevedenu na poljski jezik od g. A. Boguslavskog, velikog prijatelja našeg naroda.

"Dziennik Polski" objavljuje takodje veliki članak g. Boguslavskog "Naslednici Jugovića" u kome govori o književnosti Jugoslavije, i o zbljenju izmedju Poljske i Jugoslavije kroz književnost.

SEĆANJE NA ŠTROSMAJERA

(Nastavak sa str. 10)

velikom biskupu biti sadržan i velik čovjek? Zar ne bi to bio teški napadaj, baš na crkvu, prepostaviti da su biskup i čovjek protivnosti? Ne, ne, Štrosmajer je bio i velik biskup baš zato jer je bio velik čovjek.

Samo genijalna crta Štrosmajerovog karaktera mogla je u ono doba od člana malenog naroda stvoriti svjetsko ime. Već rimski biskupski konsil, koji je vijećao o Papinoj nepogrešivosti proneo je Štrosmajeru kao govorniku ime čitavim svijetom. Kao neokrunjeni vladac svoga naroda on je stalno u vezi sa svim velikim duhovima svijeta, tako je bio u živoj korespondenciji i sa čuvenim engleskim državnikom Gladstonom da svrati njihovu pozornost na napore balkanskih Slovena da se oslobole od tudjinskog jarma. Svome hrvatskom narodu podiže u Zagrebu, na Balkanu prvu, Univerzu. Hoće da je nazove "jugoslavenskom," ali Beč zabranjuje to ime. Zato Štrosmajer osniva Jugoslavensku akademiju nauka u Zagrebu da bude kulturno središte za sve južne Slovene. Ovaj spomenik veličine Štrosmajerove preživljuje sve peripetije kroz koje je Hrvatska prolazila, pa i prošli rat, da bude maknut tek sada, za okupacije Talijana i Nijemaca. U djakovačkoj krasnoj katedrali koja spaja romanički sa bizantskim stilom htio je Štrosmajer da simbolizira vrhovni svoj ideal. Posvetio ju je složi narodnoj i ujedinjenju zapadne i istočne crkve. Iz u dvije knjige izdane, korespondencije izmedju Račkoga i Štrosmajera može da se osjeti kako je duh Štrosmajerov dnevno, kroz decenije obuhvatao jednak svaki dogadjaj u svim krajevima slavenskog Balkana i na njih koliko je mogao utjecao. Kao sremski biskup dolazio je nekoliko puta u kneževinu Srbiju gde je prijateljevao sa prvim ljudima Srbije.

Koliko nam je danas drag i bliz Štrosmajer kad se sjetimo njegovog u pravom smislu senzacionalnog sukoba sa moćnim carem Franjom Josipom godine 1888. Rusi su proslavljali 1000 godišnjicu svoga pokrštenja. Štrosmajer je tom prilikom odasao topli telegram u Moskvu. Car Franjo Josip, sretnuvši se sa biskupom Štrosmajerom prilikom manevra u Bjelovaru pred svima oštro ga je napao: Kako možete vi, katolički biskup, pozdravljati šizmatičke Ruse? A na to mu je Štrosmajer odlučno odgovorio: Vaše Veličanstvo, moja je savest mirna i čista. Drugim riječima: u tome ne priznajem tebe za gospodara.

Štrosmajer, kao grandiozni svetionik baca daleko svjetlo i preko svega vremena. Spominjući njega on nam danas poručuje da su u odnosima Hrvata i Srba sukobi i razdori prolazna rabota sitnih i skučenih dok je ideja o zajednici subdine vječna. Štrosmajer nas uči da Jugoslavija nije trenutni plod slučaja ili diplomatskih kombinacija, nego odgovara velikoj liniji istorijskog razvoja, jer nema ni srpsku ni hrvatsku opstanku bez nerazdružive zajednice.

S L U Ž B E N I D E O
KRALJEVSKIE UREDBE

M I
P E T A R II
po milosti Božjoj i volji narodnoj
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, a na osnovi člana 3 Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice, rešili smo i rešavamo:

Da se propiše sledeća privremena Uredba o vojnoj odreći vojske.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva neka izvrši ovaj Ukaz.

V.K.Br.659.

14. juna 1942. god.

P E T A R s.r.

London.
Prezident Ministarskog saveta, Ministar unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

UREDJA O ODECI VOJSKE
PRVI DEO
ODELO ZA OFICIRE I VOJNE CINOVNIKE

A.—Odelo za oficire.

Član 1.

Delovi odela koje moraju imati aktivni oficiri sledeći su:

a/ Svi oficiri:

— Šajkača sa amblemom; šapka sa amblemom—zimska i letnja; bluza—zimska i letnja; pantalone—zimske i letnje; ešarpa; rukavice—žute ili sive kožne i bele kožne; šinjel; havelok; cipele; opasač; oficirski neli, torzuke; flor.

b/ Kraljeve dejstviteljni i počasni adjutanti i ordonans-oficiri, maršal i upravnik Dvora, ako su oficiri:

— Akselbendere.

v/ Oficiri konjički i konjičke artillerije i artilleristi oficiri u jedinicima sa stočnom zapregom, odnosno na konjima:

— Čakšire—zimske i letnje; čizme; sablja sa kajason i temnjakom; mamuze.

g/ Oficiri motomehanizovanih jedinica:

— Bere.

d/ Oficiri velosipedskih i planinskih jedinica:

— Dolamica; pelerina.

dj/ Oficiri železničkog puka:

— Železnička poveska.

e/ Sanitetски oficiri:

— Poveska Crvenog krsta.

f/ Trupni adjutanti:

— Akselbendere.

z/ Komandanti železničkih stanica:

— Poveska za komandante železničkih stanica.

i/ Svi oficiri koji po Uredbi o furaži imaju pravo na držanje konja:

— Čakšire; zimske i letnje; čizme; mamuze; paradna aša.

Član 2.

Kad je potrebno aktivni oficiri dobijaju od države:

— Slem; masku; kožni kaput; šofersku bundu; radnički ogrtač; radničko odelo.

Član 3.

Delovi odela koje aktivni oficiri ne moraju imati, ali ih mogu nabaviti i nositi prema odredbama ove Uredbe, sledeći su:

a/ Svi oficiri:

— Kaljače i dolamicu.

b/ Vojvode, djenerali i viši oficiri:

— Mantil.

Član 4.

Reservni i penzionisani oficiri kojima po čl. 280 Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice pripada državnoj delu, dobijaju od države one delove odela koje odredi Ministar vojske, a ostale delove odela imaju nabaviti o svom trošku.

Član 5.

Svi oficiri nose na bluzi i na šinjelu naramenice od iste materije od koje je i bluza odnosno šinjel.

Za raspoznavanje roda vojske na bluzi odnosno na šinjelu nose se latice. Boja latice je po prilogu 1.

Član 6.

1.—Šajkača je mekana, od vunene tkanine sivomaslinaste boje sa preklopcom, koji je ušiven za donju ivicu šajkače. Slobodni krajevi preklopca napred i pozadi prišiveni su. Sa strane šajkača je visoka 10-11 cm., a spreda i pozadi 7-8 cm.

Oko gornje ivice šajkače niži oficiri imaju ispusku 3 mm. od boje latice, a viši oficiri ispusku od zlatnog gajtana 6 mm. Kod vojvoda i djenerala ispod ispuske od gajtana, a na samoj gornoj ivici preklopca opšiven je zlatan štit širine 10 mm.

Šajkača je iznutra postavljena pri dnu tankom kožom širine 4 cm. a ostali delovi svilom ili satinom.

Napred preko sastavaka preklopca namešta se amblem po tač. 3. dvog člana.

2.—Zimska šapka engleskog je kroja i oblika od vunene sivomaslinaste tkanine, sa bortom od iste tkanine visine 4-5 cm.

Prednji gornji del del šapke—danceta širi je od donjeg za 6-8 cm. Teme šapke ovlaš je zategnuto žicom, koja se može izvući.

Suncobran je od iste tkanine od koje je i šapka, s tim što mu je donja površina od tanke sivomaslinaste kože.

Širina je suncobrana 6-8 cm. na sredini mereno sa spojnim t.j. sa gornje strane, a odatle se lučno produžava ka krajevima do dugmeta podbradnika.

Viši oficiri imaju na gornjoj površini suncobrana, a odmah iza prednjeg oboda, prisiveni lavorov venac u vidu polumeseca. Lavorov venac izradjen je od zlatnog žica. Vojvode i djenerali imaju dva lavorova.

Podbradnik je od sivomaslinaste lakovane kože širine 12 mm., utvrđen je oko krajeva suncobrana sa dva mala žuta metalna dugmeta, sa grbom, prečnika 12 mm. Na podbradniku su dve sive metalne predjice za produljavanje i skraćivanje podbradnika. Podbradnik se namešta ispod brade samo u prilikama, kada postoji mogućnost da šapka odleti sa glave.

Sapka je iznutra postavljena pri dnu tankom kožom širine 4 cm., a ostali deo svilom ili satinom.

Spreda na borti šapke je amblem po tač. 3. ovog člana.

Letnja šapka je istog oblika i dimenzija kao i zimska, samo je izradjena od materije letnjeg delata.

Amblem se nosi kao i na zimskoj šapki.

3.—Amblem. Vezeni ili metalni dvoglavi beli orao—visine sa krunom 4.5 cm, a širine 3 cm. i oko njega vezeni ili metalni venac od grančica; jedne lavorove i jedne hrastove, a na sredini orla je Kraljev monogram od žutog presovanog metala ili je vezen ukupne visine 18 mm.

Orao, venac i Kruna vezeni su, a ako su od metala pričvršćeni su na komadu čoje boje latica i to; orao srebrnom žicom, a Kruna i venac zlatnom žicom, odnosno orao je izradjen od srebrnog metala, a Kruna i venac od zlatnog metala.

Čoja na kojoj je izvezen odnosno pričvršćen amblem prelazi ovaj za 3 mm.

Amblem gornjih dimenzija nosi se na šapki, dok se na šajkači nosi amblem manjih dimenzija, a koji je u svemu drugom isti kao i amblem za šapku. Kod amblema za šajkaču dvoglavi beli orao sa krunom visine je 3 cm., a širine 2 cm.

4.—Baštik je sivomaslinaste boje, a od čoje šinjelske i sastoji se iz kapuljače i dva kraka dužine oko 1 m. Širina krakova je pri vrhu, t.j. kod kapuljače, oko 16 cm. i postepeno se sužava, tako da na krajevima imaju širinu od oko 9 cm.

Član 7.

a/ Žimska bluza je od vunene tkanine sivomaslinaste boje, engleskog kroja, dovoljne širine i dugačka do polovine šake, kad se ruka opruži. Napred se zakopčava sa četiri srednja dugmeta sa grbom, koja su pričvršćena na desnom pešu, dok su na levom pešu rupe za zakopčavanje. Oko struka je pojed od iste tkanine i prišiven je za bluzu oko struka, a zakopčava se spredu četvrtim dugmetom.

Bluza je otvorena od gornje ivice okovratnika za 10-15 cm.

Napred i gore (na prsima) su dva gorna našivena džepa sa preklopima. Preklopni džepovi su ka sredini lučno izrezani, a na sredini zakopčavaju se malim metalnim žutim dugmetom sa grbom. Gornji džepovi po sredini nabrani su jednom spoljnom faltom širine 3-5 cm. Širina gornjih džepova je 12-16 cm., a dubina 16-18 cm.

Dole sa strane su dva donja našivena džepa "torbe" sa preklopima, tako da su donje ivice džepova prišivena na 2 cm. od donje ivice bluze. Preklopni džepovi su ravni i na sredini zakopčavaju se malim metalnim žutim dugmetom. No gornjem delu širina džepova je 16-19 cm., a na donjem 20-24 cm., dok visina iznosi 24-26 cm.

Pozadi preko sredine ledja bluza je ušivena do pojasa, a donji deo je razrezan do kraja dužine s dovoljnim prelazom leve preko desne strane.

Rukavi dosežu do doručja. Izradjeni su sa prividnim narukavljem od tkanine bluza, dužine 12-15 cm. Gornja ivica narukavlja opšivena je čojanom ispuskom širine 3 mm. boje latica.

Jaka bluza je povrtnuta, a od tkanine bluze sa otvoreniem reverima.

Bluza i rukavi su postavljeni.

S predna na jaci, a na prednjem delu prišivena je sa svake strane po jedna latica, dužine 2.5 cm., a širine 1.5 cm., a boje roda vojske.

Djeneralštabni oficira latice su opervaljene još i sa zlatnim gajtanom širine 3 mm.

Na ramenima su naramenice od materije bluze širine 5-6 cm., a dužine prema ramenima. Naramenice su opervaljene ispuskom od čoje boje latica, širine 3 mm.

Naramenice su donjim krajevima uvučene i ušivenе za rukav a gornji krajevi na uglavima malo su zasećeni, a odmah ispod gornjih krajeva nalaze se rupe radi zakopčavanja za mala metalna žuta dugmad sa grbom, koja su ušivena na ramenima bluze.

Vojvode imaju na naramenicama zlatnog metalnog dvoglavnog Belog Orla sa krunom, a na 2 cm. više narukavlja krunu, a djenerali ukratene mačeve sa krunom od zlatnog metala. Za obeležavanje činova svi oficiri imaju šestokrake zvezdice a viši oficiri pored zvezdice i krunu i to: kod kapetana I klase po 4, kod armiških djenerala, pukovnika i kapetana II klase po 3, kod divisijskih djenerala, potpukovnika, i poručnika po 2, kod brigadnih djenerala, majora i potporučnika po 1. Zvezdice se postavljaju na donjem delu naramenica i to: dve zvezdice među se jedna pored druge, tri u kupu, četiri unakrst, a jedna po sredini.

Iznad zvezdice nameštaju se monogrami, brojevi, slova i znaci od metala propisani u prilogu II, s tim da oficiri djeneralštabni, koji nisu Kraljeve dejstviteljni i počasni adjutanti ili ordonans-oficiri, niti su na položaju maršala i upravnika Dvora, kao i intendantski, sanitetski, sudski i veterinarski, koji nisu na službi u Dvoru, ne nose monogram, odnosno slova ili znake jedinica u kojima su na službi, već samo znake struka kojima pripadaju, u koliko su za ove propisani.

b/ Letnja bluza je od pamučnog ili lanenog platna —krem boje, tako da se može prati. Kroja i oblika je kao i zimska, no bez postave i ispusaka na naramenicama. Dugmad i latice su podešene da se mogu skidati.

Član 8.

Pantalone:

a/ Žimske pantalone su od vunene tkanine sivomaslinaste boje uobičajenog kroja podešene za cipele no bez manžeta. Sa strane imaju ispusku širine 3 mm. boje latica.

b/ Letnje pantalone su od pamučnog ili lanenog platna krem boje, tako da se mogu prati. Kroja i oblika su kao i zimske, no bez ispusaka.

c/ Žimske čakšire su od vunene tkanine sivomaslinaste boje, podešene za čizme, kroja engleskog "brices," čiji se spoljni šav može završavati i preko kolena, a ispod ovoga mogu biti i na šmiranju.

Čakšire mogu biti pojačane na koljenima sa unutrašnje strane i na sedištu jelenskom kožom.

Pozadi je čakšir nabran u dva nabora počev od ivice

jake do donjeg kraja čakšira, a u visini krupe. Spreda na borti čakšira su od pamučnog ili lanenog platna —krem boje, tako da se mogu prati. Kroja i oblika su kao i zimske, no bez ispusaka i pojačanja na koljenima i sedištu od jelenske kože. Ova pojačanja mogu biti od iste materije, od koje su i čakšire izradjene.

Član 9.

1.—Čizme su od crne kože boks ili ševro. Sare dosežu do ispod kolena i one su tvrde ili polutvrde, s tim da mehani deo pri dnu bude toliki da se stopalo može slobodno kretati. Gornja ivica sara ravna je.

2.—Cipele: su doboke ili plitke na šmiranje od braun ševroa ili boksa sa ili bez kaple, ali bez ikavih ukrasa na cipeli. Djonovi mogu biti i od gume.

3.—Mamuze nose se na čizmama. Od poniklovanog čelika su. Dužina krakova mamuze je do 10 cm., dužina repeljka do 3,5 cm., širina repeljka i krakova do 1 cm.; na repeljku je zvrat izrezan ili tup prečnika do 2 cm.

Za utvrđivanje mamuze za čizme postoje dva kaiša, donji potpetni i gornji, koji služi za zakopčavanje. Mesto donjeg kaiša može se nositi lančić.

Za zakopčavanje kaiša, na unutrašnjoj strani mamuze nalazi se dugme, a na spoljnjoj dugme sa prednjem. No mamuze mogu imati na krajevima po dva uzuđna preora za kaiš koji obuhvata stopalo.

Kraljevi dejstviteljni i počasni adjutanti i ordonans-oficiri, kao i maršal i upravnik Dvora, kad su oficiri, nose mamuze prikovane na štiklama. Ove mamuze su od istog metala kao i gornje, sa repeljkom povijenim na više, krvim ili pravim, i na njima se nalazi zvrat zubaca. Dimenzije ovih mamuze saobraćene su veličini štikle.

4.—Kaljače su od crne gume i mogu imati pozadi preore za mamuze sa metalnim okov

KRALJEVSKE UREDBE

S L U Ž B E N I D E O

M
I
PETAR II
po milosti Bedžoj i volji narodne
Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, a na osnovi člana 3 Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice, rešili smo i rešavamo:

Da se propiše sledeća privremena Uredba o vojnoj odredi vojske.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva neka izvrši ovaj Ukaz.

V.K.Br.652.

14. juna 1942. god.

PETAR s.r.

Prezident Ministarskog saveta, Ministar unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, Slobodan Jovanović s.r.

UREDBA O ODECY VOJSKE
PRVI DEO
ODELO ZA OFICIRE I VOJNE CINOVNIKE

A.—Odelo za oficire.

Član 1.

Delovi odela koje moraju imati aktivni oficiri sledeći su:

a/ Svi oficiri:

— Šajkača sa amblemom; šapka sa amblemom—zimska i letnja; bluza—zimska i letnja; pantalone—zimske i letnje; ešarpa; rukavice—žute ili sive kožne i bele kožne; šinjel; havelok; cipele; opasač; oficirski nož, tozlake; flor.

b/ Kraljeve dejstviteljni i počasni adjutanti i ordonans-oficiri, maršal i upravnik Dvora, ako su oficiri:

— Akselbendere.

v/ Oficiri konjički i konjičke artilerije i artileristi oficiri u jedinicima sa stočnom zapregom, odnosno na konjima:

— Čakšire—zimske i letnje; čizme; sablja sa kajason i temnjakom; mamuze.

g/ Oficiri motomehanizovanih jedinica:

— Bere.

d/ Oficiri velosipedskih i planinskih jedinica:

— Dolamica; pelerina.

dj/ Oficiri železničkog puka:

— Železnička poveska.

e/ Sanitetski oficiri:

— Poveska Crvenog krsta.

z/ Trupni adjutanti:

— Akselbendere.

z/ Komandanti železničkih stanica:

— Poveska za komandante železničkih stanica.

i/ Svi oficiri koji po Uredbi o furaži imaju pravo na držanje konja:

— Čakšire; zimske i letnje; čizme; mamuze; paradna aša.

Član 2.

Kad je potrebno aktivni oficiri dobijaju od države:

— Šlem; masku; kožni kaput; šofersku bundu; radnički ogreć; radničko odelo.

Član 3.

Delovi odela koje aktivni oficiri ne moraju imati, ali ih mogu nabaviti i nositi prema odredbama ove Uredbe, sledeći su:

a/ Svi oficiri:

— Kaljače i dolamica.

b/ Vojvode, djenerali i viši oficiri:

— Mantil.

Član 4.

Rezervni i penzionisani oficiri kojima po čl. 280 Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice pripada državnoj delu, dobijaju od države one delove odela koje odredi Ministar vojske, a ostale delove odela imaju nabaviti o svom trošku.

Član 5.

Svi oficiri nose na bluzi i na šinjelu naramenice od iste materije od koje je i bluza odnosno šinjel.

Za raspoznavanje roda vojske na bluzi odnosno na šinjelu nose se latice. Boja latic je po prilogu 1.

Član 6.

1.—Šajkača je mekana, od vunene tkanine sivomaslinaste boje sa preklopcem, koji je ušiven na donju ivicu sa zlatnog gajtana debljine 6 mm. Kod vojvoda i djenerala ispod ispuske od gajtana, a na samoj gornoj ivici preklopca opšiven je zlatan štit širine 10 mm.

Oko gornje ivice šajkače niži oficiri imaju ispusku 3 mm. od čoje boje latica, a viši oficiri ispusku od zlatnog gajtana debljine 6 mm. Kod vojvoda i djenerala ispod ispuske od gajtana, a na samoj gornoj ivici preklopca opšiven je zlatan štit širine 10 mm.

Šajkača je iznutra postavljena pri dnu tankom kožom širine 4 cm, a ostali delovi svilom ili satinom.

Napred preko sastavaka preklopca namešta se amblem po tač. 3 ovog člana.

2.—Zimska šapka engleskog je kroja i oblika od vunene sivomaslinaste tkanine, sa bortom od iste tkanine visine 4-5 cm.

Prečnik gornjeg dela šapke—danceta širi je od donjeg za 6.8 cm. Teme šapke ovlaš je zategnuto žicom, koja se može izvući.

Suncobran je od iste tkanine od koje je i šapka, s tim što mu je donja površina od tanke sivomaslinaste kože.

Širina je suncobrana 6-8 cm. na sredini mereno sa spoljetn. t.j. sa gornje strane, a odatle se lučno produžava ka krajevima do dugmeta podbradnika.

Viši oficiri imaju na gornjoj površini suncobrana, a odmah iza prednjeg oboda, prišiveni lavorovi venac u vidu polumeseca. Lavorovi venac izradjen je od zlatnog platina krem boje, tako da se mogu prati. Kroja i oblika su kao i zimske, no bez ispusaka.

Podbradnik je od sivomaslinaste lakovane kože širine 12 mm., utvrđen je oko krajeva suncobrana sa dva mala žuta metalna dugmeta, sa grbom, prečnika 12 mm. Na podbradniku su dve sive metalne predjice za prigušivanje i skraćivanje podbradnika. Podbradnik se namešta ispod brade samo u prilikama, kada postoji mogućnost da šapka odleti sa glave.

Šapka je iznutra postavljena pri dnu tankom kožom širine 4 cm, a ostali deo svilom ili satinom.

Spreda na borti šapka je amblem po tač. 3 ovog člana.

Letnja šapka je istog oblika i dimenzija kao i zimska, samo je izradjena od materije letnjeg odela.

Amblem se nosi kao i na zimskoj šapki.

3.—Amblem. Veseni ili metalni dvoglavi beli orao visine sa krunom 4.5 cm, a širine 3 cm. i oko njega veseni ili metalni venac od grančica; jedne lavorove i jedne hrastove, a na sredini orla je Kraljev monogram od žutog presovanog metala ili je vesen ukupne visine 18 mm.

Orao, venac i Kruna veseni su, a ako su od metala pričvršćeni su na komadu doje boje latica i to; orao srebrnom žicom, a kruna i venac zlatnom žicom, odnosno orao je izradjen od srebrnog metala, a kruna i venac od zlatnog metala.

Coja na kojoj je izvezen odnosno pričvršćen amblem prelazi ovaj za 3 mm.

Amblem gornjih dimenzija nosi se na šapki, dok se na šajkači nosi amblem manjih dimenzija, a koji je u svemu drugom isti kao i amblem za šapku. Kod amblema za šajkaču, dvoglavi beli orao sa krunom visine je 3 cm, a širine 2 cm.

4.—Bašlik je sivomaslinaste boje, a od doje šinjelske i sastoji se iz kapuljače i dva kraka dužine oko 1 m. Širina krakova je pri vrhu, t.j. kod kapuljače, oko 16 cm. i postepeno se sužava, tako da na krajevima imaju širinu od oko 9 cm.

Član 7.

Bluza:

a/ Zimska bluza je od vunene tkanine sivomaslinaste boje, engleskog kroja, dovoljne širine i dugačka do polovine šake, kad se ruka opruži. Napred se zakopčava sa četiri srednja dugmeta sa grbom, koja su pričvršćena na desnom pešu, dok su na levom pešu rupe za zakopčavanje. Oko struka je pojed od iste tkanine i prišiven je za bluzu oko struka, a zakopčava se spreda četvrtim dugmetom.

Bluza je otvorena od gornje ivice okovratnika za 10-15 cm.

Napred i gore (na prsimu) su dva gornja našivena džepa sa preklopcima. Preklopci džepova su ka sredini lučno izrezani, a na sredini zakopčavaju se malim metalnim žutim dugmetom sa grbom. Gornji džepovi po sredini nabrani su jednom spoljnom faltom širine 3-5 cm. Širina gornjih džepova je 12-16 cm., a dubina 16-18 cm.

Dole sa strane su dva donja našivena džepa "torbe" sa preklopcima, tako da su donje ivice džepova prišivena na 2 cm. od donje ivice bluze. Preklopci džepova su ravni i na sredini zakopčavaju se malim metalnim žutim dugmetom. No gornjem delu širina džepova je 16-19 cm., a na donjem 20-24 cm., dok visina iznosi 24-26 cm.

Pozadi preko sredine ledja bluza je ušivena do pojasa, a donji deo je razrezan do kraja, dužine s dovoljnim prelazom leve preko desne strane.

Rukavi dosežu do doručja. Izradjeni su sa prividnim narukavljem od tkanine blu, dužine 12-15 cm. Gornja ivica narukavlja opšivena je čojanom ispuskom širine 3 mm. boje latica.

Jaka bluze je povrnut, a od tkanine bluze sa otvorenim reverima.

Bluza i rukavi su postavljeni.

S preda na jacu, a na prednjem delu prišivena je sa svake strane po jedna latica, dužine 2.5 cm., a širine 1.5 cm., a boje roda vojske.

Djeneralštabnih oficira latica su opervazene još i sa zlatnim gajtanom širine 3 mm.

Na ramenima su naramenice od materije bluze širine 5-6 cm., a dužine prema ramenima. Naramenice su opervazene ispuskom od čoje boje latica, širine 3 mm.

Naramenice su donjim krajevima uvučene i ušivenе za rukav i gornji krajevi na uglovima malo su zasećeni, a odmah ispod gornjih krajeva nalaze se rupe radi zakopčavanja za mala metalna žuta dugmad sa grbom, koja su ušivena na ramenima bluze.

Vojvode imaju na naramenicama zlatnog metalnog dvoglavnog Belog Orla sa krunom, a na 2 cm. više narukavlja krunu, a djenerali ukrštene mačeve sa krunom od zlatnog metala. Za obeležavanje činova svi oficiri imaju šestokrake zvezdice a viši oficiri pored zvezdice i krunu i to; kod kapetana I klase po 4, kod armiških djenerala, pukovnika i kapetana II klase po 3, kod divisijskih djenerala, potpukovnika, i poručnika po 2, kod brigadnih djenerala, majora i potporučnika po 1. Zvezdice se postavljaju na donjem delu naramenica i to: dve zvezdice među se jedna pored druge, tri u kupu, četiri unakrst, a jedna po sredini.

Iznad zvezdice nameštaju se monogrami, brojevi, slova i znaci od metala propisani u prilogu II, s tim da oficiri djeneralštabni, koji nisu Kraljevi dejstviteljni i počasni adjutanti ili ordonans-oficiri, niti su na položaju maršala i upravnika Dvora, kao i intendantski, sanitetski, sudski i veterinarski, koji nisu na službi u Dvoru, ne nose monograme, odnosno slova ili znake jedinica u kojima su na službi, već samo znake struka kojima pripadaju, u koliko su za ove propisani.

b/ Letnja bluza je od pamučnog ili lanenog platna —krem boje, tako da se može prati. Kroja i oblika je kao i zimska, no bez postave i ispusaka na naramenicama. Dugmad i latica su podešene da se mogu skidati.

Član 8.

Pantalone:

a/ Zimske pantalone su od vunene tkanine sivomaslinaste boje ubičajenog kroja podešene za cipele no bez manžeta. Sa strane imaju ispusku širine 3 mm. boje latica.

b/ Letnje pantalone su od pamučnog ili lanenog platna krem boje, tako da se mogu prati. Kroja i oblika su kao i zimske, no bez ispusaka.

c/ Zimske čakšire su od vunene tkanine sivomaslinaste boje, podešene za čizme, kroja engleskog "bricias," čiji se spoljni šav može završavati i preko kolena, a ispod ovoga mogu biti i na šmiranje.

Čakšire mogu biti pojačane na kolenima sa unutrašnje strane i na sedištu jelenskom kožom sivomaslinaste boje.

Džepovi su sa strane ili napred (po volji).

Na strane su ispuske kao kod pantalona.

g/ Letnje čakšire su od pamučnog ili lanenog platna —krem boje, tako da se mogu prati. Kroja i oblika su kao i zimske, no bez ispusaka i pojačanja na kolenima i sedištu od jelenske kože. Ova pojačanja mogu biti od iste materije, od koje su i čakšire izradjene.

Član 9.

1.—Čizme su od crne kože boks ili ševro. Sare dosežu do ispod kolena i one su tvrde ili polutvrde, s tim da mekani deo pri dnu bude toliki da se stopalo može slobodno kretati. Gornja ivica sara ravna je.

2.—Cipele: su dobrok ili plitke na šmiranje od braon Ševro ili boksa sa ili bez kaple, ali bez ikakvih ukrasa na cipele. Djonovi mogu biti i od gume.

3.—Mamuze nose se na čizmama. Od poniklovanog delika su. Dužina krakova mamusa je do 10 cm., dužina repeljka do 2,5 cm., širina repeljka i krakova do 1 cm.; na repeljku je zvratček izrezan ili tup prečnika do 2 cm.

Za utvrđivanje mamusa za čizme postoje dva kaiša, donji potpetni i gornji, koji služi za zakopčavanje. Mesto donjeg kaiša može se nositi lančić.

Za zakopčavanje kaiša, na unutrašnjoj strani mamusa nalazi se dugme, a na spoljnoj dugme sa prednjem. No mamuze mogu imati na krajevima po dva uzdužna proresa za kaiš koji obuhvata stopalo.

Kraljevi dejstviteljni i počasni adjutanti i ordonans-oficiri, kao i maršal i upravnik Dvora, kad su oficiri, nose mamuze prikovane na štik

SLUŽBENI DEO

do 10 cm. ispod spone. Donja ivica šinjela doseže najmanje do polovine listova nogu.

Šinjel je iznutra i u rukavima postavljen. Postava je slična boji šinjela, a može biti i od krvnog (lisičine itd.).

Šinjel se u stroju i na službi nosi uvek zakopčan, a van službe zakopčan ili raskopčan (no volji).

2.—Mantil zimski je debljeg kamilhara. Sličnog je kroja zimskog gradjanakog kaputa. Spreda su dva reda metalnih dugmadi otvoreno žute boje, u svakom redu po 3, koja se zakopčavaju na odgovarajućim peševima.

Jaka je od iste materije, povrđuta je sa otvorenim reverima. Otvor jake treba da bude za nešto manji od otvora jake na bluzi.

Naramenice iste su kao i na šinjelu, s tim što su naramenice od istog materijala od koga je i mantil, i što nemaju ispusku.

Na levoj i desnoj strani mantila, a u visini kukova, nalazi se po jedan džep sa preklopcom od mantilove materije.

Rukavi dosežu do doručja i nemaju naručavljiva.

Mantil je pozadi i na sredini prorezan od njegove donje ivice pa do krsta. Donja ivica mantila doseže najviše do odmah ispod kolena.

Mantil je iznutra i u rukavima postavljen. Postava je slična boji mantila.

Mantil nose samo djenerali i viši oficiri, a nosi se samo van stroja, i može se nositi zakopčan ili raskopčan.

3.—Mantil letnji sivomaslinaste je boje, gradjanskog kroja po dimenzijama i obeležavanju čina kao vazduhoplovci. Nose ga sví oficiri van stroja.

4.—Dolamica je od deblje čoje sivomaslinaste boje; istog je kroja i oblika kao i bluza, samo je za nešto duža od bluze, a ima manji otvor jake od nje. Jaka na dolamicu podešena je tako da se može i potpuno zatvoriti.

5.—Pelerina je sa kapuljačom od sivomaslinastog lodena. Oblika je okruglog, bez rukava, dovoljne širine, dužine do ispod kolena, a najviše do polovine listova. Napred se zakopčava po potrebi velikim košćanim dugmetima sivomaslinaste boje. Može biti postavljena ili bez postave.

Kapuljača se zakopčava na pelerinu ispod jake sa 5 malih košćnih dugmadi i podešena je, da se pri koščitom, vetrovitom i hladnom vremenu može vezati sa pantljikom ispod brade.

Jaka je do sivomaslinastog lodena, povrđuta i zakopčava se duguljastim vunenim dugmetom sivomaslinaste boje, a sam toga—po volji—i sa kopčom. Na prednjim krajevima jake latice su iste kao i na bluzi. Na prednjim krajevima jake sa spoljne strane unutrašnjeg dela priliveni su dupli svileni gajtani sivomaslinaste boje, koji viri van jake za 3-5 cm. Na desnom gajtanu utvrđeno je vuneno dugme boje gajtana, a levi gajtan podešen je za provlačenje vunenog dugmeta.

Pelerina ima sa unutrašnje strane dva čojana uprtača kod kojih su gornji krajevi ušiveni ispod jake, a donji na šavove prednjeg i zadnjeg dela u visini struka. Na prednjim delovima, ispod džepova sa unutrašnje strane, našiveni su čojani kaiševi kroz koje se provlače ruke pri vožnji velosipedom-motorom, a i inače kad zato ima potrebe.

Za raspoznavanje činova nalazi se na levom pešu spolja u visini prsiju i na levoj spoljnoj strani znak ušiven na čojanu podlogu boje latice i to: kod nižih oficira samo zlatni širiti dužine 5 cm., a širine 5 mm. i to: kod potporučnika 1, kod poručnika 2, kod kapetana II klase 3, kod kapetana I klase 4; kod viših oficira jedan zlatan širit, širine 15 mm., a dužine 50 mm.; iznad ovoga uži širiti razmere kao nižih oficira i to: kod majora 1, kod potpukovnika 2 i kod pukovnika 3; kod djenerala ukršteni mačevi od žutog metala a ispod ovih širiti širine 5 mm., a dužine 50 mm. i to: kod brigadnog djenerala 1, kod diviziskog djenerala 2 i kod armiskog djenerala 3 takva širina. Kod vojvode zlatna kruna, a ispod ove ukršteni mačevi od žutog metala.

Prvi gornji znak je ispod jake za 10 cm., a ostali su na rastojanju od 5 mm.

6.—Havelok (kična kabanica) je kroja kaputa, sa kragnom i kapuljačom, izradjen je od gumirane sivomaslinaste tkanine takve veličine da se može nositi i preko šinjela.

Havelok doseže do polovine listova nogu. Na desnom pešu ima 4-6 sivomaslinastih košćanih dugmeta, a na levom rupe za zakopčavanje.

Jaka je od iste tkanine od koje je i havelok i zakopčava se metalnom kopčom.

Sa strane haveloka ima i po jedan džep sa preklopcom, od iste materije od koje je i havelok.

Pozadi je havelok razrezan do blizu pojasa. Na desnoj strani razreza jma 5 malih košćanih glatkih dugmadi sivomaslinaste boje, prečnika 12 mm., a na gornjoj su strani iznutra rupice za zakopčavanje.

Kragna je od iste tkanine, a njena dužina doseže do vrhova prstiju kad je ruka opružena. Udešena je i za skidanje.

Kapuljača je od iste tkanine i utvrđena je ispod jake tako, da se može po potrebi skidati. Na kapuljači, na spoljnoj ivici, nalazi se lastić, koji može kapuljaču da stegne, da ova ne bi spadala sa glave pri vetrnu.

Za raspoznavanje činova nalaze se na levom pešu spolja, u visini prsiju i na levoj spoljnoj strani kragne, isti znaci kao i na pelerini.

Član 14.

1.—Sabija je za sve oficire, koji je po ovoj Uredbi nose, modela konjičke sabije sa jednom grivnom za zakopčavanje viska.

2.—Kajac je od belog blanca. Ima opasac širine 20 mm. sa predjicom radi zakopčavanja i mesinganu alkiju, sa koju se zakopčava visak tako, da se sabija može skinuti sa viskom ne otpasujći opasac.

Na donjem kraju viska nalazi se ovalna alka od žutog metala, a iznutra prsten sa ježićkom. Za prsten je ušiven užan kaišić sa predjicom koji se zakopčava za alkiju na sabiji. Širina viska je 30 mm., a dužina je 80-90 cm.

Na alci opasacevoj nalazi se kuka za koju se privlači sabija kad je provučena kroz džep od šinjela; pored kuke može se nositi i lancić.

Na visku priliven je sa spoljne strane zlatan širit širine 26 mm., koji je po sredini protkan trobojnom svilom.

Član 15.

3.—Temnjak za sabiju je od srebrne trake širine 20 mm., a dužine 80 cm., čije su ivice protkane crvenom ili plavom svilom u širini od 2 mm. Traka je postavljena belom mekom kožom.

Traka je predvostručena, a razdvojeni krajevi spojeni su kićankom pomoću srebrnog "šarnira." Kićanka je srebrna i dugačka zajedno sa drškom 80 mm. Na kićanci su rese debljine 2 mm. ušivene medjusobno. Unutrašnjost kićanke je od plavo-belo-crvenih resa (od vune ili svile).

Član 16.

Oficirski nož je od čelika, sa kanijom od bruniranog metala, sa utisnutim grbom. Oficirski nož je dužine 37 cm.

Na levoj uvek se nosi temnjak propisan u čl. 18 ove Uredbe.

Oficirski nož nosi se o opasaču ili o opasaču za sabiju.

Član 17.

Opasač izradjen je od kože kestenjave boje, širine 6 cm. Na opasaču izradjene su alke za nošenje delova ratne opreme i noža. Opasač ima uprtač od iste kože, širine 2-3 cm. i prolazi ispod desne naramenice i zakopčava se sa leve strane prednjeg i zadnjeg dela opasača od sabije, kad se ne nosi opasač sa uprtačem. Metalni delovi na visku za oficirski nož brunirani su, a grb i pruge na kožnim delovima utisnuti su.

Član 18.

Temnjak za oficirski nož razlikuje se od temnjaka za sabiju u tome, što je traka široka 10 mm., a dugačka 40 cm, što je dužina kićanke sa drškom 50 mm.

Član 19.

Košulja za obično, ratno i službeno odelo izradjena je od sivomaslinaste materije sa dvostrukim polulećećim okovratnikom od iste materije, koji je podešen tako da se može i skidati. Prsa su meka i zakopčavaju se dugmetima od svetlog materijala sivomaslinaste boje. Sa obe strane spreda u visini prsiju prišiveni su džepovi širine 10-12 cm., a dubine 14 cm. Džepovi su sa preklopima, koji su ravni. Po dužini a u sredini džepovi imaju faltu od 2-3 cm. široku.

Rukavi mogu biti dugački i kratki. Ako su dugački završavaju se dvostrukim mekim manžetnama ili jednostavnom manžetnom, a ako su kratki završavaju se običnim porubom, no tako da im bude dužina do iznad lakti.

Košulja za prazničko i svečano odelo je od potpuno bele materije, s mekim prsim i dugmadima bele boje. Na ovoj košulji spreda nena džepova. Okovratnik je za ovu košulju beo i polutvrđ, a odvojen je od košulje i podešen za zakopčavanje.

Rukavi su dugački i završavaju se dvostrukim mekim manžetnama.

Član 20.

Kravata za obično, ratno i službeno odelo vunena je ili je od druge materije sivomaslinaste boje, a za prazničko i svečano je svilena i crne boje.

Kravata se vezuje po dužini i na njoj ne može biti nikakvih ukrasa.

Član 21.

Čarape za zimsko odelo su sivomaslinaste boje, vunene ili končane, dok su čarape za letnje odelo slične boji letnjeg odela.

Član 22.

Sviter (džemper) izradjen je od vune ili od koje druge materije sivomaslinaste boje sa većim otvorom od otvora bluze, tako da se ne može videti ispod bluze.

Sviter se nosi po potrebi.

Član 23.

Šal je izradjen od vune ili svile sivomaslinaste boje i nosi se oko vrata samo kad se na sebi ima gornja odelica, i to ispod gornje odelice.

Širina šala je 20-25 cm., a dužina 1-1,25 m.

Član 24.

Flor je izradjen od crne tkanine svilene ili vunene, a podešen je za nameštanje na rukavu bluze, odnosno gornje odelice.

Širina trake je 5-7 cm.

Član 25.

Poveska crvenog krsta za oficire izradjena je od dvostrukre bele tkanine. Dužine 46 cm., u sredini širine 9 cm., a prema krajevima postepeno se sužava. Na jednom kraju prilivena je metalna predjica sa zupcima u koju se uvlači drugi kraj.

Na sredini najsiroga dela poveske priliven je krst izradjen od jednog komada crvene vunene čoje. Kraci krsti dužine su 7 cm., a širine 22 mm.

Na povesci mora biti stavljen žig jedinice ili ustanove u kojoj dotični služi i broj spiska pod kojim je zaveden.

Član 26.

Železnička poveska:

a/ Za oficire železničkog puka:

Izradjena je od trake širine 9 cm., a dužine 40 cm.; na nalici jednog kraja su tri muške kopče dugačke 20 mm., a na licu drugog kraja su tri pletene petlige, od konca iste boje od koje je i traka, za koje se zakačuju kopče. Duž trake, na po 5 mm. od gornje i donje ivice priliven je po jedan srebrni širit 4 mm. širine. Na sredini trake nalazi se zlatan vezni točak dužine 9,5 cm.

Poveska je od kadife ili čoje i to po sledećem:

— od crvene kadife: za dežurne pri saobraćaju;

— od zatvoreno-plave čoje: kod stanicnog izvršnog osoblja i voznog osoblja, sem mašinskog;

— od crne čoje: kod mašinskog i ložačkog osoblja;

— od zatvoreno-zelene čoje: kod osoblja za nadzor i održavanje pruge i ostalih postrojenja na pruzi i stanicama;

— od zatvoreno-crvene čoje: kod ostalog osoblja.

b/ Za oficire svih rođava vojske i struka, kad su komandanti železničkih stanica:

Poveska je ista kao i za oficire železničkog puka koji su dežurni pri saobraćaju, s tim što je zlatan, a širine 15 mm.

Član 27.

Paradna aša namešta se ispod sedla preko čebeta ili bez ovoga.

Paradna aša izradjena je od deblje (grublje) sivo-maslinaste čoje, a postavljena je krutom postavom koja sprečava nabiranje.

Ivice aša operavažene su širitom širine 20 mm., od čoje boje latica na bluzi. Kod artiljeriskih oficira, ovaj širit opšiven je sa spoljne strane ispuškom otvoreno crvene boje 3 mm. debljine. Vojvode, djenerali i viši oficiri imaju na svojim ašama—pored širita, a na 2 cm. od ovih—i gajtane širine 3 mm., koji su kod vojvoda i djenerala od zlatnog tkanja, a kod viših oficira od srebrnog tkanja.

U zadnjim uglovima aša nalazi se:

a/ kod vojvoda: dvoglavi beli orao od zlatnog metala visine 10 cm.;

b/ kod djenerala i Kraljevih dejstviteljih i počasnih adjutanata i ordonans-oficira, kao i kod maršala i upravnika Dvora, ako su oficiri Kraljev monogram od zlatnog metala visine 10 cm.

v/ kod ostalih oficira na službi u pešadijskim, artiljeriskim, konjičkim i inžinerijskim pukovima, samostalnim bataljonima i divizionima—isti oni monogrami, odnosno, brojevi ili slova sa odgovarajućim znacima od zlatnog metala no visine 10 cm.

Član 28.

a/ Odlikovanja:

Odlikovanja se nose samo na svečanoj odelici.

Kod prvih redova svih naših ordena nosi se lenta preko desnog ramena ka levom boku, sem kod orden

SLUŽBENI DEO

a. Avijatičarski činac—nađi i strani—nositi se na svedomi odredi obaveštivo, a na ostalim odredima po volji, na mestima propisanim odgovarajućim Uredbama i Pravilima.

b. Znak dobrrom smučaru nosi se sa svakim odelom na propisanom mestu.

Član 29.

Znake pojedinih viteških ili humanih društava i udruženja mogu se nositi samo prilikom slava, zabava i drugih svečanosti ili utakmica doličnih udruženja.

Član 30.

Znaci žalosti:

a. Kad je vojska u žalosti, ili pojedini njeni delovi oficir i vojni činovnici nose—za vreme koje bude određeno—crni flor oko leve ruke na bluzi, šinjelu, dolametu i mantili, a kad će to naredilo naredi, opštavaju crnim krepom temničak i akselbendere.

b. Kad imaju smrtni slučaj u porodici, sva vojna lice mogu nositi flor oko leve ruke na bluzi, šinjelu, dolametu i mantili, nem kad su u svetionom odelu.

B.—Odele za vojne činovnike, sem stalnih vojnih profesora, stalnih vojnih sveštenika i kapeljaka.

Član 31.

Vojni činovnici, sem stalnih vojnih profesora, stalnih vojnih sveštenika i kapeljaka nose u svemu odelu kao oficiri i vojni činovnici nose—za vreme koje bude određeno—crni flor oko leve ruke na bluzi, šinjelu, dolametu i mantili, nem kad su u svetionom odelu.

a. Iman latice sa 1 cm, imaju proprednu traku boje latice, širine 1 cm., a dužine preko cele jake, s tim da vojni činovnici ekonomske struke nose latice intendantskih oficira.

b. Na naramonicama, vojni činovnici koji nisu na službi u dvoru ne nose monogram, odnosno slova ili znake jedinica u kojima su na službi, ved samo znake struka kojima pripadaju, u koliko su za ove propisani i svedice srebrne boje.

V. Odele za kapeljnike.

Član 32.

Kapeljnici na službi u jedinicama nose u svemu odelu kao i oficiri tih jedinica, a tom razlikom što na naramonicama nose zlatnu metalnu lira.

Kapeljnici koji nisu na službi u trupi—po jedinicama—nose odelo kao i oni koji su na službi u pešadiji.

ODELO ZA PODOFICIRE.

Član 33.

Odele podoficira sastoje se iz letnjeg i zimskog odela kroja engleskog istovetno sa oficirskim odelom.

Pošto se za podoficire delovi odela primaju od engleske vojske to za sada odelo ostaje nepromenjeno te je engleskog kroja za vojnike. Podoficir nose na šajkaci i žapki kokardu bez inicijala Nj. V. Kralja.

Član 34.

Za osnaku činova podoficiri nose na obe rukava isnad laktova traku oblika i boje engleske po sledećem:

- podnarednik dve trake,
- narednik tri trake,
- vodnik III klase krunu i jednu zlatnu traku,
- vodnik II klase krunu i dve zlatne trake,
- vodnik I klase krunu i tri zlatne trake.

Trake se postavljaju u dva kraka u vidu ravnostranog trougla sa vrhom nagore.

Širina krakova unutrašnje trake je 5 cm., a rastojanje između traka je 3 mm. Širina traka je 5 mm.

Kruna za vodnike je iz tutog metala ili vezena.

Član 35.

Sve delove odela za podoficire nabavlja država o svem trošku.

ODELO KAPLARA I REDOVA.

Član 36.

Odele kaplara i redova sastoje se iz letnjeg i zimskog odela, engleskog kroja, sem šajkace koja je jugoslovenskog kroja izradjena od čoje sivomasninske boje.

Na šajkaci kaplari i redovi nose jugoslovensku kokardu bez monograma Nj. V. Kralja.

Kokarda se nosi na prednjem delu šajkace.

Za osnaku čina kaplari nose na obe rukava iznad laka jedan žirit žute boje, koji je postavljen u vidu ravnostranog trougla sa vrhom okrenutim nagore. Dužina krakova je 5 cm, a širina kraka je 5 mm.

Član 37.

Sve delove odela za kaplare i redove nabavlja država o svem trošku.

ODELO DJAKA.

Član 38.

Odele djaka sastoje se iz letnjeg i zimskog, a isto je kao i za kaplare i redove engleskog propisa, sem šajkace, koja je jugoslovenskog kroja izradjena od čoje sivomasninske boje.

Na šajkaci djaci nose jugoslovensku kokardu bez monograma Nj. V. Kralja.

Kokarda se nosi na prednjem delu šajkace.

Za osnaku čina djaci nose predviđene osnake za kaplare i podoficire po ovoj Uredbi.

Djaci znak ukršteni mačevi nosi se na jaci košulje ili bluze i to na obe strane jake.

Ukršteni mačevi su žute boje, jugoslovenskog propisa.

Član 39.

Sve delove odela za djake nabavlja država o svem trošku.

ODELO MAJSTORA ČINOVNICKOG REDA.

Član 40.

Odele majstora činovničkog reda biće ista kao i odele vojnih činovnika odgovarajućeg čina prema grupi u gradjanstvu, a tim što će nositi kao osnaku čina na levoj rukavi žute trake 6 cm. dužine a 5 mm. širine i to:

- pripravnik X položajne grupe jednu traku,
- činovnik X položajne grupe dve trake,
- činovnik IX položajne grupe tri trake,
- činovnik VIII položajne grupe četiri trake,
- činovnik VII položajne grupe pet traka.

Osnake činova imaju se nositi vodoravno isnad laka na levoj ruci.

Član 41.

Majstori činovničkog reda odelo nabavljaju o svem trošku.

Član 42.

Pored osnaka za obeležavanje činova svi oficiri, podoficiri, kaplari i redovi, dok se nalazimo van Otadžbine, nosi na obim rukavima ispod naramenja natpis "JUGOSLAVIJA" izvesen koncem boje roda vojake, odnosno struke.

Pantijka je dužine 50 mm, a širine 15 mm. Slova su veličine 7 mm.

Član 43.

Odeci van službe mogu nositi civilno odelo.

DRUGI DEO

NOŠNJA ODECI

Član 44.

Nošnju odče u raznim prilikama regulisajuće avojom naredbom nadležni samostalni komandanti prema klimatskim prilikama i drugim okolnostima bilo za pojedine dane ili period vremena.

Član 45.

Kožni opasac sa uprtacem nosi se za vreme defurstva i u ostalim prilikama kada se naredi.

Član 46.

Na vežbama u kojima učestvuju i savezničke trupe kao i u zajedničkim logorima, gde se nalaze savezničke snage, a odnosnim logorima komanduje saveznički komandant određa se ima nositi prema naredbama i naredjenjima savezničkog komandanta, a tim što će nošenje odče naredjivati odnosni starešina u duhu čl. 44 ove Uredbe.

V.K.Br. 659

11. jun 1942 god.

PETAR s.r.

London,
Prezident Ministrarskog saveta, Ministar unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

KRALJEVSKI UKAZI

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva rešili smo i rešavamo:

da se unaprede:

Na osnovi člana 129 Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice:

U čin rezervnog poručnika korvete, mornarički vođini III klase djacu:

RADONIĆ A. Božidar i SOLETIĆ J. Marijan.

Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva neka izvrši ovaj Učes.

V.K.Br. 539.

14. maja 1942 god.

PETAR s.r.

London,
Prezident Ministrarskog saveta, Ministar unutrašnjih poslova i zastupnik Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva,
Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

Kralj Jugoslavije

Na predlog Našeg Prezidenta Ministrarskog saveta, a na osnovi čl. 93 Zakona o Ustrojstvu vojske i mornarice, za pokazano i oavedočenu komandantsku i čenu hrabrost i izvanredne usluge za naš narod i našu Otadžbinu u ratu protiv neprijatelja u okupiranoj Jugoslaviji, rešili smo i rešavamo:

Da se unapredi:

U čin armiskog dženeral-a diviški dženeral MIHAJOVIĆ M. Dragoljub, Naš Ministar vojske, mornarice i vazduhoplovstva i načelnik Staba Vrhovne komande u okupiranoj Otadžbini.

Prezident Ministrarskog saveta neka izvrši ovaj Učes.

V.K.Br. 709.

17. jun 1942 god.

PETAR s.r.

London,
Prezident Ministrarskog saveta i Ministar unutrašnjih poslova, Slobodan Jovanović s.r.

MI

PETAR II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

Kralj Jugoslavije

Na osnovi člana 40 Ustava Kraljevine Jugoslavije, na predlog Ministra inostranih poslova, u saglasnosti sa Prezidentom Ministrarskog saveta, a na osnovu paragrafa 99 i 103, stav 1. Zakona o činovnicima od 31. marta 1931. godine

REŠAVAMO:

Da se postave:

Ljudevit KOŠER, saveznik IV položajne grupe prvega stepena Kraljevskog poslanstva u Teheranu za zavetnika iste položajne grupe i stepena Ministrarskog inostranih poslova;

Vladimir SOKOLOVIĆ, saveznik IV položajne grupe drugog stepena Kraljevskog poslanstva u Kairu za zavetnika iste položajne grupe i stepena Kraljevskog poslanstva u Teheranu.

Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Učes.

30. jun 1942

u Londonu.

Prezident Ministrarskog saveta, Ministar unutrašnjih poslova, zastupnik Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, zastupnik Ministra inostranih poslova,

S. Jovanović s.r.

Prezident Ministrarskog saveta, Ministar unutrašnjih poslova, zastupnik Ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva, zastupnik Ministra inostranih poslova,

S. Jovanović s.r.

Potpričednik Ministrarskog saveta, Ministar poštata, telegrafata i telefona,

Dr. J. Kraljević s.r.

Potpričednik Ministrarskog saveta, Ministar gospodarstva, zastupnik Ministra proavioce,

M. Grot s.r.

Ministar finansija, Ministar trgovine i industrije,

Dr. J. Bošić s.r.

Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja,

Dr. Ž. Budisavljević s.r.

Ministar pravde, zastupnik Ministra poljoprivrede, zastupnik Ministra za snabdevanje i ishranu,

De. M. Gavrilović s.r.

Ministar zdravstva, Ministar rudnika,

J. Banjanin s.r.